

ISÄ KASVATTAJANA
– Nuorten miesten näkemyksiä isyydestä

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden laitos
Pro gradu -tutkielma
Kasvatustiede
Saija Uusitalo
Maaliskuu 2007

Tampereen yliopisto
Kasvatustieteiden laitos
UUSITALO, SAIJA: Isä kasvattajana – Nuorten miesten näkemyksiä
isydestä
Pro gradu -tutkielma, 89 s., 2 liitesivua
Kasvatustiede
Maaliskuu 2007

TIIVISTELMÄ

Tutkielma käsittelee isän ja pojan välistä suhdetta nuoren miehen näkökulmasta tarkasteltuna. Tavoitteena oli selvittää mikä on ollut isän merkitys ja rooli kasvattajana nuoren miehen elämässä. Tutkimuksessa tarkasteltiin nuorten miesten näkemyksiä isän kasvatustyylistä ja toiminnasta roolimallina. Lisäksi kiinnostus kohdistui nuorten miesten käsityksiin isyyden muutoksesta ja mahdollisesta omasta isyydestä tulevaisuudessa. Laadullinen tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun avulla. Tutkimukseen osallistui kymmenen lapsetonta nuorta miestä ikäjakaumalla 24 - 32 vuotta. Tutkimusaineiston analyysia lähestyttiin teemoittelun kautta.

Tutkimustulosten mukaan nuoret miehet kokivat isän hyvin merkitykselliseksi elämässään. Isäsuhdetta kuvailtiin pääasiallisesti hyvänä ja toimivana. Isän rooli korostui tekemiseen ja toimintaan liittyvässä vuorovaikutuksessa. Isä oli toiminut ennen kaikkea työnteon, ahkeruuden ja rehellisyyden roolimallina. Perinteinen kasvatustyyli nousi vahvasti esille nuorten miesten isien vanhemmuudessa. Useammassa tapauksessa isän rooli perheessä nähtiin ennen kaikkea vahvana auktoriteettina ja rajojen asettajana. Lisäksi yli puolet tutkittavista toi esille, että isä oli jäänyt tunnetasolla heille etäiseksi. Nuorten miesten mukaan isyys oli muuttunut pehmeämmäksi ja osallistuvammaksi viime vuosina. Tutkittavien näkemys omasta isyydestä määrittyi pitkälti uuden isyysmallin ihanteiden mukaisesti.

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että perinteinen isyyden malli vaikuttaa edelleen noin kolme vuosikymmentä sitten alkaneesta yhteiskunnallisesta isyyden muutosprosessista huolimatta. Nuorten miesten isältään saama malli isyydestä oli pääosin hyvin perinteinen. Tulevaisuudessa tutkittavat näkivät itsensä kuitenkin perinteistä isää osallistuvammaksi ja tunnetasolla läheisemmäksi isäksi. Isyyden muutosprosessin eteenpäin vieminen oli nuorille miehille tärkeää.

Asiasanat: isyys, isyyden muutos, kasvatustyyli, roolimalli

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	4
2 ISÄN ROOLI JA MERKITYS KASVATTAJANA.....	6
2.1 Isyyden käsitteellistäminen.....	6
2.2 Perinteinen isyys ja sen muutokseen johtaneet tekijät.....	8
2.3 Moderni isyys ja sen haasteellisuus.....	11
2.4 Isän roolin monet ulottuvuudet.....	18
2.5 Isätyyppejä.....	22
2.6 Isän merkitys lapsen elämässä.....	25
2.7 Miehen malli isältä pojalle.....	29
2.8 Kasvatustyyli.....	31
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	34
3.1 Tutkimuskysymykset.....	34
3.2 Tutkimusmenetelmät.....	34
3.3 Tutkimusaineiston kerääminen.....	37
3.4 Tutkimusaineiston analysointi.....	39
3.5 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointia.....	41
4 NUORTEN MIESTEN AJATUKSIA ISÄSTÄ JA ISYYDESTÄ.....	47
4.1 Isäsuhteen kuvailua.....	47
4.2 Isä kasvattajana.....	51
4.3 Isän roolin merkityksellisyys.....	58
4.4 Isyyden muutokset.....	64
4.5 Ajatuksia omasta isyydestä.....	68
5 POHDINTA.....	72
LÄHTEET.....	79
LIITTEET.....	90

1 JOHDANTO

Länsimaisen yhteiskunnan perhe-elämän voidaan sanoa elävän murroskautta. Yhä moninaisemmat perhemallit ovat yleistyneet sekä miesten ja naisten väliset stereotyyppiset sukupuoliroolit väljentyneet. Etenkin isän rooli on kokenut voimakkaimpia muutoksia miehen perheenelättäjäroolin heikentyessä. Isyys on noussut äitiyden rinnalle voimakkaaksi keskustelun aiheeksi ja isyys tutkimuskohteena on myös saanut merkittävää jalansijaa.

Isyyden muutosprosessin voidaan sanoa alkaneen noin kolme vuosikymmentä sitten, jolloin uusi isyys alkoi syrjäyttää entisajan isyyden mallia. Isyydelle alkoi kohdistua uudenlaisia odotuksia ja haasteita, jotka edellyttivät isältä läheisemmän ja osallistuvamman suhteen luomista lapsiinsa. Useat suomalaiset isyystutkijat (Huttunen 2001a, 12-17; Korhonen 1999, 82; Sinkkonen 1998, 21-22) ovat kuitenkin esittäneet, että isyydessä tapahtuneet muutokset ovat olleet odotuksia pienemmät. Miesten väitetään olevan jopa vähemmän sitoutuneita isyyteen kuin koskaan aikaisemmin. Tämä isyyden muutosprosessi ja sen haasteellisuus on osoittautunut kovin kiinnostavaksi pohdinnan aiheeksi. Miesten omien kokemusten tutkiminen isyyden muutoksesta lienee valaisevan asiaa. Isän ja pojan välinen suhde voidaan nähdä isyyden muutosprosessin tyysijana, jossa isyyden kehitys tapahtuu.

Isän merkitys poikalapsen elämässä herättää paljon arkista keskustelua. Puhutaan isän pojalleen antamasta miehen mallista, jonka sanotaan olevan pojan kehityksen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Tämän kasvatuksellisen keskustelun seuraaminen on ollut mielenkiintoista. Erityisen kiinnostavaksi olen havainnut nuoren, jo aikuistuneen miehen ja isän välisen suhteen. Isän ja nuoren miehen suhde saattaa helposti olla etäinen ja jopa vaikea. Heidän välisestään vuorovaikutuksesta välittyy usein jännittynyt ja jokseenkin kiusallinen tunnelma. Voidaan olettaa, että isäsuhteen luonteella ja laadulla on huomattava vaikutusta nuoren miehen elämään kokonaisuudessaan.

Dick ja Bronson (2005, 580) ovat tutkineet aikuisten miesten ja heidän isänsä välistä suhdetta. Tutkimuksessa tarkasteltiin miesten isäsuhdetta lapsuuden ja nuoruuden ajalta ja tämän suhteen mahdollista vaikuttavuutta miesten aikuisiän itsetunnon kehittymiseen ja sen ennustamiseen. Tutkimus osoitti, että se, minkälainen suhde miehillä oli ollut isäänsä lapsena, oli yhteydessä miesten itsetuntoon aikuisiällä.

Pro gradu -tutkielmani keskiössä on nuoren miehen suhde omaan isäänsä. Tarkastelu keskittyy kymmenen haastattelemanu nuoren miehen tulkintaan siitä, miten he kokevat oman isäsuhteen merkityksellisyyden elämässään ja mitä he ajattelevat yleisesti isyydestä. Tavoitteena on selvittää, miten tutkittavat kokevat isän vaikuttaneen oman elämän kulkuun ja missä suhteessa isä on toiminut heille roolimallina. Isän toiminta kasvattajana ja kasvatustyyliä ovat myös kiinnostuksen kohteena. Lisäksi tavoitteena on tutkia nuorten miesten käsityksiä isyyden muutoksesta ja mitä ajatuksia heillä on mahdollisesta tulevasta omasta isyydestään.

Mielenkiintoista olisi ollut ottaa tarkasteluun mukaan myös vanhemman sukupolven miesedustajien näkemyksiä tutkimusaiheesta ja verrata nuoremman ja vanhemman sukupolven ajatuksia keskenään. Tässä kohdin isyyden muutoksen lähempi tarkastelu olisi ollut mahdollista ja erityisen mielenkiintoista. Aikaisempi isyytutkimus on keskittynyt suurimmaksi osaksi isyyden tutkimiseen isien, äitien tai pienten lasten näkökulmasta. Nuorten, vielä lapsettomien, miesten näkökulma tuntui siten erityisen tarpeelliselta ja haasteelliselta tutkimuskohteelta, joten tutkimusongelmat on tässä tutkimuksessa rajattu tarkastelemaan ainoastaan heidän näkemyksiään isyydestä.

Tutkimus pohjautuu isyyden ja kasvatustyylien tematiikkaan. Isyyden viitekehyksessä käsitellään isyyden käsitettä, isyyden muutosta, isän roolia ja merkitystä, isätyyppejä sekä miehen mallia. Isän kasvattajana toimimisen tarkastelu pohjautuu erityisesti kasvatustyyliin.

2 ISÄN ROOLI JA MERKITYS KASVATTAJANA

2.1 Isyyden käsitteellistäminen

Saija Kauhanen (1998, 11-12) jakaa isyyden biologiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen. *Biologinen* isä jakaa saman geeniperimän lapsen kanssa, *sosiaalinen* isä puolestaan mielletään ympäristön mukaan isäksi. *Psykologinen* isä merkitsee isää lapsen näkökulmasta: isä on lapsen lähettyvillä ja hänen turvanaan arjen ongelmassa. Tämän psykologiseen isyyteen liittyvän elinikäisen vastuun kantaminen on Kauhasen mukaan useimmiten hyvin vaikeaa ja vain vähän palkitsevaa. Nykypäivänä psykologista isyyttä ja sen tarpeellisuutta on alettu korostaa entistä enemmän. Huttunen (2001b, 64) korostaa psykologisen isäsuhteen määrittävän ensisijaisesti lapsen kautta. Lapsi pitää häntä isänään, on kiintynyt häneen ja turvaa häneen tarvittaessa. Psykologisella isällä on lisäksi lapsen kasvatukseen liittyvää arvovaltaa. Miehen osalta psykologisen isyyden voi tunnistaa voimakkaista tunnepohjaisista merkityksistä, jolloin mies kokee lasta kohtaan voimakasta halua hoivata, suojella, auttaa, tukea henkisesti, olla lähellä ja viettää aikaa yhdessä. Isän ja lapsen välillä vallitsee siten kiintymyssuhde.

Huttunen (2001b, 60) on määritellyt biologisen, sosiaalisen ja psykologisen isyyden lisäksi myös juridisen isyyden. *Juridinen* isyys näyttäytyy isyyden yksityisoikeudellisena puolena, jolla viitataan yhteiskunnan lain mukaisesti myöntämiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin lapseen nähden. Juridisesti isäksi on mahdollista tulla avioliiton isyysolettaman, isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen sekä adoption kautta.

Näistä eri isyyden muodoista tässä tutkimuksessa keskitytään tarkastelemaan psykologista isyyttä, jota nuoret miehet ovat kokeneet suhteessa omaan isäänsä. Isän ja lapsen välisessä suhteessa isyyden voidaan olettaa ilmenevän ainoastaan psykologisena isyytenä. Kuten Kauhanen ja Huttunen toteavat, psykologinen isyys koetaan nykypäivänä tärkeäksi ja siihen koetaan sisältyvän lapsen kasvatukseen liittyvää arvovaltaa.

Huttunen on lisäksi jakanut isyyden kolmeen käsitteelliseen kerrokseen, jotka kuvaavat isyyden voimakasta perustaa kulttuuriin ja yhteiskuntaan: kulttuurillinen, yhteiskunnallinen ja perheiden isyys. Näiden kolmen kerroksen hän sanoo ”ruokkivan” arkielämässä nähtävää miesten isyyuskäyttäytymistä. *Kulttuurillisessa isyydessä* paikallistuu kaikki isyyteen liittyvät uskomukset, ennakkoluulot, asenteet ja stereotypiat. Kaikkina aikakausina kulttuuri suosii jotakin tiettyä isyyden mallia, jota voi kutsua hegemoniseksi isyydeksi. Vallitsevan isyysmallin suurin osa miehistä omaksuu automaattisesti. *Yhteiskunnallinen isyys* kuvastaa niitä vallitsevia käsityksiä, jotka ohjailevat perhepolitiikan, terveys- ja sosiaalitoimen sekä työelämän saralla tehtäviä isyyteen liittyviä yhteiskunnallisia ratkaisuja ja päätöksiä. Tässä kohdin puntaroidaan sitä, mikä määrittellään sopivaksi ja suotavaksi isyydeksi. *Perheiden isyys* ilmenee ruohonjuuritasolla ja heijastuu siinä mitä isät ja äidit itse ajattelevat isyydestä. Olennaista on myös se, kuinka miehet toteuttavat omaa isyyttään ja minkälaisia kokemuksia heillä on isyydestä. (Huttunen 1999, 169-175.)

Näistä kolmesta isyyden tasosta käsillä oleva tutkimus keskittyy lähinnä perheiden isyyden tarkastelemiseen. Halutaan selvittää miten nuoret miehet ovat kokeneet oman isän elämässään. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten he yleisesti käsittävät isyyden. Myös kulttuurillinen isyys, jonka voidaan olettaa vaikuttavan voimakkaasti nuorten miesten käsityksiin ja kokemuksiin isyydestä, liittyy osittain tämän tutkimuksen asetelmaan. Kulttuuri on määräävä tekijä juuri hegemonisen isyyden muotoutumisessa, joka ohjaa käsityksiä hyvästä ja suotavasta isyydestä.

Isyystutkijat ovat todenneet, että isäksi ei äidin tavoin synnytä, vaan opitaan (Blankenhorn 1995, 65; Lupton & Barclay 1997, 147). Toisin kuin äitiydessä kulttuuri on vain täydentävä tekijä, isyydessä kulttuuri toimii pitkälti määräävänä tekijänä (Blankenhorn 1995, 65-67). LaRossa (1988, 451) esittää, että isyyden instituutio sisältää kaksi erilaista, mutta silti toisiinsa kytkeytyvää ulottuvuutta. On olemassa *isyyden kulttuuri* ja *isyyden käytös*. Ensimmäinen viittaa kaikkiin yleisesti jaettuihin normeihin, arvoihin ja uskomuksiin, jotka liittyvät isän

toimintaan vanhempana. Toiseksi mainittu käsittää sen, mitä isät tekevät ja miten he käyttäytyvät isänä. Tämä jako kulttuurin ja käytöksen välillä on erityisen tärkeää tehdä silloin, kun on pyrkimys arvioida isyyden muutoksia. Isyyden historiasta saatavilla oleva aineisto ilmentää, että isyyden kulttuuri on muuttunut nopeammin kuin isyyden käytös.

2.2 Perinteinen isyys ja sen muutokseen johtaneet tekijät

Viime vuosina käyty yhteiskunnallinen keskustelu on jakanut isyyden perinteiseen isyyteen ja niin sanottuun uuteen pehmoisyyteen. Perinteistä isän roolia kuvastaa ankaruus, kurikasvatus, emotionaalinen etäisyys lapsista ja vaimosta sekä kotitöiden ja kasvatusvastuun epätasa-arvoinen jakautuminen isän ja äidin välillä. Entisajan isän tehtävä on ollut ennen kaikkea rahan ansaitseminen ja perheen elättäminen, jolloin äiti on vastannut lasten kasvatuksesta ja kodin hoitamisesta. Isä on nähty maskuliinisena ja autoritaarisena henkilönä, joka kuului osaksi perhettä, vaikka olikin poissa. (Alasuutari 2006, 82; Amato 1998, 241; Huttunen 2001a, 10; Innanen 2001, 18; Korhonen 1999, 81; Sinkkonen 1998, 18.) Isän on nähty toimineen myös työnteon ja menestyksen roolimallina (Amato 1998, 241) sekä seksuaalisuuden ja maskuliinisuuden mallina poikalapsilleen (Lamb, Pleck & Levine 1986, 152). Lisäksi hyvä isä toimi moraalisena pedagogina lapsilleen ja oli maailmallisten näkemysten lähde. Hän noudatti uskonnollisia vakaumuksia ja oli hyväksi yhteiskunnalle ja etenkin poikalapsille. (J. H. Pleck 1987, 84; E. H. Pleck 2004, 34.) LaRossa (1997, 89) esittää kuitenkin, että vaikka entisajan isät saattoivatkin viettää enemmän aikaa poikalastensa kanssa, vain harvat olivat välinpitämättömiä tyttäriensä tarpeita kohtaan ja monet isät kokivatkin tyttäristään huolehtimisen erityisen tärkeäksi.

Kujala (2003) on tutkinut sodanaikaisten pikkupoikien lapsuuskokemuksia isyyden näkökulmasta Suomessa. Hän esittää, että sodan jälkeisenä jälleenrakennusaikana isät työskentelivät pääasiallisesti kodin ulkopuolella ja vastasivat perheen toimeentulosta. Äidit olivat vastuussa lasten- ja

kodinhoidosta. Isän kasvatustehtävä koettiin alkavan vasta sitten, kun erityisesti poikalapsi varttui hieman vanhemmaksi ja pystyi toimimaan isänsä apuna. Hyvä isä nähtiin toimivan perheenelättäjänä, joka vastasi lastensa materiaalisesta hyvinvoinnista. Usein isä oli rankaisija, jolla lapsia peloteltiin. (Kujala 2003, 194.) Myös Blankenhornin (1995, 13) ja Blyn (1990, 111, 113) mukaan teollistuminen on ollut syynä entisajan isän vähäiseen osallistumiseen lastensa elämään. Isät alkoivat käydä kodin ulkopuolella töissä, jolloin he eivät enää voineet olla molemmissa paikoissa, kotona ja töissä, yhtä aikaa. Tästä johtuen isän ja pojan välinen side on heikentynyt sukupolvi sukupolvelta tuhoisin seurauksin. Isä tekee työtä, mutta poika ei voi nähdä sitä omin silmin. Isän sanotaan lakanneen olemasta kodin elävä voima siitä lähtien, kun teollistumisen mahti lähetti heidät kylistöön rautateille.

Huttunen (2001b, 151-152) tuo esille, että vielä 1950-luvun mieskulttuurissa vallitsi itsestään selvyyksinä pidettyjä miehisiä kunnia-asioita, jotka velvoittivat miehiä tiettyyn tapaan toimia. Perhekontekstissa isä edusti lapsilleen sitä miehisyyttä, jota he kohtasivat myös kodin ulkopuolella, eikä isällä ollut kodin sisälläkään liiemmin erivapauksia miehisyydestään. Ei ollut soveliasta, että isä olisi tarttunut tuttipulloon tai hoivannut muuten pientä vauvaa, sillä siten toimiessaan hän olisi loukannut omaa miehistä kunniaansa sekä vaimonsa että lastensa silmissä. Isän perheroolia ohjasivat ennen kaikkea käsitykset miehisyydestä. Blankenhornin (1995, 84) mukaan vanhaa isää ei enää haluta eikä tarvita. Hän herättää vihaa ja on uhka, eikä hänen kanssaan tulla toimeen.

Visio uusista perherooleista on muotoutunut viimeisen neljänkymmenen vuoden aikana johtuen sosiaalisista, ekonomisista ja historiallisista voimista. Kasvava poliittinen turvallisuus ja ekonominen vauraus ovat luoneet pohjatyön muutokselle. (Levine 2000, 31.) 1800-luvun sanotaan olevan äitiyden kausi ja 1900-luvun keksineen isyyden. USA:ssa isänpäivä perustettiin vuonna 1936, jonka alulle panevina voimina on nähty kaupalliset intressit ja sosiaalinen liike. 1990-luvulla isyyttä koskeva kirjallisuus on kokenut nousukautensa sekä Yhdysvalloissa että Pohjoismaissa. (Rotkirch 2000, 190.) Termi "daddy" keksittiin 1920-luvulla, joka osoittaa isyyden tunnepitoisuuden kasvamista (Pleck 2004, 40). Isyyden muutosprosessin taustalla on nähty olevan toisen

maailmansodan jälkeinen murroskausi. Naisten koulutustason nousu ja heidän siirtyminen vaativampiin tehtäviin työelämässä, yleisen tasa-arvokeskustelun ja -tietoisuuden lisääntyminen sekä 1960-luvulla alkanut naiskulttuurin muutos on erityisesti nähty vaikuttaneen isyyteen kohdistuneisiin odotuksiin. Nais- ja tasa-arvoliike kyseenalaisti naisten kotiäitiyden ja myöhemmin naisten työskentelemisen kahdessa vuorossa; naiset kävivät kodin ulkopuolella töissä sekä huolehtivat palkkatyön ohella kotitöistä sekä lapsista. Tämän myötä paineet isän roolin muuttumisesta kärjistyivät. Isyyden muutosprosessissa miesten oma-aloitteinen toiminta on nähty olleen vähäistä. (Huttunen 2001b, 163-164 & 1994, 48; Kolehmainen 2004, 90; Mintz 1998, 26; Tigerstedt 1996, 267-268.)

Mintz (1998) on todennut, että perheen sisäisen vastuunjaon epätasa-arvoisuuden lisäksi miehiä kritisoitiin liiallisesta sukupuolispesifisten arvojen välittämisestä lapsilleen, josta seurasi sosiaalisia haittavaikutuksia. Etenkin miesten pojilleen siirtämien oppien sanottiin olevan ylimaskuliinisia; ne painottivat kovuutta, kilpailunhenkisyttä, emotionaalista itsekontrollia sekä rohkaisivat aggressiivisuuteen ja tunteiden tukahduttamiseen. (Mt. 26.) Yleisesti keskustelua on herättänyt miehisen mallin puute poikien elämässä, sillä naisilla on ollut kautta aikain suurin kasvatusvastuu lapsista (Sihvola 1994, 95). 1970-luvulla muutosta haluttiin myös oikeudenkäytön suhteen; äiti määräytyi lähes poikkeuksetta aina lapsen huoltajaksi huoltajuuskiistan yhteydessä. Sukupuolisidonnaisten normien poistamista vaadittiin sekä Yhdysvalloissa että muualla länsimaissa. Tasa-arvon tuli koskettaa julkisen säätelyn lisäksi myös perhe-elämää. (Kurki-Suonio 1992, 154-155.) Forsberg (1995, 133) onkin esittänyt, että julkinen ja yksityinen vanhemmuus kietoutuu hyvin tiiviisti yhteen. Isyys kytkeytyy monin tavoin paitsi perheeseen, jolla viitataan sukupolvien ja sukupuolten väliseen suhteeseen, mutta myös erilaisiin julkisiin instituutioihin, joilla on asemaansa perustuen valtaa määrittää isyyttä, isän oikeuksia ja velvollisuuksia.

1970-luvulla kritiikkiä nousi lisäksi perhetutkimusta kohtaan, joka oli kautta aikain keskittynyt tarkastelemaan äidin ja lapsen välistä suhdetta laiminlyöden isän roolia vanhempana. Kriitikkojen mukaan perhe-elämä tunnettiin vain äitien

ja vaimojen näkökulmasta ja miehinen kokemus oli jäänyt kokonaan tutkimatta. (O'Brien 1991, 172.) Isyystutkijat ovat todenneet (Coltrane 1995, 256; Parke 1996, 6), että aikaisemmin isän merkitystä lapsen kasvatuksessa ei unohdettu vahingossa. Isä jätettiin tietoisesti lapsenkasvatusta käsittelevän keskustelun ulkopuolelle, sillä isän oletettiin olevan äitiä vähemmän tärkeä vaikuttaja lapsen kehitykseen. Mintz (1998, 3-4) näkee historiallisen tutkimuksen keskittyneen ennen kaikkea miesten julkisiin saavutuksiin ja menestykseen, mutta jättäneen huomiotta miesten henkilökohtaisen elämän koskien juuri heidän rooliaan isänä ja aviomiehenä perheessä. Myös Vuori (2001, 43) esittää, että ennen 1960-lukua isät suljettiin pois lastenkasvatukseen liittyvästä keskustelusta. Sittemmin isän merkitys on tullut mukaan keskusteluun ja hänen on katsottu olevan lapsen toinen kasvattaja ja hoitaja sekä lopulta myös pienen lapsen hoivaaja äidin rinnalla. Tästä isän roolin merkityksen voimistumisesta huolimatta äiti on edelleen pysynyt ammattilaisten työhön liittyen henkilönä, jonka kanssa perhetyötä enimmäkseen tehdään.

2.3 Moderni isyys ja sen haasteellisuus

Modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa isyyden sanotaan olevan valtava mahdollisuus miehille osoittaa heidän hoivaavia tunteitaan tavalla, jota heidän oma isänsä ei mahdollisesti koskaan tuonut esiin. Nykyisät voivat toimia tasavertaisina vanhempina äidin rinnalla ja näyttää myös pehmeän puolensa. Tämä uusi modernin isyyden malli, jonka julkinen tiedostaminen alkoi 1970-luvulla, on muuttamassa perhe-elämää ja haastaa perinteisen maskuliinisuuden käsityksen. (Lupton & Barclay 1997, 1.)

Sinkkonen (1998, 18) näkee uuden modernin pehmoisän osallistuvan täysipainoisesti lasten kasvatukseen äidin rinnalla ja huolehtivan lapsista aivan vauvaiästä alkaen. Hän viettää lasten kanssa paljon aikaa ja osallistuu kaikkiin kotitöihin. Blankenhornin (1995, 96) mukaan uusi isä on haluttu ja tarpeellinen. Hän on vastaus huoliimme siitä, millaista on olla mies ja miten huolehtia lapsista. Hän tuo sosiaalista oikeudenmukaisuutta, onnea ja tasa-arvoa

sukupuolten välille. Uusi isä huolehtii lapsista, näyttää tunteensa ja toimii äidin kumppanina ja kollegana.

O'Brien (1992) esittää, että perhehistorioitsijoiden argumenttien mukaan vanhempien, etenkin isän, vallassa on tapahtunut ideologinen muutos: on siirrytty vanhempien vallasta vanhempien velvollisuuksiin lapsia kohtaan (mt. 176). Aikaisemmin lasten odotettiin olevan osa isänsä jokapäiväistä elämää, nyt isien odotetaan olevan osa lastensa jokapäiväistä elämää (Bergsten & Bäck-Wiklund 1996, 62).

Vaikka uusi isä viettää huomattavasti enemmän aikaa lastensa kanssa, se ei ole kuitenkaan uuden isyyden keskeisin asia, kuten ei ole myöskään perinteisten roolien päälaelleen kääntäminen. Olennaisinta on se, että mies pitää isyyttä itselleen tärkeänä asiana ja elämänvaiheena, josta kannattaa nauttia. Hän kantaa vastuun lapsista ja kotitöistä omasta halustaan, ei puolisonsa painostuksesta. (Huttunen 2000, 59; Rönkä & Rönkä 1994, 77-78.) Doherty, Kouneski ja Erickson (1998, 289-290) nimeävät uuden isyyden vastuulliseksi isyydeksi, jossa olennaista on isyyden tunnustaminen, halukkuus olla läsnä lasten elämässä sekä taata heidän taloudellinen turvallisuus. Dohertyn ym. mukaan onnellinen ja toimiva avioliitto on vastuullisen isyyden optimaalisin konteksti.

Psykologisen suuntauksen isätutkijat Dollahite, Hawkins ja Brotherson (1997, 18) täsmentävät uutta isyyttä generatiivisen isyyden käsitteellä, joka on peräisin Erik. H. Eriksonin sosiaalisen kehityksen teoriasta. Dollahite ym. esittävät, että generatiivisuuden käsite voidaan ymmärtää laajana teoreettisena mallina vastuullisesta isyydestä. Generatiivisella isyydellä he tarkoittavat eettisesti rakastavan suhteen luomista lapsiin ja sen myötä lasten tarpeiden aitoa kohtaamista. Rakastavan ja läheisen yhteyden luominen ja ylläpitäminen lapseen on eettisesti haasteellinen tehtävä, mutta tässä onnistuessaan isien vaikutus ulottuu tuleviin sukupolviin asti. Huttusen (2001b, 58) mukaan generatiivisuuden käsite tarkoittaa keskiaikuisuuteen siirtyvän henkilön halua ja kykyä huolehtia seuraavasta, nuoremasta sukupolvesta. Bertaux ja Delcroix (1991, 189) näkevät generatiivisuuden käsitteen virinneen Eriksonin siitä

havainnosta, että tietyssä aikuisuuden vaiheessa ihmiselle tulee voimakas tarve ja halu antaa seuraavalle sukupolvelle takaisin se, mitä on itse saanut edeltävältä sukupolvelta. Tämän ihmiselle luontaisen vietin hän nimesi generatiivisuudeksi. Huttunen (2001b, 58) näkee generatiivisuuden käsitteen olevan moniselitteinen ja sitä käytettävän epäjohdonmukaisesti, mutta isyyteen liittyen sillä viitataan miehen vanhemmuuden laatuun, hoivaavuuteen, sitoutumiseen, jakamiseen, vastuullisuuteen ja huolenpitoon.

Lamb (1986, 8-9) on esittänyt kolme eri vuorovaikutuksen tasoa, joista vanhemman osallistuminen lapsensa elämään pääosin koostuu. Nämä kolme tasoa muodostavat myös osallistuvan isyyden komponentit. Ensimmäisenä mainitaan se todellinen kanssakäyminen, jonka yhteydessä vanhempi on suorassa ja kiinteässä vuorovaikutuksessa lapseensa. Tämä osa on nimetty *vuorovaikutukseen sitoutumiseksi*. Toinen vuorovaikutuksen taso koostuu vanhemman *saatavilla olemisesta* lapselle. Vanhempi ei ole suorassa vuorovaikutuksessa lapseensa, mutta on koko ajan hänen saatavillaan. Viimeinen taso käsittää vanhemman perimmäisen *vastuun lapsen hyvinvoinnista ja huolehtimisesta*. Tämä vastuu sisältää kaiken huolehtimisen ja elämänjärjestelyiden tekemisen sen takaamiseksi, että lapsella olisi hyvä olla. Suuri osa tästä työstä ei tapahdu vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Lambin mukaan isä on äitiin verrattuna huomattavasti vähemmän vuorovaikutuksessa lastensa kanssa ja heidän saatavillaan. Suurin ero äidin ja isän välillä ilmenee kuitenkin vastuun ottamisessa; monet tutkimukset osoittavat isän kantavan vain vähän vastuuta lapsen hyvinvoinnista ja hoidosta.

Osallistuvan, modernin isyyden hyötyjä on pohdittu sekä lasten että isien kannalta. Lapset, joiden isät ovat toteuttaneet modernin isyyden osallistuvaa mallia, on todettu omaavan paremmat älylliset, kognitiiviset, sosiaaliset ja emotionaaliset taidot. He saavat kasvaa emotionaalisesti rikkaammassa ja monipuolisemmassa ympäristössä, oppivat uuden roolimallin ja ovat vapaita ei-osallistuvan vanhemman negatiivisesta vaikutuksesta heidän elämäänsä. (Coltrane 1996, 7; Jump & Haas 1987, 99; Russell 1999, 71-75.) Osallistuvat isät ovat onnellisempia ja tyytyväisempiä itseensä, heillä on vähemmän terveydellisiä ongelmia ja heidän puolisonsa ovat tyytyväisempiä avioliittonsa.

Lisäksi miesten itsetunnon ja itsevarmuuden on todettu vahvistuneen isyyden myötä. (Cowan & Bronstein 1988, 345). Isät saavat mahdollisuuden nauttia lapsen kehityksestä, kokea aito vuorovaikutussuhde toisen ihmisen kanssa ja kehittää oman persoonallisuutensa hoivaavaa puolta (Jump & Haas 1987, 99).

Kolehmainen ja Aalto (2004, 18) ovat osallistuneet isyyden muutospuheeseen isyystutkimuksessa ja miesten isyyskertomuksissa. Miesten isyyskertomuksissa menneisyyden isyys koetaan olevan muuttumaton ja yhtenäinen ilmiö, jota kuvaavat maalaisuus, perinteisyys ja sukupuolten välinen selkeä työnjako. Nykyisyyden sanotaan puolestaan olevan jatkuvan muutoksen alaisena, sirpaloitunutta, modernia, jossa sukupuolten välinen työnjako on määritelty uudelleen. Aalto (2004, 86) esittää lisäksi, että isyyden muutokseen suhtautuminen on kaksijakoista. Muutos nähdään joko myönteisenä isyyden mallien monipuolistumisena ja miesten valinnanmahdollisuuksien kasvuna tai selkeiden sukupuoliroolien katoamisena. Ristiriitaisia näkemyksiä on myös siitä, kenelle muutos koetaan olevan sallittua. Naisten muuttumisen on koettu olevan mahdollinen uhka perheelle, joka pahimmillaan johtaa perheen rikkonaisuuteen sekä lasten ja miesten kärsimykseen. Miesten muutos on taas esitetty positiivisena mahdollisuutena miehille itselleen, lasten isäsuhteelle sekä naisten ja miesten väliselle tasa-arvolle.

Korhosen (1999) mukaan julkinen isäkeskustelu on kehittynyt vaihtelevasti eri maissa. Skandinaviassa keskustelun aiheena on etenkin ollut isyyden lähentäminen äitiyteen. Isän ideaali rooli nähdään tasavertaisena vanhempana, joka osallistuu tasapuolisesti kotitöihin ja lapsista huolehtimiseen sekä on valmis järjestelemään elämänsä perheen tarpeiden pohjalta. Tätä ajattelua on pyritty tukemaan yhteiskunnallisesti muun muassa isyyslomia suosimalla. Lisäksi isää tuetaan ja rohkaistaan vanhempainvalmennukseen ja hyödyntämään myös heille kuuluvia perhevapaita. (Mt. 82.) Vuodesta 1978 alkaen isät ovat olleet oikeutettuja isyyslomaan ja vuodesta 1985 heillä on ollut oikeus jäädä myös vanhempainvapaalle tai lastenhoitovapaalle Suomessa. Nämä isyysvapaat eivät kuitenkaan ole saavuttaneet kovin suurta suosiota miesten keskuudessa. (Huttunen 1996, 80-81.)

Korhonen (1999) on väitöskirjassaan tutkinut keski-ikäisten miesten lapsuuskokemuksia ja heidän omaa vanhemmuuttaan isänä. Tutkimustulosten mukaan isyys ei ole tästä yhteiskunnallisesti käydystä uuteen isyyteen rohkaisevasta keskustelusta ja tukitoimista huolimatta muuttunut kovinkaan paljon. (Mt. 82.) Miesten perheikäytymisessä ei ole havaittu suuria muutoksia etenkin kotitöistä huolehtimisen osalta. Myöskään siinä ajassa, jonka miehet ovat läsnä kotona perheensä parissa, on todettu tapahtuneen vain marginaalinen kasvu. (Dienhart 1998, 15.) Lastenhoitotilanteissa isien sanotaan olevan vähemmän emotionaalisesti läsnä, enemmän mekaanisia ja nauttivan lasten hoidosta vähemmän kuin äidit. Miehet ovat huonosti sopeutuneita tähän uusia odotuksia sisältävään todellisuuteen (Atkinson & Blackwelder 1993, 976; Hawkins & Dollahite 1997, 7). Isien on kuitenkin väitetty osallistuvan enemmän lasten hoitoon, jos lapsista suurin osa on poikia (Bronstein 1988, 109-110; Huttunen 1990, 63; Wood & Repetti 2004, 245). Tigerstedt (1996, 263) on arvellut vähäiseen perheroolien muutokseen olevan syynä äitien kotona olemista suosiva palkka- ja sosiaalipolitiikka. Kaila-Behm (1997, 22) puolestaan esittää, että isän osallistumisen tapa on muuttunut voimakkaasti viime vuosikymmenien aikana. Osa isistä jopa vaatii oikeuksiaan osallistua lapsensa odotukseen, synnytykseen ja hoitoon sekä myös mahdollisuutta osallistua äitiyshuollon palveluihin. Tämän myötä perhehoitotyön haasteet ovat lisääntyneet.

Huttusen (2001a, 12-15) mukaan julkinen isyyskeskustelu on keskittynyt lähinnä siihen, miten nykypäivän moderni isyys eroaa perinteisestä isyyden mallista. Tästä keskustelusta on kuitenkin unohdettu se tosiasia, että perinteisen isämallin kadotessa on tullut entistä helpommaksi olla ”vähemmän” isä. Tänä päivänä perinteisen isän roolin rinnalle ei ole kohonnut ainoastaan osallistuva ja huolehtiva isä, vaan myös aikaisempaa ohuempi mahdollisuus toimia isänä. Huttunen käyttää näistä kahdesta uudemmassa isämallista nimityksiä *oheneva* ja *vahvistuva isyys*. Oheneva isyys tarkoittaa ajattelutapaa, jonka mukaan isyys voi kaventua pelkästään biologiseksi tai juridiseksi isyydeksi. Biologista isyyttä voidaan kutsua siittäjä-isyydeksi, jossa isyys käsitetään ainoastaan sukusolujen luovuttamisena. Juridista isyyttä on luonnehdittu niukaksi isyydeksi, jossa isä sukusolujen luovuttamisen lisäksi tunnustaa lapsen ja osallistuu huoltajuuteen.

Lisäksi juridinen isä toimii sosiaalisena isänä, mikä kuitenkin katsotaan jäävän niin kapea-alaiseksi ettei psykologista isyyttä kunnolla synny. Niukkaa isyyttä muodostuu selkeimmin avio- ja avoerojen yhteydessä. Ohenevan isyyden vastakohta, vahvistuva isyys, alkoi näkyä 1970-luvulla, mutta vasta 1990-luku toi sen laajemman julkisen keskustelun piiriin.

Jaettu vanhemmuus koetaan olevan vahvistuvan isyyden keskeinen edellytys, jonka mukaan vanhemmuus on tasavertainen hoivatyö äidin ja isän välillä. Jaetun vanhemmuuden näkemys ei määrittele isän ja äidin erillisiä rooleja, joihin mies ja nainen olisivat sukupuolensa mukaan sidottuja, vaan isän ja äidin erilaisuus nähdään muodostuvan arkisessa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Huttunen 2001a, 17.) Coltrane (1996, 168-176) on tutkinut jaettua vanhemmuutta ja todennut, että jaettu vanhemmuus toteutuu todennäköisemmin toisessa tai elämänkaareissa myöhäisemmässä avioliitossa ja perheissä, joissa lasten hankkimista on odotettu suhteellisen myöhään. Bergman ja Hobson (2002, 118-119) esittävät myös, että miehet, jotka ovat toisessa avioliitossaan, hyödyntävät enemmän mahdollisuutta jäädä vanhempainvapaalle.

Paradoksaalista on juuri se, että samaan aikaan kun osallistuva ja hoivaava isä rikastuttaa nykylasten elämää, on perheiden koossapysyminen tullut epävarmemmaksi. Yhä useampi liitto päättyy eroon, jolloin lapsi menettää toisen tärkeäksi kokemansa vanhemman, yleensä isän, arjestaan. Tämä ihmissuhteiden riskialttius luo isyydelle uusia haasteita, sillä isyyden säilyminen ei ole enää itsestäänselvyys. Avioerojen ja yksinhuoltajaperheiden lisääntyminen viestii osaltaan isyyden haavoittuvuudesta ja jonkinlaisesta marginalisoitumisesta. Tästä johtuen monet naiset kokevat, että isän tarpeellisuus lasten arjessa ei ole välttämätön. Hyvinvointivaltio on toisaalta tehnyt mahdolliseksi sen, että lasten kanssa pärjää taloudellisesti ja sosiaalisesti myös ilman miestä ja isää. (Isätoimikunta 1999, 2, 4.)

Myös Roos ja Rotkirch (1997) näkevät, että isyyden pehmenemisen taustalla on perheenisän sekä sosiaalisen että juridisen auktoriteetin katoaminen. Aikaisemmin perinteinen avioliitto ja sen vankkumattomuus muodosti isälle

vahvan aseman lapsiinsa nähden. Tänä päivänä avioerojen, avoliittojen ja yksinelävien äitien yleistyessä isyys on ehdollistunut historiallisesti hyvin voimakkaasti. (Roos & Rotkirch 1997, 6.) Miehet tulevat isäksi, mutta eivät välttämättä omaksu isyyteen liittyviä velvollisuuksia. Viime vuosikymmeninä vähemmän miehiä on jättänyt isyyden kuin astunut isyyteen. (Hobson & Morgan 2002, 1.) Lewisin (2002, 126) mukaan suurin huoli on se, että isien ollessa heikosti sitoutuneita perheisiinsä he epäonnistuvat hyvänä roolimallina toimimisessa lapsilleen. Bly (1990, 139) esittää, että nykyajan tyttäret ja erityisesti pojat kokevat saavansa liian vähän isää, heillä on ”isännälkä”.

Rönkä ja Rönkä (1994, 77-78) haluavat korostaa, että kasvatuksen avulla on hyvin vaikeaa luoda ”uusia isiä” ja uudenlaisia poikia ellei miehen roolia pohdita perusteellisesti juuri siten, että siinä edetään isien ehdoilla. Usein kulttuuri ja muut kuin miehet ovat olleet määrittelemässä isyyttä ja siihen kuuluvaa roolia. Isyyden määrittelyminen on vaikeaa, sillä yhteiskunnastamme puuttuu malli siitä, miten nykyajan haasteisiin valmistautuneen isän olisi hyvä toimia ja toteuttaa isyyttään. Rönkän ja Rönkän mukaan isän tulisi ottaa tämä haaste vastaan omana itsenään ja osallistuttava lapsen ja perheen elämään monipuolisesti ja aktiivisesti, sillä vuorovaikutuksessa itseään oppii tuntemaan paremmin.

Myös Gottman (1998, 188) ja Connell (2000, 5) näkevät, että modernit miehet ovat hukassa menetettyään pitkäaikaisen roolinsa perheen elättäjänä. He kärsivät psykologisesta haavasta, sillä heidät on leikattu irti vahvasti eläneestä maskuliinisuudesta, joka on heidän perintönsä edellisiltä sukupolvilta. Tämän päivät isät ovat hukassa eivätkä tiedä mitä heiltä odotetaan. Näihin uusiin odotuksiin ei ole olemassa manuaalia, eikä koulussa järjestetä mitään siihen liittyvää virallista koulutusta.

Dalyn (1995, 21) mukaan miehillä ei ole ollut koulutusta, sosiaalipalveluja tai muuten tarpeellista tukea pystyäkseen osallistumaan enemmän lastensa elämään. Levine (2000, 29) tähdentää, että nykyajan isät, joiden oma isä on ollut poissa ja etäinen, ottavat usein erilaisen suunnan siinä miten ovat itse isiä. He haluavat tehdä toisin ja paneutua isyyteen ja olla enemmän läsnä lastensa

elämässä. Mutta vaikka kyseinen tavoite on helppo määritellä, niin sen toteuttaminen lienee kuitenkin ongelmallista ilman kunnollista mallia siitä, miten tulisi toimia. Sinkkonen (1998, 23) tuo esille, että isien tulisi saada paremmat valmiudet luoda läheiset ja toimivat suhteet poikiinsa, minkä avulla pojat voisivat luoda parempia ihmissuhteita ja pärjätä itsenäisesti tunne-elämässään. Tämän myötä voitaisiin vapautua miehisyyden sosiaalisesta patologiasta eli väkivaltaisuudesta.

Juha Varto (2002, 10-11) kirjoittaa isien synneistä, jotka liittyvät kasvatuksen kulttuurilliseen ja biologiseen ongelmaan. Hän argumentoi voimakkaasti ja kuvailee 1950-luvun kasvatusta muun muassa nöyryyttävänä, luulojen pois ottamisena, häpeään saattamisena ja ajamisena umpikujan. Tälle vastakohtana tuolloin kasvanut sukupolvi on puolestaan yrittänyt uudenlaista ja vapaampaa kasvatustyyliä, jonka seurauksena on kasvanut itsellään orjuutettuja, itsekeskeisiä, epävarmoja ja helposti addiktoituvia ihmisiä. Varto sanoo tämän olevan se tapa, jolla isien synnit kostautuvat.

2.4 Isän roolin monet ulottuvuudet

Cabrera, Tamis-Lemonda, Bradley, Hofferth ja Lamb (2000, 131-133) esittävät, että kulttuurillisen moninaisuuden lisääntyminen on johtanut erilaisiin perhemalleihin kuin myös erilaisiin odotuksiin ja uskomuksiin isyyteen liittyvistä rooleista. Miesten ja naisten perheensisäiset vastuualueiden muutokset ovat muodostaneet uusia odotuksia, uskomuksia ja asenteita, jotka koskevat miesten ja naisten toimintaa perheen kontekstissa. Isällä sanotaan olevan useampia rooleja perheessä ja jokainen näistä rooleista sisältää taitoa, ideoita ja toimintamalleja. Mitään yhtä universaalia ja ideaalia isän roolin määritelmää ei kuitenkaan ole olemassa. Cabrera ym. arvelevat, että nyt enemmän kuin koskaan arvostetaan isyyden moninaisuutta, joka sisältää kulttuurillisen ja etnisen variaation isyyden rooleista, isyyden merkityksestä ja isien vaikutuksesta.

Lambin ja Tamis-Lemondan (2004, 11) mukaan isän rooli nähdään nykyään niin seuralaisena, huoltajana, puolisona, suojelijana, roolimallina, moraalin ohjaajana, opettajana sekä elättäjänä. Jotkin tutkimustulokset ovat myös todenneet isän ja äidin harjoittavan erilaista vuorovaikutusta lastensa kanssa. Tässä yhteydessä isän rooli nähdään liittyvän erityisesti leikkiin ja toimintaan, kun äiti puolestaan on keskittynyt enemmän huolenpitoon ja hoivaan. Lamb ja Tamis-Lemonda toteavat kuitenkin, että isän roolin merkitys riippuu historiallisesta ja kulttuurillisesta kontekstista ja vaihtelee eri perheiden välillä. Ei ole olemassa vain yhtä isän roolia, johon kaikkien isien tulisi pyrkiä. Lapsen kehitykselliseltä kannalta katsottuna menestyväksi isäksi voidaan luokitella henkilö, joka kykenee vastaamaan oman perheensä ja sosiokulttuurinsa vaatimuksiin. Tällä tarkoitetaan sitä, että esimerkiksi isän runsas osallistuminen perheen toimintaan saatetaan yhteydestä riippuen tulkita positiiviseksi mutta myös negatiiviseksi asiaksi. Sama pätee isän vähäiseen osallistumiseen.

Barclay ja Lupton (1999, 1013, 1018) ovat tutkineet miehiä, jotka tulivat ensimmäistä kertaa isäksi ja miten tämä siirtymä vaikutti heidän identiteettiinsä ja parisuhteeseen lapsen äidin kanssa. Tutkimustulosten mukaan isyyteen siirtyminen nykyajan länsimaalaisessa yhteiskunnassa vaatii mieheltä samanaikaisesti usean roolin täyttämistä. Hänen tulisi olla yhtä aikaa perheenelättäjä, talouden hoitaja sekä hoivaaja. Miesten tulisi tarjota emotionaalista ja käytännöllistä tukea puolisolleen sekä rakentaa emotionaalisesti tyydyttävä ja läheinen suhde lapsiinsa.

Martti Eskon (1984, 15-16, 33) mukaan isän rooli liittyy kiinteästi perheen perustehtäviin eri kehitysvaiheissa. Perheen ihmissuhteiden osalta äidin, isän ja lapsen muodostama kolmiosuhde on lapsen kehityksen kannalta hyvin ratkaiseva, sillä se on perusta lapsen tunne-elämän kehittymiselle. Koski-Hyvärinen ja Puttonen (1987, 2) näkevät isällä olevan keskeinen ja korvaamaton vaikutus lapsen kehityksen eri osa-alueisiin, kuten itsenäistymiseen, sukupuoli-identiteetin kehittymiseen sekä emotionaaliseen, sosiaaliseen ja kognitiiviseen kasvuun. Isä ja äiti yhdessä lapsen kasvattajina ja sosiaalistajina täydentävät toistensa toimintaa.

Esko (1984, 27) on todennut muutamien tutkimusten ilmentävän, että erityisesti pojat korostavat mielellään isän asemaa perheen johtajana. Aikuisten käsitys isän roolista on mielikuva perheenjäsenestä, joka opettaa lasta eritoten esimerkillään ohjeiden antamisen sijaan. Nykyperheen isä mielletään kuitenkin enemmän kehityksellisessä roolissa – lapsen yksilöllinen ymmärtäminen, kumppanuus ja opettaminen ovat tärkeitä isän roolin tehtäviä. Isän rooli voidaan nähdä myös ”kohdusta poiskutsuvana”, äidistä irrottajana ja ulkomaailmaan tutustuttajana. Isä näyttää maailman, jossa on vaaroja ja jossa on selviydyttävä ja noudatettava tiettyjä sääntöjä – täten isä näyttäytyisi rajojen asettajana.

Lamb (1998, 50) näkee isän roolin perheenelättäjänä elävän edelleen hyvin voimakkaana isyyden muutosprosessista huolimatta. Lasten ja perheen taloudellinen turvaaminen on yksi isän tapa osallistua lasten kasvatukseen ja heidän emotionaaliseen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Isän suora vuorovaikutus lastensa kanssa on luonnollisesti hyvin olennainen rooli, joka sisältää huolenpitoa, opettamista, leikkimistä ja henkilökohtaista kanssakäymistä kunkin lapsen kanssa. Lisäksi isällä on tärkeä tehtävä emotionaalisen tuen antajana hänen lastensa äidille. Tämän tuen on todettu parantaneen äidin ja lasten välisen suhteen laatua. Isien on todettu pystyvän vaikuttamaan positiivisesti perheen sisäisiin suhteisiin yleisesti osallistumalla myös kotitöihin helpottaen siten äidin työmäärää ja toimien hyvänä mallina lapsilleen.

Paquette (2004, 193, 212) korostaa, että isän keskeisin rooli liittyy lapsen ulkomaailmaan kohdistuvan avoimuuden kehitykseen. Miehillä on todettu olevan tietty taipumus innostaa lapsia ja rohkaista heitä ottamaan riskejä. He tukevat lasten oppimista rohkeammaksi vieraisissa tilanteissa sekä kannustavat heitä puolustamaan omia näkemyksiään samalla kuitenkin lasten turvallisuudesta huolehtien. Tämä saattaa myöhemmin auttaa lapsia pääsemään yli vaikeuksista ja saavuttamaan henkilökohtaista menestystä. Isällä on sanottu olevan erityisen merkittävä rooli hänen poikansa haluun menestyä. Tämä isän roolin vaikutus voi ainoastaan olla tehokas silloin, kun isän ja lapsen välillä vallitsee voimakas tunneside ja lämmin suhde. Tamis-Lemonda (2004, 224) kyseenalaistaa Paqueten argumentin, että vain isät

ohjaisivat lapsia ottamaan riskejä, tutkimaan ympäristöä, voittamaan vaikeudet ja olemaan rohkeampia vieraiden seurassa. Perhetyypistä huolimatta äitien on havaittu lähes aina viettävän isää enemmän aikaa lasten kanssa, jolloin myös suurin osa lasten kohtaamisista uusien ja vieraiden asioiden kanssa tapahtuu äidin seurassa. Täten äidit esittelevät lapsille vieraat henkilöt, päivähoitajat, ystävät, leikkiryhmät, koulut, leikkipuistot, ruokakaupat ja kirjastot.

Wood ja Repetti (2004, 245) tutkivat äitien ja isien osallistumista lastensa hoitamiseen kolmen vuoden ajan. Tutkimustulosten mukaan isien osallistuminen lastensa elämään kasvaa lasten vanhetessa. Urheilun todettiin olevan isää ja poikia yhdistävä tekijä. Tutkijoiden mukaan isän ja pojan yhteisten urheiluaktiviteettien yhteydessä poika sosiaalistuu perinteisiin miehisiin arvoihin ja toimintoihin. Isän rooli fyysisen toiminnan yhteydessä oli äitiä merkittävämpi. Siltala (1994, 78-82) esittää, että urheiluharrastus voi nykyään olla maa- ja metsätyön vastine sukupolvien yhdistäjänä. Isän ja pojan yhdessä tekeminen on erityisen tärkeää. Pojan itsetunto vahvistuu, kun isä tekee poikansa kanssa jotain konkreettista, jonka poika pystyy hahmottamaan ja joka häntä kiinnostaa. Tekevä isä kannustaa poikaansa kokeilemaan kykyjään omien rajojensa puitteissa. Myös Sinkkonen (1998, 12) korostaa tekemistä miehen ja pojan välillä. Käytöshäiriöisten poikien rauhoittamiseksi riittää usein tavallinen miehen osoittama huomio ja mahdollisuus tehdä yhdessä asioita. Passiivisen terapian kohteena olemisen sijaan parempia tuloksia on saavutettu verstaissa, työpajoissa ja hevostalleilla.

Sinkkonen (1998) kokee isyyden sosiaalisena roolina hämärtyneen huolestuttavasti. On vain vähän asioita, jotka ovat enää isän vastuulla ja joiden huolehtimisesta joku muu ei selviäisi. Isyyden voidaan katsoa olevan tapa olla suhteessa lapseen. Isyydeltä puuttuu selkeä sisältö tai määritelmä. Tänä päivänä isyyttä ei välttämättä yhdistetä kehenkään tiettyyn mieheen, vaan isyyttä voi toteuttaa isoisä, äidin miesystävä tai jalkapallovalmentaja siinä missä biologinen isäkin. Roolina isyys on nykyisin hyvin epämääräinen ja elastinen. (Mt. 21-22.) Viime aikaiset perhe-elämän muutokset ovat johtaneet siihen, että yhä useammin isät asuvat erillään biologisista lapsistaan ja sen sijaan toimivat sosiaalisena isänä uuden puolisonsa lapsille. Lisäksi miehillä saattaa olla

biologisia lapsia useammasta parisuhteesta. (Clarke, Cooksey & Verropoulou 1998, 225.)

Sevón ja Huttunen (2002, 75) ovat todenneet, että isyyden käsite on fragmentoitunut niin, että nykyään on mahdollista puhua eriasteisista isyyksistä – biologisesta, juridisesta, sosiaalisesta ja psykologisesta isyydestä. Aikaisemmin oli itsestään selvää, että isälle lankesi kaikki nämä isyyden muodot, mutta nykyisin mies ei aina edes halua edustaa yksin näitä kaikkia isyyden muotoja lapselle. Myös Badinter (1993, 236) näkee isyyden todellisuuden käyneen niin moniulotteiseksi, että tyypillistä isää ei enää voi määritellä.

2.5 Isätyyppejä

Huttunen ja Hämäläinen (1993) ovat esitelleet neljä isätyyppiä, jotka he kokevat istuvan Suomen kulttuuriin. Nämä tyypit on jaoteltu poissaolevaan, perinteiseen, avustavaan ja uuteen isään. *Isän poissaolo* ilmenee psykologisesti ja tunnetasolla. Hän saattaa olla normaalisti kotona ja lastensa lähetyvillä, mutta ei kuitenkaan lasten käytettävissä. Usein myös fyysisesti paljon poissaolevat isät ovat sitä myös psyykkisesti ja kotona käydessään eivät juuri huomioi lapsiaan. Isä voi olla myös fyysisen ja psyykkisen poissaolon lisäksi kylmä, torjuva ja jopa aggressiivinen lastensa seurassa. Poissaolevat isät ovat siis hyvin heterogeeninen joukkio, josta yleistysten tekeminen on hankalaa. Yhteistä kaikille on vain sitoutumattomuus isyyteen. Lasten ja äidin kannalta tilanne on vaikea ja ongelmallinen, sillä kasvatustavuu ja arkirutiineista huolehtiminen kallistuvat kokonaan äidin harteille. Käytännössä tilanne muistuttaa yksinhuoltajuutta ja isättömyyttä. (Mt. 115.) Isän runsas poissaolo kodista on yhdistetty lasten, etenkin poikien, herkempään ongelmakäyttäytymiseen (Marsiglio 1995, 7).

Perinteinen isä kantaa vastuuta perheestään, ainakin taloudellisissa ja kurinpidollisissa kysymyksissä. Isyys näyttäytyy hänelle vankkana perheeseen

kuulumisena ja käytettävissä olemisena. Hän puuttuu perheen asioiden päätöksentekoon, mutta säilyttää silti oman identiteettinsä. Isän ei tarvitse tinkiä omista menoistaan, kuten urasuunnitelmistaan, työstään tai harrastuksistaan, sillä äiti kantaa suuremman vastuun arjen askareiden hoitamisesta työpäivänsä jälkeen. Perinteinen isä on enemmälti perheen taustahahmo, joka vaikuttaa jo pelkän olemassaolonsa kautta, mutta tarpeen tullen astuu myös esiin ja ottaa mielellään hallitsevan roolin. Myös tämä isä on paljon poissa, mutta hänen ”henkensä” on silti paikalla. Muu perhe saattaa usein miettiä ”mitä isä mahtaisi tästä ajatella”. Kotona isä usein puuhastelee omia askareitaan, joita lasten ei tule häiritä. Perheelle isä pyhittää yleensä tietyt yhteiset hetket, kuten ruokailuajat, saunaillan jne. Kyseessä oleva isätyyppi osoittautuu lapsille parhaimmillaan kuitenkin ihan hyväksi isäksi, etenkin jos hänen autoritaarisuus on siedettävää. Pahimmillaan isä voi jäädä lapsilleen hyvin etäiseksi ja tuntemattomaksi ”olennoksi” muistuttaen poissaolevaa isää. (Huttunen & Hämäläinen 1993, 116-117.)

Avustavat ”kakkosäiti”-isät osallistuvat perheen kotitöihin paljon ja perheessä keskustellaan kotitöiden jakamisesta. Kuitenkaan äidin asema ei ole juurikaan muuttunut perinteisestä, sillä isä näkee roolinsa paljolti äidin avustajana. Parhaimmillaan hän toimii myös äidin henkisenä tukena kodin kasvatustilaston luomisessa. Isä on merkittävästi enemmän läsnä verrattuna perinteiseen isään, mutta ei kuitenkaan vielä mene äidin ohitse kotona olemisessa. Lastenhoidon vuoksi isä saattaa jättää rakkaita harrastuksiaan vähemmälle, mutta urastaan ja työstään hän ei kuitenkaan tingi. Avustavalla isällä on voimakkaat tunnesiteet lapsiinsa ja hän on siten lapsille lähes yhtä tärkeä kuin äiti. Hän pelaa, leikkii, peuhaa ja tekee lasten kanssa paljon kaikkea. Äiti ja lapset määrittelevät etupäässä vuorovaikutuksen muodot ja isä tyytyy siihen rooliin, joka hänelle annetaan. Siitä huolimatta, että isä viettää suuresti aikaa lastensa kanssa, hänelle ei välttämättä ole selvää se, minkälainen hänen isänä tulisi olla ja mitä hän todella haluaisi tehdä. (Huttunen & Hämäläinen 1993, 118.)

Uusi isä haluaa, että molemmat vanhemmat kantavat yhtä suuren vastuun lastenhoidosta sekä kasvatuksesta. Toisinaan hän saattaa toimia myös päävastuisena vanhempana ja kokee kotityön ansiotyön varteenotettavana

vaihtoehtona. Lasten kanssa oleminen on hänelle elämisen arvoista elämää ja siten hän voi perheen kokonaistilanteen salliessa vetäytyä vuosiksin pois työelämästä. Isyys näyttäytyy hänelle haasteena velvollisuuden tai apumiehen paikan sijaan. Hän haluaa kehittyä ammattilaiseksi lastenhoidossa aivan kuten äitikin ja kaikki kasvatukseen liittyvä kiinnostaa häntä aidosti. Hänen suhteensa lapsiin toimii luontevasti ja on molemminpuolinen. (Huttunen & Hämäläinen 1993, 119.)

Huttunen (2001b) on jaotellut isyyden neljään tyyppiin myös aktiivisuuden ja sitoutuneisuuden käsitteiden avulla. Ensimmäinen isätyyppi on *aktiivinen ja sitoutunut isä*, joka voidaan määritellä nykyaikaisemmin osallistuvaksi ja hoitavaksi isäksi. Hän omaa välittömän ja lämpimän suhteen lapsiinsa ja osallistuu lapsen hoitoon ja kasvatukseen tietoisesti sekä aktiivisesti heti tämän syntymästä lähtien. Toista isätyyppiä on kutsuttu *aktiiviseksi mutta heikosti sitoutuvaksi isäksi*, jota nykytermein voidaan kuvailla myös leikkiväksi, äitiä auttavaksi rutiini-isäksi. Hänen sisäinen isyyteen sitoutuminen on epävarmaa ja oman isyyden prosessointi vielä kesken. Leikki on usein vallitseva vuorovaikutuksen muoto hänen ja lapsen välillä. Äitiä auttava rutiini-isä on epäitsenäinen ja ulkoisiin tahoihin, kuten juuri perheen äitiin, takertuva oman isyytensä säätelemisessä. Kolmas isätyyppi, *passiivinen ja sitoutunut isä*, nähdään kiireisenä, ahdistuneena tai kaipaavana isänä. Kiireinen isä potee jatkuvaa huonoa omaatuntoa vähäisestä lastensa kanssa vietetystä ajasta. Ahdistunut isä voi sisäisesti pahoin, joka saattaa aiheutua parisuhteesta, työssä loppuun palamisesta, psyyken rakenteesta tai yleisestä henkisestä epätasapainosta. Ahdistus vie suurimman osan miehen voimavaroista eikä hän siten jaksa paneutua isyyteen ja lasten kanssa olemiseen. Kaipaava isä sen sijaan haluaisi viettää enemmän aikaa lastensa kanssa, mutta ei olosuhteiden pakosta kykene siihen. Tästä tyypillisimpinä esimerkkeinä on vanhempien asumus- tai avioero sekä isän runsas poissaolo työn vuoksi. Neljäs isätyyppi, *passiivinen ja heikosti sitoutuva isä*, ilmenee kypsymättömyytenä, poissaolevaisuutena tai väistyväisyytenä. Isän kypsymättömyys estää osaltaan sen merkityksen ymmärtämistä, joka isäksi tulolla on hänelle itselleen. Isän poissaolevuus saattaa ilmetä sekä fyysisesti että henkisesti ja heikkona sitoutumisena isyyteen. Hän on poissaoleva myös ollessaan kotona eikä tunne

tästä huonoa omaatuntoa. Väistyvä isä ei juuri kaipaa lapsiaan ja alkaa hiljalleen vapaaehtoisesti luopua isän roolistaan lasten arkipäivässä. Tästä esimerkkinä voi olla eroprosessin alussa oleva mies, joka eron jälkeen vähitellen harventaa lastensa tapaamista. (Huttunen 2001b, 82-92.)

Jain, Belsky ja Crnic (1996, 439-440) ovat tutkineet lapsiperheitä, joissa tarkastelussa oli isän toiminta ja isän osallistuminen lasten hoitoon. Tutkimusaineiston pohjalta he muodostivat neljä eri isätyyppiä, jotka pohjautuvat isän tapaan olla vuorovaikutuksessa lastensa kanssa: huolehtiva, leikkikaveri-opettaja, kurinpitäjä ja ei-sitoutunut isä. Huolehtiva isä kantoi vastuuta lapsen huoltamiseen liittyvistä päivittäisistä rutiineista, kuten pukemisesta, syöttämisestä ja läheisyydestä. Leikkikaveri-opettajaisät osallistuivat enimmäkseen leikinomaisiin vuorovaikutustilanteisiin lapsensa kanssa ja ohjausta vaativiin tilanteisiin (asioiden nimeäminen ja näyttäminen lapselle). Kurinpitäjäisiä toimi enimmäkseen rankaisijana, kontrolloijana ja lapsen sosiaalistajana. Ei-sitoutuneet isät puolestaan pysyivät etäisinä lapsilleen ja eivät osallistuneet moniinkaan vuorovaikutustilanteisiin lastensa kanssa.

2.6 Isän merkitys lapsen elämässä

Cabrera, Tamis-Lemonda, Bradley, Hofferth ja Lamb (2000, 130) ovat todenneet isällä olevan merkittävä vaikutus lapsen sosiaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Isällä on arveltu olevan erityisen tärkeä rooli lapsen emotionaalisen säännöstelyn ja kontrollin kehityksessä. Lisäksi vahva ja läheinen suhde biologiseen isään tai isäpuoleen, jonka kanssa lapsi asuu, on havaittu vaikuttavan positiivisesti lapsen käyttäytymiseen ja tunnetasoon sekä koulutukselliseen menestykseen.

Barnett, Marshall ja Pleck (1992, 522) esittävät, että aikuisten lasten suhde samaa sukupuolta olevaan vanhempaan on erityisen merkittävä. Naisen suhteella äitiin ja miehen suhteella isään on yhteys heidän kokemaansa

psykologiseen hyvinvointiin. Myös Rohner ja Veneziano (2001, 13) ovat todenneet, että isän rakkaus (hyväksyntä - hyljintä) on voimakkaasti yhteydessä lasten ja aikuisten henkiseen hyvinvointiin ja terveyteen sekä moniin psykologisiin ja käyttäytymiseen liittyviin ongelmiin. Isän lapseensa kohdistamalla rakkaudella on siten todettu olevan merkittävä vaikutus lapsen kehitykseen syntymästä aikuisuuteen.

Perinteinen psykoanalyysi on muiden teorioiden tavoin keskittynyt tarkastelemaan lapsen kehitystä enemmän suhteessa äitiin ja jättänyt isän vähemmälle huomiolle. Isän merkittävyys lapsen kehityksessä on astunut kuvaan vasta lapsen ollessa noin 3-4-vuotias ja niin sanotussa oidipaalivaiheessa. Freud näki isän lapsen ihailun ja rakkauden kohteena, voimakkaana hahmona ja sen vuoksi suojelijana tai rankaisijana. Pojan ensimmäisenä rakkausobjektina on äiti ja isä koetaan kilpailijana. Jos oidipustilanne on positiivinen, kilpaillaan samaa sukupuolta olevan kanssa eri sukupuolta olevan huomiosta. Koska poika kokee isän olevan oidipaalisten toiveidensa täyttymisen esteenä, hän päätyy identifioitumaan isään, jotta saavuttaisi haluamansa eli äidin rakkauden. Freudin mukaan isä edustaa myös turvallisuutta. Itsenäistyttäessä isän korviketta haetaan auktoriteeteista, suurista johtajista ja Jumalasta, jotta selvittäisiin avuttomuuden tunteen kanssa. (Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987, 2-3.)

Daly (1995, 24) on esittänyt, että psykoanalyttinen lähestymistapa näkee miesten olevan kykenemättömiä sitoutumaan isyyteen, sillä he eivät ole lapsena kokeneet isyyteen identifioivia kokemuksia oman isänsä kanssa. Isän poissaolosta ja hylkäyksestä johtuen miehille muodostuu ristiriitainen tuntemus maskuliinisuudesta ja heillä saattaa ilmetä ongelmia sukupuoli-identiteetin rakentumisessa. Pojat, jotka ovat kasvaneet isänsä kanssa, käyvät läpi ”normaalimman” seksuaalikehityksen. Lamb (1986, 13) on lisäksi todennut, että isän maskuliinisuuden tasolla ei ole vaikutusta pojan seksuaalikehitykseen. Poikien sopeutuminen kulttuurinsa mukaisiin seksuaalirooleihin toteutuu todennäköisemmin silloin, kun heillä on lämmin suhde isäänsä huolimatta siitä, kuinka maskuliinisia heidän isänsä ovat.

Sosiaalisen oppimisen teoria ilmentää lapsen samaistuvan isäänsä, joka toimii hänelle mallina ja vaikuttaa hänen feminiinisten tai maskuliinisten luonteenpiirteidensä kehittymiseen. Isä vaikuttaa siten sekä tyttöjen että poikien sukupuoliroolin kehittymiseen. Jos lapsi ja isä jakavat myönteisen tunnesuhteen, isän seura koetaan arvokkaana ja hänen seuraansa hakeudutaan enemmän. Sekä tytöt että pojat identifioituvat vahvasti isään, joka vaikuttaa paljon perheensä arjessa sekä päivittäisissä rutiineissa. Motivaatio identifiikaatioon on suurin lapsen saadessa huomiota isältään. Jos isä on rankaiseva ja ei-hyväksyvä lasta kohtaan, motivaatio identifiikaatioon vähenee. (Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987, 6-7.)

Huttunen ja Hämäläinen (1993, 110-111) toteavat, että se miten isyys käsitetään ja kuinka tärkeäksi se koetaan, riippuu siitä, kenen näkökulmasta asiaa tarkastellaan. Historiallisesti katsoen isyyttä on määritelty enemmän äidin ja yhteiskunnan kuin lapsen ja miehen kannalta. Huttunen ja Hämäläinen ovat jaotelleet isän merkityksen kasvattajana ja vanhempana kolmeen eri osioon, jossa tarkastelu on pyritty toteuttamaan ennen kaikkea lapsen näkökulmasta. Ensimmäisen ja kaikkein kriittisimmän näkökulman mukaan *isällä ei ole mitään vaikutusta lapsen kehitykseen* luovuttamiaan geenejä lukuun ottamatta. Toki lapsellekin on helpompaa, jos myös isä äidin lisäksi on läsnä elämässä, mutta hänen poissaolo ei haittaa, koska lapsi tarvitsee nimenomaan äitiä ja tottuu helposti isättömyyteen. Tämä – nyt jo vanhahko – näkemys pitää siis äitiä luonnollisena vanhempana, koska vain hänen on mahdollista synnyttää ja imettää. Isälle ei löydy mitään yhtä tärkeää funktiota vanhempana, joten isyys on vain huoltajuutta, jonka puuttuminen on mahdollista kompensoida muilla keinoin. Isä nähdään hyödyllisimmilläänkin vain ”resurssina”, jota äiti voi hyödyntää haluamallaan tavalla.

Toinen näkökulma poikkeaa hieman edeltävästä suuntauksesta. Se pohjautuu psykoanalyttiseen näkemykseen, jonka mukaan isällä on *uniikki merkitys* ja tärkeitä tehtäviä sekä lapsen psyyken että äidin ja lapsen suhteen normaalissa kehityksessä. Tosin tämäkin ajatussuuntaus pitää äitiä tärkeämpänä kasvattajana ja painottaa, että isää ei välttämättä tarvita kaikkina ikäkausina.

Sen sijaan tämä suuntaus painottaa isän merkitystä lapsen myöhemmässä kehityksessä, erityisesti oidipaalivaiheessa, jolloin luodaan perusta lapsen minäkäsitykselle ja sukupuoli-identiteetille. Toisin sanoen psykodynaaminen suuntaus ilmentää isällä olevan vaikutusta lapsen persoonallisuuden kehitykseen ja etenkin siihen, millainen mies tai nainen lapsesta kasvaa. (Huttunen & Hämäläinen 1993, 112.)

Kolmannen näkökulman mukaan koko perhe toimii systeeminä, jossa *isän pääasiallinen merkitys tulee äidin kautta*. Kyseinen systeemiteoreettinen lähestymistapa pohjaa väittämään, että vaikka isällä ei olisikaan kovin suurta itsenäistä osuutta lapsen kehityksessä, niin isää tarvitaan silti yhdeksi systeemin lenkiksi, joka muodostaa toimivan perheen lapsen kasvualustaksi. Suuntaus korostaa vanhempien hyvän parisuhteen merkitystä lapsen hyvinvoinnin kannalta. Tämä osittain sen vuoksi, että avioliittoonsa tyytyväiset miehet ovat osoittautuneet paremmiksi isiksi ja kaikki äidin työtä helpottavat seikat koituvat lapsen hyväksi. Isä mielletään äidin auttajaksi ja miehen malliksi lapsille, joka auttaa, hoivaa ja leikkii paljon. (Huttunen & Hämäläinen, 113.)

Vesa Manninen (1991, 47-48) tuo ilmi, että isä, joka rakastaa ja pitää poikaansa arvokkaana, näyttäytyy pojalle idealisoituna, mutta kuitenkin läheisenä hahmona ja turvana. Varhaisen isän ja pojan välinen rakkaussuhde sisäistyy pojalle elinikäiseksi luottamukseksi, joka myöhemmin tukee hänen itsenäistymistään. Kehityksen kuluessa tämä kokemus lujittaa miehisyiden toteuttamisen arvoa. Sisäisestä isästä ammennettava voima tulee olemaan tukena kaikessa siinä mihin poika elämässään ryhtyy ja joutuu.

Sosiaalisen oppimisen teoria ja psykoanalyysi antavat mielenkiintoisia näkökulmia pohdittaessa vanhemman ja lapsen välistä suhdetta. Sosiaalisen oppimisen teoria kytkeytyy erityisen hyvin tutkimukseni asetelmaan, jossa tarkastellaan nuoren miehen isältä omaksumiaan roolimalleja. Myös Huttunen ja Hämäläisen (1993) isän merkityksen jaottelu kolmeen eri osa-alueeseen on hyödyllinen tutkimukseni kannalta. Tämän jaottelun voidaan olettaa pätevän etenkin suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

2.7 Miehen malli isältä pojalle

Jo perimä pitää huolen siitä, että pojasta tulee ainakin joltain osin biologisen isänsä kaltainen. Tämä itsestäänselvyys on Huttusen (1992, 35) mukaan aina hyvä mainita pohdittaessa isän tai muiden miesmallien merkitystä pojan maskuliinisuudelle. Esko (1984, 31) korostaa isän roolia merkittävänä miehen ja aviomiehen mallina pojalle. Hän sanoo isän edustavan pojalleen samastumismallia, josta muodostuu pojan kehityksen kulmakivi. Psykoseksuaalisen kehityksen osalta isän ja pojan suhde on jännitteinen sekä oidipaalivaiheessa että myöhemmin murrosiässä, mutta vain tämän usein niin kivuliaan tien myötä ”pikkumies” kasvaa aikuiseksi mieheksi.

McCloughry (1992, 158) näkee poikien joutuvan erityisiin ongelmiin, jos he ovat kasvaneet ilman selkeää miehen mallia. He ovat äidin kasvattamia, mutta joutuvat jossain vaiheessa irrottautumaan hänestä sekä siirtymään miesten maailmaan ja omaksumaan siellä vallitsevat normit. Ollessaan ilman miehen ja isän mallia, pojat eivät voi samaistua todelliseen henkilöön, vaan he muodostavat käsityksensä maskuliinisuudesta abstraktien mielikuvien avulla. Pojat luovat miehen mallin tiedotusvälineiden luomien kuvien ja toveripiirin pohjalta sekä muiden henkilöiden kautta, jotka ovat valmiita opastamaan heitä miehenä olemisessa. Nämä miehisyyden omaksumisen väylät eivät kuitenkaan korvaa rakastavaa suhdetta aikuiseen mieheen, omaan isään. Siltala (1994, 84) on todennut, että poika voi käyttää minänsä aineksina useampia isähahmoja myös silloin, kun oma isä koetaan olevan riittävän hyvä. Yhden varhaisen miesmallin varassa voi olla vaikeaa vastata kaikkiin monimutkaistuvan yhteiskunnan uusiin kehityshaasteisiin.

Useat psykologiset teoriat, etupäässä psykoanalyttinen näkemys, tarjoavat näkemystä, että pojasta tulee paljolti isänsä kaltainen mies. Kuitenkaan tutkimustulokset eivät ole tätä näkemystä kovinkaan vakuuttavasti todentaneet (esim. Huttunen 1990, 172). On osoitettu, että pojan miehisuus ei välttämättä ole laisinkaan yhtenevä isän maskuliinisuuden kanssa ja pojasta voi yhtä lailla

tulla kelpo mies ilman isääkin. Tutkimustietoa tiivistäen Huttunen (1992, 35-36) toteaa, että pojan sosiaalisen sukupuolen – miehisyyden – kehityksessä isä toimii vain yhtenä vaikuttajana muiden lisäksi. Isän merkitys pojan mieheksi kasvamiselle on kuitenkin monessa suhteessa erittäin tärkeä, jota ei tulisi kuitenkaan vähätellä.

Huttunen (1992) ei kuitenkaan yhdy McCloughryn (1992, 158) esittämään väittämään, jonka mukaan isättömällä pojalla olisi aina vaikeuksia miehisyytensä löytämisessä. Poika tarvitsee miehen malleja ja jokainen poika myös hakee niitä – vaikka väkisin. Aluksi isä sopii vastaavaan tarkoitukseen konkreettisuutensa ja saatavuutensa puolesta hyvin, mutta isän puuttuessa joku muukin pojalle tarpeeksi läheinen mies voi myös toimia riittävänä mallina. Huttunen mainitsee vielä sekä tutkimustietoon että arkihavaintoihin perustuvan väittämän, jonka mukaan pojat kaipaavat lapsena hyvin ”kouriintuvaa” miesroolia – ehkä juuri syliinsä sulkevan vastustamattoman äidin vastapainoksi. (Huttunen 1992, 35-36.) Myös Daly (1995, 25) toteaa, että miehet eivät muodosta isyyden identiteettiään ainoastaan miespuolisten mallien avulla. Omien vanhempien lisäksi myös ystävät sekä symboliset mallit, kuten media, vaikuttavat sukupuoliroolien ja isyyden mallin muodostumiseen.

Siltala (1994, 14, 52, 55-58, 63, 66, 83) on tarkastellut miesten elämäkertaineistoja, joissa kirjoittajat kertovat mieheksi kasvamisen ja miehenä toimimisen hankaluudesta huonoin lapsuuden eväin. Elämäkerroissa on kuvailtu entisajan jyrääviä isiä, juoppoja räyhääjä-isiä, luhistuneita isiä ja mitätöityjä isiä. Pahimmaksi pojan kehitykselle on esitetty olevan asemaansa ansaitsematon tyranni-isä, joka siirtää heikkoutensa poikaansa. Miesten elämäkertamuistelmista ilmenee isän merkitys tienä ulkomailmaan, omien rajojen koetteluun ja toiveajattelusta todelliseen saavuttamiseen. Siltalan mukaan isän mallin sisäistämistä on suomalaisessa mieskulttuurissa vaikeuttanut se, että isä ei ole voinut omasta läheisyyden pelostaan johtuen lähestyä poikaansa ja johdattaa tätä miesten maailmaan.

2.8 Kasvatustyyli

Kasvatustyyli (parenting styles) on määritelty vanhemman ominaiseksi asenteeksi ja tavaksi olla vuorovaikutuksessa lapsensa kanssa. Olennaista ei siis ole se, mitä vanhempi konkreettisesti tekee, vaan miten ja millä asenteella hän sen tekee. Kasvatustyyli eroavat siten konkreetteista kasvatuskäytännöistä (parenting practices), joilla tarkoitetaan vanhemman strategista toimintaa spesifien päämäärien saavuttamiseksi joissakin tietyissä tilanteissa. Kasvatustyyli tulevat ilmi vanhemman kokonaisvaltaisen asennoitumisena vanhemmuuteen, joka ilmenee jokapäiväisessä arkisessa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. (Aunola 2005, 357-358.) Kasvatustyyli voidaan parhaiten käsitteellistää kontekstina, joka ohjailee spesifien kasvatuskäytäntöjen vaikutusta lapseen (Darling & Steinberg 1993, 487).

Baumrind (1966, 889-891; 1989, 353-354) on jaotellut vanhempien kasvatustyyliä kontrollin perusteella, jota vanhemmat kohdistavat lapsiinsa. Hän on nimennyt kolme kontrollin päätyyppiä, jotka ovat salliva, autoritaarinen ja auktoritatiivinen kontrolli. *Salliva* vanhempi pyrkii käyttäytymään hyväksyvästi, myönteisesti ja ei rankaisevasti lapsen impulsseja, toimintaa ja haluja kohtaan. Hän ei juuri aseta lapselle vaatimuksia tai rajoja ja antaa lapsen säädellä omaa toimintaansa mahdollisimman paljon. *Autoritaarinen* vanhempi pyrkii muokkaamaan, kontrolloimaan ja arvioimaan lapsen käytöstä ja asenteita tietyn, usein jonkin korkeamman auktoriteetin, käytösstandardien mukaisesti. Hän arvostaa tottelevaisuutta ja suosii rankaisevia sekä voimakkaita toimintatapoja saadakseen lapsen käyttäytymään ja ajattelemaan hänen mielestään oikealla tavalla. Lapsen tulisi olla täysin tottelevainen ja noudatettava vanhempien laatimia sääntöjä. Vanhempi määrää miten tulisi toimia ja mikä on oikein. Autoritaariset vanhemmat pyrkivät opettamaan lapsilleen ennen kaikkea työn, auktoriteetin kunnioittamisen, järjestyksen ylläpitämisen ja perinteisten arvojen tärkeyttä ja merkityksellisyyttä. Autoritaarinen vanhempi on tunnetasolla etäinen lapseensa nähden. *Auktoritatiivinen* vanhempi on tunnetasolla lämmin lastaan kohtaan. Hän pyrkii vaikuttamaan lapseensa keskustelemalla hänen kanssaan rationaalisesti ja siten haluaa perustella lapselle omia odotuksiaan.

Hän painottaa omaa näkökulmaansa aikuisena, mutta ottaa myös huomioon lapsen individuaalit intressit ja toiveet.

Baumrind (1989, 352) toteaa, että isän harjoittama voimakas ja johdonmukainen kuri on yhdistetty itsevarmaan ja tutkivaan käyttäytymiseen pojilla sekä ystävälliseen ja yhteistyökykyiseen tyttöjen käyttäytymiseen. Puolestaan ylihuolehtivainen ja tungetteleva kasvatus on todettu johtaneen riippuvaiseen ja stereotyyppiseen käyttäytymiseen pojilla.

Metsäpelto ja Pulkkinen (2004, 217-229) ovat omassa tutkimuksessaan tarkastelleet erilaisten psykososiaalisen toimintakyvyn tekijöiden yhteyttä kasvatustyyliin. Tavoitteena oli tarkastella myös sitä, muodostuuko hyvä psykososiaalinen toimintakyky kasvatustyyliinsä osalta erilaisille vanhemmille. Hyvää psykososiaalista toimintakykyä edesauttavat vanhempien psyykkinen hyvinvointi, hyvä parisuhde, sosiaalinen tuki, korkea ammattiasemana sekä taloudellinen vauraus. Tutkijat havaitsivat aineistostaan kuusi erilaista kasvatustyyliä: auktoritatiivinen, emotionaalisesti saatavilla oleva, emotionaalisesti etäinen, autoritaarinen, salliva ja korosteinen. Psyykkinen hyvinvointi toimi kasvatustyyliä jakavana ilmiönä siten, että auktoritatiivisten, korosteisten ja emotionaalisesti saatavilla olevien vanhempien psyykkinen hyvinvointi oli parempaa kuin sallivien, autoritaaristen ja emotionaalisesti etäisten vanhempien. Metsäpelto ja Pulkkinen toteavat tutkimuksensa osoittaneen, että tarkastelemalla kasvatukseen liittyviä arvoja, asenteita ja käytäntöjä vanhemmista eriytyy ryhmiä, jotka omaavat erilaisia kasvatustyyliä. Tutkittavista vanhempien ryhmistä kolmessa ryhmässä kuudesta oli havaittavissa samankaltaisuutta Baumrindin muodostamien sallivien, autoritaaristen ja auktoritatiivisten vanhempien kanssa.

Tutkimuksessani tarkastelen sitä, miten nuoret miehet kuvailevat isäänsä kasvattajana sekä millaiseksi he määrittelevät isänsä kasvatustyylin. Kaikkien haastateltavien isät ovat syntyneet 1940-1950-luvun Suomessa, jolloin vallitseva kasvatustyyli noudatti autoritaarisuuden periaatteita. Tutkittavat kuvailivat oman isänsä kasvatustyyliä sekä sitä, minkälaista kasvatustyyliä he itse aikovat harjoittaa tulevaisuudessa, jos tulevat isäksi. Oli erityisen

mielenkiintoista tarkastella tätä sukupolvien kytköskohtaa ja pohtia isien mahdollista vaikutusta poikiensa kasvattajana toimimiseen.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksessa käsitellään isän merkitystä nuoren miehen elämässä. Kiinnostus kohdistuu siihen, miten tutkittavat kuvailevat suhdetta isäänsä ja mitä merkityksiä he antavat isäsuhteelleen. Tavoitteena on selvittää mitä roolimalleja nuoret miehet kokevat omaksuneen isältään. Lisäksi tarkastellaan sitä, miten tutkittavat kuvailevat isäänsä kasvattajana ja hänen kasvatustyyliään. Tutkimus keskittyy myös tutkittavien näkemyksiin hyvästä isyydestä, isyyden muutoksesta ja heidän mahdollisesta omasta toiminnastaan isänä ja kasvattajana tulevaisuudessa. Tutkimuksen pääongelmia on kolme:

1. Mikä on ollut isän rooli ja merkitys kasvattajana nuoren miehen elämässä?
2. Mitä roolimalleja nuoret miehet kokevat omaksuneensa isältään?
3. Mitä nuoret miehet ajattelevat isyyden muutoksesta ja mahdollisesta omasta tulevasta isyydestään?

3.2 Tutkimusmenetelmät

Laadullisia tutkimusmenetelmiä käytetään yleensä silloin, kun halutaan olla lähellä tutkittavaa kohdetta. Tavanomaisina aineistonkeruun muotoja ovat haastattelu ja havainnointi, mutta myös päiväkirjat tai muu kirjallinen materiaali voi olla tutkijan analysoinnin kohteena. (Kiviniemi 2001, 68.) Tutkimukseni tarkoitus perustui juuri tutkittavien henkilöiden ajatusten ja näkökulmien tavoittamiseen ja kuvaamiseen tutkittavasta ilmiöstä. Tätä pyrkimystä lähdin tavoittelemaan haastattelun avulla, sillä oletin saavuttavani kattavimman aineiston olemalla suorassa vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa ja

keskustelemalla heidän kanssaan tutkittavasta ilmiöstä. Pohdin myös kirjoitelmien avulla kerättävää tutkimusaineistoa, mutta tällöin aineisto olisi todennäköisesti jäänyt huomattavasti suppeammaksi. Tähän liittyen Eskola ja Vastamäki (2001, 24) ovatkin todenneet, että haastattelun perimmäinen idea on hyvin yksinkertainen: haluttaessa tietää mitä joku henkilö ajattelee jostakin määrätystä asiasta, on helpointa ja tehokkainta kysyä sitä häneltä suoraan.

Yleisesti haastattelua on kuvailtu hyvin joustavana menetelmänä, joka sopii erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelutilanteessa tutkija on suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa, jolloin on mahdollista suunnata tiedonhankintaa haastattelutilanteen aikana sekä löytää vastausten taustalla olevia motiiveja. Lisäksi ei-kielelliset vihjeet välittävät syvempää ymmärrystä vastauksista ja auttavat joskus jopa näkemään merkitykset toisin kuin oli aluksi ajateltu. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 34.) Oman näkemykseni mukaan juuri ei-kielelliset vihjeet, kuten ilmeet ja eleet, edesauttavat merkittävästi sitä, että tutkija pystyy tulkitsemaan haastateltavan sanoman oikein.

Eri haastattelumuodoista päädyin teemahaastattelun kannalle. Menetelmä tuntui sopivalta ennen kaikkea siksi, että teemahaastattelun yhteydessä tutkijan ja tutkittavan välinen vuorovaikutus muistuttaa tavanomaista keskustelua, jolloin haastattelu on tilanteena yleensä hyvin välitön. Tämä lienee helpottavan merkittävästi sitä, että tutkittavat pystyvät olemaan mahdollisimman avoimia ja esittämään todellisia ajatuksiaan keskustelun aiheena olevasta asiasta.

Oletuksena on, että kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita on mahdollista tutkia teemahaastattelun avulla (Hirsjärvi & Hurme 2000, 48). Teemahaastattelun sanotaan olevan keskustelua tutkijan ja tutkittavan välillä, vaikkakin keskustelu syntyy tutkijan aloitteesta ja etenee tutkijan ehdoilla. Tämän keskusteluhenkisen vuorovaikutustilanteen yhteydessä tutkijan tavoitteena on saada selville tutkimuksen kannalta häntä kiinnostavat ja tutkimuksen aihepiiriin kuuluvat asiat. Haastattelun aihepiirit ja teemat on etukäteen määriteltävä, mutta menetelmässä ei kuitenkaan käytetä kysymysten tarkkaa muotoilua tai esittämisjärjestystä. Tämän myötä tutkijan näkökulma ei

korostu liiaksi haastattelun kulun aikana ja tutkittavien omat ajatukset aiheesta tulevat paremmin esille. Haastattelijan tulee varmistaa, että kaikki etukäteen päätetyt teema-alueet käydään haastateltavan kanssa läpi, mutta eri teemojen käsittelyn laajuus saattaa vaihdella haastateltavien välillä. (Eskola & Suoranta 1998, 87; Hirsjärvi & Hurme 2000, 48; Eskola & Vastamäki 2001, 24, 26-27.)

Teemahaastattelun yhteydessä ei kuitenkaan voi kysyä ihan mitä tahansa, vaan tarkoituksena on löytää merkityksellisiä vastauksia, jotka ovat tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisia. Yleisesti ottaen etukäteen valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen eli siihen, mitä tutkittavasta ilmiöstä jo tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 77-78.) Hirsjärvi ja Hurme (2000, 48) haluavat korostaa, että teemahaastattelussa tutkittavien tulkinnat tutkittavasta asiasta ja heidän sille antamat merkitykset ovat tärkeässä asemassa sekä sen huomioiminen, että merkitykset rakentuvat vuorovaikutuksessa. Myös Tiittula ja Ruusuvuori (2005, 12-13) ovat todenneet, että haastattelun yhteydessä kaikki osapuolet osallistuvat tiedon tuottamiseen: haastattelu syntyy osallistujien yhteisen toiminnan tuloksena.

Teemahaastattelu tuki tutkimusongelmiani ja soveltui hyvin aineistoni keräämistavaksi, sillä en halunnut haastattelutilanteen olevan liian mekaaninen ja ennalta määrätty. Oman isäsuhteen pohtiminen ja analysoiminen saattaa olla nuorelle miehelle aiheena arka ja vaikea, josta ei välttämättä ole helppo puhua. On tärkeää, että haastateltava saa itse pukea aiheeseen liittyvät ajatuksensa ja tuntemuksensa sanoiksi ja kokea, että haastattelutilanteessa saa vapautuneesti puhua ja keskustella aiheesta ilman että haastattelijä määrää liiaksi haastattelun kulkua. Vaikean tutkimusaiheen vuoksi teemahaastattelu oli erityisen sopiva, sillä se antoi tutkittaville mahdollisuuden puhua aiheesta vapaasti, mutta kuitenkin valmiiksi laaditut teemat haastoivat tutkittavat pohtimaan ja kuvailemaan isäsuhdettaan monipuolisemmin.

3.3 Tutkimusaineiston kerääminen

Lokakuussa 2006 kysyin kymmentä nuorta miestä haastateltavaksi tutkimukseni aineistoa varten, jotka kaikki suostuivat tehtävään. Haastateltavat olivat 24 - 32-vuotiaita. Haastateltavista neljä oli opiskelijoita ja kuusi työssä käyviä. Heillä ei ollut omia lapsia. Halusin haastatella lapsettomia miehiä, sillä miehen oman isäsuhteen voidaan ajatella muuttuvan jollain tapaa, kun hänestä itsestä tulee isä. Kiinnostukseni kohdistui puhtaasti nuoren miehen kokemuksiin hänen omasta isästään ja heidän kahden välisestä suhteestaan.

Neljän haastateltavan isä oli kuollut haastateltavien aikuisiän aikana, mikä on lähes puolet tutkittavista. Tämä oli puhdasta sattumaa. Nämä neljä miestä olivat kuitenkin jakaneet isäsuhteen lapsuudesta aikuisuuteen asti, jolloin he täyttivät tutkimuksen vaatimat kriteerit.

Olin tavannut lähes kaikki haastateltavat jo ennen haastattelupyyntöä, mutta en voi sanoa tunteneeni montaakaan heistä. En usko aikaisemman tuttavuuden vaikuttaneen heidän vastauksiinsa. Kaikki haastateltavat miehet tuntuivat kertovan avoimesti ja vilpittömästi omasta isäsuhteestaan; niin siihen liittyvistä ihannoista kuin ikävyyksistäkin. Haastateltavat olivat kotoisin eri paikkakunnilta Etelä-Suomesta ja omasivat erilaisia perhetaustoja – kaikilla kuitenkin oli tai oli ollut isä elämässään lapsuudesta aikuisikään asti. En tietoisesti etsinyt määrätynlaisia miehiä, vaan sattumanvaraisesti kysyin kohdalleni tulevia nuoria ja lapsettomia, noin 25 - 35-vuotiaita, miehiä haastateltavaksi. Kaiken kaikkiaan koen otoksen olevan kattava – niin kattava kuin laadullinen aineisto ylipäätään voi olla. Haastateltavat toivat esiin erilaisia ja monipuolisia näkökulmia sekä ajatuksia, mutta heidän vastauksistaan löytyi myös hyvin paljon yhtäläisyyksiä.

Sovin henkilökohtaisesti jokaisen haastateltavan kanssa ajan ja paikan haastattelulle heidän toiveidensa mukaisesti. Suoritin haastattelut marraskuun 2006 kolmen ensimmäisen viikon aikana. Osa haastatteluista suoritettiin minun

kotonani ja osa haastateltavien kotona. Yhtenä haastattelupaikkana oli rauhallinen kahvila. Haastattelutilaisuudet sujuivat hyvin ja ne olivat tilanteina hyvin välittömiä ja keskustelunomaisia, häiriötekijöitä ei ollut. Haastateltavat olivat varanneet riittävästi aikaa, joten saimme keskustella ilman kiirettä. Muutamat haastateltavista halusivat nähdä haastatteluteemoja ja -kysymyksiä etukäteen, jotta he pystyivät hieman hahmottamaan, minkälaisista asioista tultaisiin puhumaan ja siten valmistautumaan haastatteluun paremmin. Kaikille haastateltavista sopi, että nauhoitin haastattelut eivätkä he kokeneet nauhurin läsnäoloa kiusalliseksi. Jokainen haastattelu kesti noin 45 - 60 minuuttia.

Haastatteluteemat ja -kysymykset (ks. liite) pohjautuivat tutkimuskysymyksiin ja tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin. Haastatteluteemoja oli viisi. Olin laatinut valmiiksi teemoihin liittyviä haastattelukysymyksiä, vaikka teemahaastattelussa tarkkoja kysymyksiä ei yleensä muodostetakaan. Halusin kuitenkin varmistua siitä, että kaikki tärkeänä pitämäni asiat tulisivat varmasti esille. Haastattelujen kulun aikana esitin myös erilaisia tarkentavia kysymyksiä jokaisen haastateltavan vastauksia koskien. Niiden haastateltavien kohdalla, joiden isä oli kuollut, kysymykset esitettiin luonnollisesti imperfektissä. Heille ei esitetty kysymystä, joka käsitteli isäsuhteen kehitystä tulevaisuudessa. Tämän kysymyksen sijaan he pohtivat isän poismenon vaikutusta elämäänsä, mitä en kuitenkaan ole ottanut osaksi tutkimuksen analyysia.

Haastateltavien mielestä joihinkin kysymyksiin oli hankalaa vastata, sillä he eivät olleet liiaksi miettineet kyseisiä asioita aikaisemmin ja omiin tuntemuksiin kiinni pääseminen oli vaikeaa – yleisesti suhde omaan isään oli monelle hyvin haasteellinen aihe pohdittavaksi. Erityisesti isän roolin merkityksen kuvaileminen oli monelle vaikeaa. Myös isäsuhteen vahvuuksien ja heikkouksien erittelemisen aiheutti hämmennystä. Tutkittavista oli havaittavissa, että suhdetta isään oli prosessoitu ainakin jollain tietoisuuden tasolla, mutta näiden ajatusten verbalisoiminen ja käsitteellistäminen ei ollut aivan yksinkertaista. Tähän lienee vaikuttanut juuri se, että suurin osa heistä keskusteli omasta isäsuhteestaan ensimmäistä kertaa. Lisäksi suhde omiin vanhempiin voi yleisesti sisältää tiedostamattomia ja hankalasti käsiteltävissä olevia tunteita ja ajatuksia. Oman näkemykseni mukaan tavoitin kuitenkin

monipuolisen ja hyvin todellisen kuvauksen siitä, mitä nuori mies ajattelee isäsuhteen merkityksellisyydestä elämässään.

3.4 Tutkimusaineiston analysointi

Laadullisen aineiston analyysin tehtävä on selkeyttää aineistoa ja sen myötä tuottaa tutkittavasta asiasta uutta tietoa. Pyrkimyksenä on tiivistää aineistoa kuitenkin kadottamatta siihen sisältyvää informaatiota. Kysymys on ennemminkin informaation kasvattamisesta, johon päästään luomalla aineistosta selkeä ja mielekäs kokonaisuus. Laadullisessa tutkimuksessa on yleensä kyse aineistolähtöisestä analyysistä, jolloin teorian katsotaan rakentuvan empiirisestä aineistosta; alhaalta ylös. (Eskola & Suoranta 1998, 19, 37.) Tämän tutkimuksen analyysi oli hyvin vahvasti juuri aineistolähtöinen. Tutkimusta ennen ei muodostettu mitään tarkkoja ennakoasettamuksia tutkimustulosten suhteen.

Tutkimukseni analyysin voidaan sanoa alkaneen jo haastattelujen yhteydessä havainnoidessani tutkittavien vastauksissa esiintyviä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Varsinainen analyysi sai kuitenkin alkunsa aineiston litteroinnin myötä. Pyrin litteroimaan haastattelut mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen, jolloin keskustelut olivat vielä tuoreina mielessä. Litteroin aineiston sanatarkasti ja säilytin murteiden sekä puhekielen eri vivahteet. Puhtaaksi kirjoitettua litteroitua aineistoa kertyi kokonaisuudessaan 107 sivua (pistekoko 12, riviväli 1,5). Ensin luin litteroidun aineiston muutaman kerran läpi, jotta pystyin muodostamaan kokonaiskuvan koko aineistosta.

Seuraavaksi lähestyin aineistoani tematisoinnin eli teemoittelun kautta. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 173) toteavat teemoittelussa olevan kyse siitä, että tarkastelu kohdistuu aineistosta nouseviin piirteisiin, jotka tulevat esiin useamman haastateltavan kohdalla. Eskolan (2001, 146) mukaan teemoittelun yhteydessä aineisto pyritään järjestelemään teemoittain ja nostamaan tutkimusongelmaa valaisevista teemoista mielenkiintoisia haastatteluotteita tulkittavaksi.

Lähdin siis järjestämään aineistoani teemoittain, joka oli haasteellinen tehtävä johtuen siitä, että haastateltavat olivat saattaneet käsitellä tiettyyn teemaan liittyviä asioita useammassa haastattelun vaiheessa. Tässä kohdin aineisto ei supistunut, vaan järjestäytyi uudelleen haastattelujen yhteydessä käytyjen teemojen mukaisesti. Tämän jälkeen aloin lukea aineistoa intensiivisesti ja pyrin kiinnittämään tutkimusongelmia valaiseviin kohtiin huomiota. Samalla hahmottelin ja muodostin tutkimusongelmien kannalta sopivia teemoja, joita aineistosta nostaisin esille. Vertailin tutkittavien vastauksissa ilmenneitä yhtäläisyyksiä ja poikkeavuuksia. Tämä lukuprosessi, jonka yhteydessä tein koko ajan merkintöjä ja havaintoja tekstin sekaan, oli aikaa vievä ja raskas vaihe analyysia.

Luettuani aineistoa riittävästi ja saatuaani siitä suhteellisen selkeän kuvan aloin esittämään siitä tulkintoja, joita peilasin tiiviisti tutkimukseni teoriaan. Eskolan (2001, 147) mukaan laadullisen tutkimuksen analyysin tarkoitus voi olla joko aineiston mielenkiintoisimpien kohtien esiin nostamista tai aineiston tasapuolista kuvaamista. Tarkoitukseni oli keskittyä etenkin aineiston mielenkiintoisten kohtien tarkasteluun, mutta myös yleisesti aineiston kuvaaminen oli tavoitteena. Eskola ja Suoranta (1998, 145) esittävät, että tulkintojen tekeminen on laadullisen tutkimuksen ongelmallisina vaihe, johon ei oikeastaan ole minkäänlaisia muodollisia ohjeita. Havaitsin tämän väittämän todeksi. Tulkintojen esittäminen ei ollut aivan yksiselitteistä ja monesti pohdinkin, oliko esittämäni tulkinta oikea ja sitä, mitä tutkittava oli todellisuudessa tarkoittanut.

Tulkintojeni osuvuutta pyrin todentamaan tuomalla esiin aineistosta valittuja sitaatteja, jotka kuvastavat aidosti tutkittavien omia ajatuksia ja siten tukevat myös tekemiäni tulkintoja. Hirsjärvi ja Hurme (2000, 194) korostavat, että laadullisen aineiston tarkoituksena on välittää mahdollisimman elävä kuva tutkittavien maailmasta, jota voidaan tuoda esiin juuri haastatteluotteiden avulla. Haastatteluotteet vahvistavat tutkijan argumentointia.

3.5 Tutkimuksen luotettavuuden ja eettisyyden arviointia

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuskysymyksistä löytyy paljon erilaisia käsityksiä ja tutkimusoppaiden luotettavuustarkastelussa korostetaan usein hyvin erilaisia asioita. Tässä luvussa käsittelen tutkimukseni luotettavuutta erityisesti valitun tutkimusmenetelmän ja tutkijan roolin merkityksen kautta. Lopuksi tarkastelen hieman tutkimuksen eettisyyttä.

Koro-Ljungberg (2005, 279) esittää, että tutkimusmenetelmien tärkeys on hyvä ottaa huomioon laadullisen tutkimuksen validiteettitarkastelussa. Menetelmät muodostavat tärkeän osan tarkastelua, sillä ne toimivat tiedonkeruuvälineinä ja muodostavat siten keskeisen osan tutkimusprosessia. Teemahaastattelu soveltui hyvin tutkimukseni asetelmaan. Valmiiksi mietityt, tutkimuksen teorian ja tutkimusongelmien pohjalta laaditut teemat loivat tukevan kehyksen haastattelujen etenemiselle, mutta teemojen puitteissa käytävä keskustelu sai kuitenkin olla hyvin vapaata. Tämä oli tärkeää, sillä tutkittavien henkilökohtaiseen elämään liittyvä tutkimusaihe edellytti välitöntä ja luonnollista keskustelua tutkijan ja tutkittavan välillä. Haastattelun epäselvissä kohdissa minun oli tutkijana myös helppo tarkistaa, että olin ymmärtänyt oikein sen, mitä haastateltava oli tarkoittanut.

Haastattelumenetelmään on yhdistetty myös luotettavuutta heikentäviä piirteitä. Haastateltavien taipumus vastata sosiaalisesti suotavia vastauksia saattaa vaikuttaa heikentävästi tutkimuksesta saataviin tuloksiin. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 193.) Oletan kyseisen ilmiön tulleen esille myös tämän tutkimuksen yhteydessä. Haastateltavat puhuivat avoimesti ja vilpittömästi isäsuhteestaan, mutta joidenkin kohdalla kuvastui vahva lojaalisuus isää kohtaan, jolloin isästä annettava kokonaiskuva haluttiin pitää eheänä, vaikka huonoja puolia tuotiinkin esille. Tämä lienee kuitenkin aivan luonnollista ja sallittavaa; kaikki halunevat mieltää omat vanhempansa ennen muuta hyviksi kasvattajiksi. Dean ja Foote Whyte (2003, 358) esittävätkin, että haastattelun yhteydessä ei etsitä tutkittavien todellisia

mielipiteitä tai tuntemuksia. Tilanteesta riippuen haastateltavat voivat pitää ja usein pitävätkin ristiriitaiset ajatukset itsellään. Haastattelu itsessään on sosiaalinen tilanne, jolloin tutkijan tulisi ottaa huomioon, miten tämä tilanne saattaa vaikuttaa haastateltavien vastauksiin. Sen sijaan että tutkija miettisi puhuivatko haastateltavat totta, hänen tulisi pohtia mitä haastateltavien lausumat kertovat heidän tunteistaan sekä käsityksistään ja mitä päätelmiä niiden pohjalta voidaan tehdä heidän varsinaisista kokemuksistaan.

Pohdinnan arvoista on myös se, oliko niiden neljän tutkittavan, joiden isä oli kuollut, vastaukset jollain tapaa erilaisia suhteessa muiden tutkittavien vastauksiin. Voisi kuvitella, että isän poismeno vaikuttaisi miesten tunteisiin ja siten myös heidän vastauksiin haastattelun aikana. En kuitenkaan havainnut mitään yhdistävää poikkeavuutta heidän vastauksissaan tai mitään siihen viittaavaa, että ”aika olisi kullannut muistot”. He toivat yhtä lailla esille isäsuhteessa ilmenneitä hankaluuksia ja isässä koettuja puutteita hyvien asioiden lisäksi. Tältä osin voidaan olettaa, että isän poismeno ei vaikuttanut tutkittavien vastauksiin.

Siekkinen (2001, 50-51) tuo esille, että hyvä ja luotettava haastattelusuhte rakentuu haastattelijan kyvyille tuntea empatiaa ja ymmärrystä ilman tuomitsemista. Haastattelija on tilanteessa voimakkaasti läsnä ja osa sosiaalista vuorovaikutusta. Tästä johtuen persoonallisuuksiltaan erilaiset tutkijat saavat systemaattisesti erilaisia tutkimustuloksia. Myös Patton (2002, 341) toteaa, että haastattelussa saatavan tiedon laatu riippuu hyvin paljon haastattelijasta.

Tutkittavien kanssa jakamani haastattelutilanteet olivat lähes poikkeuksetta onnistuneita. Itse pidin haastattelutilanteita hyvin välittöminä ja luontevina, minkä uskon välittyneen myös haastateltaville ja siten tehneen heidän olonsa viihtyisämmäksi. Tunnelma haastatteluiden yhteydessä oli vapautunut. Pysin olemaan vahvasti läsnä ja kuuntelemaan keskittyneesti haastateltavien vastauksia. Tarvittaessa tarkensin heidän vastauksiaan ja tein lisäkysymyksiä, jotta varmasti ymmärsin asian heidän tarkoittamallaan tavalla. Oman arvioni mukaan tutkittavat kokivat haastattelutilanteet luotettavina ja pystyivät olemaan

suhteellisen avoimia keskustelun aikana. Useammasta haastateltavasta välittyi kuva, että isäsuhteen pohtiminen tuntui tärkeältä ja jopa tarpeelliselta.

Pyrin antamaan haastateltaville tarpeeksi aikaa vastata kysymyksiin, jossa onnistuinkin suurimmaksi osaksi. Tosin kuunnellessani nauhoja ensimmäisten haastattelujen jälkeen havaitsin, että olin ollut välillä liian hätäinen ja kiirehtinyt saamaan vastauksia. Saatoin kysyä useamman kysymyksen kerralla, mikä sekoitti tutkittavien ajatuksia ja vaikeutti heidän vastaamistaan. Joitakin kertoja sorruin myös haastateltavien johdatteluun. Onneksi tässä suhteessa tapahtui parannusta loppujen haastattelujen myötä.

Haastatteluaineiston luotettavuuden on sanottu riippuvan sen laadusta. Laadukkuutta voidaan tavoitella etukäteen sillä, että laaditaan hyvä haastattelurunko ja pohditaan valmiiksi vaihtoehtoisia ja teemoja syventäviä lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 184-185.) Valitsemani haastatteluteemat ja -kysymykset muodostin tutkimusongelmien ja tutkimuksen teoriataustan pohjalta, johon olin perehtynyt huolellisesti etukäteen. Haastattelurunko oli toimiva ja kattava, jota jokaisen haastattelun yhteydessä täydensin vielä lisäkysymyksillä kunkin tutkittavan vastauksia tarkentaen. Ainut haittapuoli oli se, että osa teemoista käsitteli jokseenkin päällekkäisiä asioita. Kolmanteen tutkimusteemaan päästäessä oli lähes kaikki siihen liittyvät seikat tullut jo kahdessa ensimmäisessä teemassa esille. Tämä samojen asioiden toistuminen saattoi turhauttaa haastateltavia jossain määrin. Toisaalta tiettyjen teemojen toistuminen oli hyvä asia, sillä siten tutkittavien näkemykset asioista tulivat ainakin selkeästi esille.

Aineiston analyysivaiheessa ja tulkintoja muodostaessani palasin usein litteroituun tutkimusaineistoon. Pohdin haastateltavien sanojen merkityksiä ja puntaroin omien johtopäätösteni todenmukaisuutta. Toisinaan tunsin epävarmuutta joidenkin tulkintojeni suhteen ja mietin olinko vääristellyt tutkittavien kertomaa. Osittain johtopäätökseni ja tulkintani ovat saattaneet mennä harhaan tai korostaa joitakin asioita liiaksi ja joitakin liian vähän. Tähän liittyen Eskola ja Suoranta (1998, 210, 212) esittävät, että laadullinen tutkimus perustuu tutkijan avoimelle subjektiviteetille ja sen myöntämiselle, että tutkija on

tutkimuksen pääasiallinen tutkimusväline. Tärkein luotettavuuden kriteeri on siten tutkija itse, jolloin luotettavuuden arviointi liittyy koko tutkimusprosessiin. Tutkimuksen varmuutta lisää etenkin tutkijan ennakko-oletusten huomioiminen.

Pyrin harjoittamaan kriittistä itsetutkiskelua ja omien ennakkokäsitysteni havainnointia tutkimuksen kulun aikana. Ennakko-olettamusteni tunnistaminen ja neutraalin tutkimusotteen luominen kuuluivatkin tutkijan roolini haasteisiin. Olen jo pitkään tuntenut syvää kiinnostusta tutkimukseni aihetta kohtaan, jonka myötä itsessäni on herännyt paljon aiheeseen liittyviä ajatuksia ja mielipiteitä. Nämä omat näkemykseni ja kokemukseni asiasta ovat tiedostamattani saattaneet jossain määrin ohjata tutkimusprosessini kulkua ja aineiston analyysivaihetta. En kuitenkaan usko, että mitään merkittävää tutkimustulosten manipulointia olisi päässyt tapahtumaan. Tutkimuksen analyysivaiheen yhteydessä esiteltävät suorat haastatteluotteet tuovat haastateltavien ajatuksia vahvasti esiin ja tukevat muodostamiani tulkintoja.

Yhtenä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä onkin pidetty vastaavuutta, jonka mukaan tutkijan tulee tehdä nähtäväksi se, että tutkimuksen tuottamat rekonstruktiot tutkittavien todellisuuksista vastaavat alkuperäisiä tutkittavien määrittelemiä konstruktioita todellisuudesta (Tynjälä 1991, 390). Näin ollen kvalitatiivista tutkimusotetta soveltava tutkimus on siis luotettavaa, jos tutkijan kokemuksen voidaan ajatella vastaavan tutkittavan aitoa ja alkuperäistä kokemusta (Perttula 1995, 42). Tässä kohdin juuri haastatteluotteilla on suuri merkitys tutkimuksen luotettavuuden osoittamisessa. Ne tuovat esiin sen todellisuuden, jonka haastateltavat ovat tutkijan kanssa jakaneet. Suorat haastatteluotteet toimivat niin ikään perusteluina tekemilleni johtopäätöksille.

Yleisesti pyrin tukemaan tutkimuksen luotettavuutta raportoimalla tarkasti etenkin tutkimusaineiston keruuvaiheista ja analyysin etenemisestä. Lisäksi tutkimustulosten käsittelyn yhteydessä olen viitannut tarkasti aikaisempiin tutkimustuloksiin sekä tehnyt omaa ajatusprosessiani näkyväksi. Tutkimuksen tulososiossa tavoitteenani oli korostaa teorian ja empirian välistä vuoropuhelua. Tutkijan tarkka ja yksityiskohtainen kirjaaminen tutkimuksen toteuttamisen eri

vaiheista on luotettavuuden kannalta hyvin olennaista. Tutkimustulokset tulevat selkeämmiksi ja ymmärrettävämmiksi, kun tutkimuksen kulku ja tapahtumat on selitetty tarkasti. Tällöin jokainen lukija voi tehdä omat johtopäätökset tutkimuksen aitoudesta ja totuudenmukaisuudesta. (Eskola & Suoranta 1998, 213; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 214; Koro-Ljungberg 2005, 279; Tuomi & Sarajärvi 2003, 138.)

Hyvin toteutettu ja aito laadullinen tutkimus osoittaa luotettavuuden lisäksi myös eettistä vastuullisuutta (Koro-Ljungberg 2005, 280). Siekkinen (2001, 57) tuo esiin, että tutkijan on huomioitava tutkimuksen tarkoituksen eettisyys siinä valossa miten hän perustelee omaa oikeuttaan tunkeutua ihmisten intiimeihin yksityisasioihin. Tähän vastauksena riittänee kuitenkin tutkijan aito ja avoin kiinnostus haastateltavien kertomuksia kohtaan. Päätös lähteä tutkimaan isän ja pojan välistä suhdetta nuoren miehen näkökulmasta virisi juuri aiheeseen kohdistuvan henkilökohtaisen mielenkiintoni pohjalta. Tutkittavien näkemykset ja kokemukset kiinnostivat minua aidosti, jonka myötä koko tutkimusprosessi on ollut hyvin innostava.

Eettisyyden nimissä tulisi myös pohtia, mitä hyötyä tai haittaa tutkimuksesta on tutkittaville sekä miten heidän yksityisyytensä ja tutkimuksen luottamuksellisuus turvataan (Eskola & Suoranta 1998, 56). En usko tutkimuksesta koituneen vastaajille mitään haittaa. Tätä näkemystä puoltaa ainakin se, että he kaikki suostuivat vapaaehtoisesti osallisiksi tutkimukseen. Oman arvioni mukaan isäsuhteesta puhuminen ei tuntunut tutkittavista kiusalliselta tai tuottanut heille ahdistusta, vaikka joillakin isäsuhde oli ollut ongelmallinen. Informoin tutkittavia siitä, että kaikki haastattelun yhteydessä esille tuleva tieto tultaisiin käsittelemään ehdottoman luottamuksellisesti. Tutkimustulosten esittelyn yhteydessä en paljastanut mitään tutkittavien henkilökohtaiseen elämään viittaavia asioita, kuten esimerkiksi harrastuksia. Lisäksi en merkinnyt haastatteluotteita millään lailla, tunnistein tai peitenimin, sillä se olisi lisännyt tunnistamisen riskiä. Peitenimenkin takaa voi hahmottaa yksilön kokonaisuutena, jonka myötä päätelmien tekeminen hänen henkilöllisyydestään tulee mahdolliseksi.

Tutkimukseni pohjalta on tuskin mahdollista muodostaa yleistyksiä isän ja pojan välisestä suhteesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei tosin ole tarkoituskaan tehdä päätelmiä yleistyksiä ajatellen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 169). Tutkimuksen tavoitteena oli tarkastella nuoren miehen ajatuksia omasta isäsuhteestaan sekä isyydestä yleisesti ja antaa näin yksi kuvaus tutkittavasta aiheesta. Tynjälä (1991, 388) on esittänyt laadullisen tutkimuksen luotettavuudesta näkemyksen, jonka mukaan ei ole yhtä ja ainoaa totuutta, vaan totuuksia on olemassa monia. Jokaisella yksilöllä on oma kokemuksensa ja siten myös oma totuutensa.

4 NUORTEN MIESTEN AJATUKSIA ISÄSTÄ JA ISYYDESTÄ

4.1 Isäsuhteen kuvailua

Tutkimustulosten käsittely on jaettu viiteen eri alalukuun. Nämä luvut perustuvat aineiston analyysivaiheessa tutkimusaineistosta muodostettuihin teemoihin. Ensimmäisessä luvussa kuvaillaan tutkimukseen osallistuneiden kymmenen nuoren miehen isäsuhdetta ja heidän taustojaan yleisellä tasolla. Tarkoituksena on antaa lyhyt katsaus siitä, minkälaisia isäsuhteita tutkimukseen osallistuneet nuoret miehet pääosin omasivat.

Suhde isään. Haastateltavien kuvaukset isäsuhteestaan olivat pääosin kahdenlaisia. Suhdetta isään kuvailtiin joko hyvänä ja lämpimänä tai etäisenä ja kylmänä. Mielenpitoet näiden kahden suuntauksen välillä jakautuivat melko tasaisesti. Muutaman haastateltavan kohdalla suhde isään oli ollut lapsesta asti erityisen läheinen ja kolmessa tapauksessa erityisen hankala.

”No ei oo mitää riitoja koskaa ollukkaa ja tullaa aina hyvin toimeen, hyvin juttuun, on aina sellanen laving-suhde, niinku ois kaverin kanssa.”

”Suhde omaan isään on, miten sen nyt sanoisi, hyvin kankea, jäykkä. Se on aina ollut vaikea, lapsuudesta tähän päivään asti ja varmaan hamaan hautaan asti.”

Puolet haastateltavista mainitsi isäsuhteen liikkuvan jokseenkin pinnallisella tasolla; syvälliset ja henkilökohtaiset asiat olivat harvinaisia keskustelun aiheita, vaikka suhdetta muuten saatettiin pitää ihan hyvänä. Yleensä miehet keskustelivat isän kanssa muun muassa yhteiskuntaan ja harrastuksiin liittyvistä asioista.

"Keskustelu oli aina asiapitosta ja semmost just et saatettii puhuu jostain, varsinkin vanhemmalla iällä, ni uutisista, urheilusta ja vastaavasta."

Läheisyys. Yli puolet haastateltavista koki olevansa melko läheisiä isänsä kanssa, vaikka suhteessa ei välttämättä mentykään pintaa syvemmälle. Läheisyyttä muodostavina tekijöinä mainittiin muun muassa yhdessä tekeminen ja harrastaminen, isän läsnäolo, isän kiinnostuneisuus poikansa elämästä ja luonteiden samanlaisuus.

"Koen olevani läheinen. Siihen on vaikuttanu, no ehkä isän luonne ja minun luonne, kemiat mätsaa. Ei tuu mitään semmosia hirveitä konflikteja koska me ollaan aika samanlaisia."

Neljä haastateltavista ei kokenut olevansa läheinen isänsä kanssa. Tähän syynä arveltiin olevan isän kykenemättömyys ottaa läheistä kontaktia lapsiinsa ja luoda lämpimiä välejä heidän kanssaan. Erään haastateltavan kohdalla suuri ikäero isän kanssa ja erilaiset luonteenpiirteet sekä mielenkiinnon kohteet olivat vaikuttaneet siihen, että suhteesta oli muodostunut etäinen. Toisessa tapauksessa isän runsas poissaolo lapsuudessa oli ollut suurin este läheisen suhteen rakentumiselle. Lisäksi moni miehistä toi esille, että isän vähäinen tunteiden näyttäminen ja niistä puhuminen oli vaikeuttanut läheisen suhteen muodostumista.

"Isä on saanu semmosen kasvatuksen että miehet ei näytä tunteitaan, siis tämmönen perinteinen mitä on ollu neljäkymmentviiskyt luvuilla paljon. Varmaan siihen liittyy just ettei hän sitte kauheesti puhunu omista tunteistaan ni en mäkä puhunu sitte hänelle. Että sitä kautta äiti tuli sitte läheisemmäks."

Isän tärkeäksi kokeminen. Lähes kaikki haastateltavat kokivat isän kuitenkin tärkeäksi elämässään. Se, että isä oli yleensä olemassa, koettiin isoksi asiaksi suhteen laadusta huolimatta. *”Et tavallaan että on se hienoa että on isä, kun ei ois isää ollenkaan.”* Eräs haastateltavista piti sitä erityisen tärkeänä, että lapsena oli ollut molemmat vanhemmat läsnä arjessa. Isän mainittiin tärkeäksi myös siksi, että hänen apuunsa pystyi aina luottamaan.

”No kyllä se on mulle hirveen tärkeä. Aina jos apua tarvii ni kyl se tulee auttamaan, ihan minkälaista apua melkein tahansa. Joskus on käyny mielessä sekin että sitte ku se joskus, kumminki kaikki me joskus lähetään että, kyl se vaan on tärkeä.”

Aikuisiällä tekemisissä oleminen. Haastateltavat olivat olleet aikuisiällä melko säännöllisesti yhteydessä isänsä kanssa. Muutama heistä näki isäänsä harvemmin, sillä isä asui eri paikkakunnalla tai matkusteli työnsä vuoksi paljon. Puhelimitse oltiin kuitenkin yhteydessä. Yksi miehistä oli alkanut vasta aikuisiällä olla enemmän tekemisissä isänsä kanssa ja muodostaa läheisempää suhdetta. Tutkittavien mukaan yhteydenpito isään oli ollut kaikkein vähäisintä sen jälkeen, kun oli muuttanut kotoa pois ja aloittanut itsenäisen elämän. Tämän hiljaisemman vaiheen jälkeen isän kanssa tekemisissä oleminen oli lisääntynyt koko ajan iän myötä.

”Kotona asuessa sitä oli tottakai paljon enemmän tekemisissä, mut sit taas silloin kun muutti ekan kerran pois kotoo, ni ehkä oli kaikist vähiten tekemisissä ja nyt taas ku on vähän aikaa asunu jo eri katon alla, ni sitten on ehkä enemmänki tekemisissä.”

Kolme haastateltavista koki aikuisiällä isän kanssa tekemisissä olemisen olevan väkinäistä. Yhteyksiä pidettiin velvollisuudesta ja siksi että oltiin sukua, mutta varsinaista halua pitää säännöllistä yhteyttä ei ilmennyt. Suhde isään koettiin huonoksi ja etäiseksi.

”Velvollisuudesta nähdään silloin tällöin. Sit jos on isänpäivää, synttäriä, joulua ja jos jotain tarvii jeesiä tai jotain muuta.”

”Ihan siis sellasta vaan et käy moikkaamassa, kun sen kanssa on sukua.”

Isän arvostus. Lähes kaikki miehet toivat esiin useita asioita, joita he arvostivat isässään. Sillä kuinka läheisiä miehet olivat isänsä kanssa ei tuntunut olevan juurikaan vaikutusta asiaan. Yksi miehistä sanoi arvostavansa erityisesti isänsä taitoa kuunnella. Muutama haastateltava arvosti isänsä vastuuntuntoisuutta perheenelättäjänä. Eniten arvostusta osoitettiin kuitenkin isän ahkeruudelle, rehellisyydelle ja luotettavuudelle. Miehet ihailivat erityisesti isänsä vahvaa työmoraalia ja sitä mitä he olivat saaneet elämässään aikaan.

”No kova se on ollu duunia painamaan aina ja ainakin omissa silmissä rehellinen mies. Ja aina hoitanu raha-asiansa ja kaikki että, säntillinen ja täsmällinen mies. Pitää lupauksensa.”

Isäsuhteessa parasta. Viiden haastateltavan mukaan isäsuhteessa parasta oli se, että isään ja hänen apuunsa saattoi aina luottaa: *”Se että tota mä voin luottaa häneen ongelman laadusta riippumatta.”* Myös isän turvallisuus ja jäämäkkyys koettiin hyvinä asioina. Eräs haastateltavista mainitsi parhaana asiana sen, että nyt aikuisiällä isän kanssa asioista saattoi puhua suoraan. Toinen haastateltava esitti, että parasta isäsuhteessa oli keskustelut isän kanssa. Lisäksi yhdessä tekeminen ja harrastaminen nousivat monen kohdalla esille. Muutama haastateltavista nimesi parhaaksi asiaksi lapsuusajan harrastamisen yhdessä isän kanssa.

”Just nää pelireissut ja tällaset ku saatiin olla ihan kahestaan et se oli niiku sitä selkeesti sitä omaa aikaa meille sitte, et se oli varmaa sitä parasta sitte. Ja sit tietysti mökkireissut.”

Isäsuhteessa vaikeinta. Puolet haastateltavista sanoi isäsuhteen tuntuneen vaikeimmalta teini-iässä, mitä he pitivät kylläkin hyvin luonnollisena asiana. Isä

oli asettanut perheessä rajoja, joita heidän oli ollut toisinaan vaikea hyväksyä. Yksi miehistä toi esiin, että suhde isään oli tuntunut aina vaikealta; lapsuudesta aikuisuuteen asti. Syynä tähän oli ollut isän vetäytyvä luonne, ankaruus ja jopa pelottavuus. Neljän haastateltavan lapsuudessa ja nuoruudessa isä oli usein ollut ehdoton ja jyräävä mielipiteissään, eikä ollut suostunut kuuntelemaan lastensa näkökulmaa käsiteltävistä asioista.

”Meidän isällä on vahvat mielipiteet kaikkeen ja välillä tuntuu että hän ajattelee et hänen mielipide on se oikee, et ehkä ois kaivannu sitä et ois kuunneltu munki mielipide johonkin ja voitu keskustella siitä.”

Yli puolet haastateltavista toi myös esiin, että isän vähäinen tunteista sekä henkilökohtaisista asioista puhuminen oli tuntunut hankalalta ja lisännyt etäisyyttä heidän välillään.

”Välillä tuntu vaikeelta se että niinku hän ei omista asioistaan puhunu kovinkaan paljoo, tosi harvoin itse asiassa. Että piti asioita mieluummin sisällään eikä omista asioistaan lähteny kovin hirveesti puhumaan.”

4.2 Isä kasvattajana

Baumrind (1966, 889-891; 1989, 353-354) on jakanut vanhempien lapsiinsa kohdistaman kasvatustyylin kontrollin perusteella kolmeen päätyyppiin; sallivaan, autoritaariseen ja auktoritatiiviseen kasvatustyyliin. Haastateltavien nuorten miesten kuvailuissa oli tunnistettavissa kaikki nämä kolme päätyyppiä. Joissakin tapauksissa isän kasvatustyyli oli sisältänyt piirteitä useammasta kasvatustyylistä, jolloin yhden tyylin nimeäminen oli vaikeaa. Tein tulkinnot tutkittavien isien kasvatustyylistä sen mukaan, mikä tyyli oli hallitsevin kunkin isän tapauksessa.

Neljä haastateltavista toi esiin, että isän toiminta kasvattajana oli ollut hyvin ehdotonta ja isän asettamat rajat olivat olleet hyvin selkeitä, joita vastaan ei juuri ollut voinut asettua. Tältä osin isän kasvatusta voidaan kuvailla autoritaarisena. Lisäksi nämä isät olivat opettaneet lapsilleen työn, järjestyksen ylläpitämisen ja perinteisten arvojen tärkeyttä, mikä Baumrindin mukaan kuuluu osaksi autoritaarista kasvatustyyliä. Isät eivät olleet juurikaan kehuneet poikiaan tai palkinneet hyvästä suorituksesta. Kolme näistä haastateltavista esitti kuitenkin, että vaikka isä olikin ollut vahva auktoriteetti, niin hän ei ollut toiminut epäoikeudenmukaisesti kasvatuksessaan. Kukaan miehistä ei ollut kokenut tukkapölyä pahempaa fyysistä kuritusta isänsä taholta.

”Kasvatustyyli oli kyllä semmonen autoritaarinen, ei millään tavalla pehmeä eikä keskustelevainen et niistä asioista ei sit neuvoteltu kauheesti.”

”Eli isähän oli tiukka, vähän niiku natsimainen kasvatustyyli. Ei millään tavalla palkitseva.”

Viiden haastateltavan isä oli harjoittanut melko vapaata kasvatusta. Nämä isät olivat harvoin kieltäneet pojiltaan mitään eivätkä olleet ohjeistaneet heitä siinä, miten tulisi toimia. He eivät olleet halunneet kontrolloida poikiensa elämää, vaan ennemminkin olivat yrittäneet vaivihkaa ohjata lapsiaan tekemään oikeita ratkaisuja. Tässä kasvatustyyliässä oli havaittavissa sekä sallivaa että auktoritatiivista kasvatustyyliä Baumrindin (1966, 889-891; 1989, 353-354) jaotteluun nojaten. Enemmän yhtäläisyyttä löytyi sallivan kuin auktoritatiivisen tyylin kanssa. Kolme näistä isistä omasi kuitenkin tunnetasolla lämpimän suhteen poikaansa, joka viittaa auktoritatiiviseen kasvatustyyliin.

”Vapaa, vapaa kasvattaja. Et tavallaan silloin tällöin yritti vihjata et miten se asia kannattais tehdä mut ei koskaan sanonu niinku et tee näin.”

”Vapaa kasvatustyyli ollu et just että ei kielletä mitään mut kuitenkin jotenki ohjaillaan, että on voinu sanoo että onko toi

järkevää, mut suoraan ei oo koskaa tullu mihinkää että et saa mennä ja et saa tehdä noin.”

Metsäpelto ja Pulkkinen (2004, 217-229) ovat tutkineet psykososiaalisen toimintakyvyn tekijöiden yhteyttä kasvatustyyliin. Tutkimustulosten mukaan psyykkinen hyvinvointi toimii kasvatustyyliä jakavana ilmiönä siten, että auktoritatiivisten, korosteisten ja emotionaalisesti saatavilla olevien vanhempien psyykkinen hyvinvointi oli parempaa kuin sallivien, autoritaaristen ja emotionaalisesti etäisten vanhempien. Tämän tutkimuksen aineisto antaa myös viitteitä samaan. Eräs haastateltavista koki isän huonon henkisen hyvinvoinnin olleen yhtenä syynä siihen, että heidän suhteensa oli muodostunut etäiseksi. Isä oli toteuttanut autoritaarista kasvatustyyliä. Tämän tapauksen voidaan myös todeta olevan esimerkki Huttusen (2001b, 87-89) määrittelemästä passiivisesta ja sitoutuneesta isätyypistä. Isä on ahdistunut ja voi sisäisesti pahoin, joka voi aiheutua parisuhteesta tai yleisestä henkisestä epätasapainosta. Tällöin isä ei jaksa paneutua isyyteen ja lasten kanssa olemiseen, sillä henkinen pahoinvointi vie suurimman osan hänen voimavaroistaan.

”No ei me mitenkään erikoisen läheisiä olla. Ehkä se johtaa just sieltä lapsuudesta, että porukoilla ollu riitoja silloin nuorempana ja iskällä kaikkee masennusta ja muuta tämmöstä ni ei se oo sitten jaksanu enää lapsiin ottaa kontaktia. Ehkä se niitten [vanhempien] oma ahdistuneisuus silloin on sitten vaikuttanu siihen että isä ei oo meitä [lapsia] jaksanu kuitenkaan sitte sen syvällisemmin ottaa.”

Huttunen ja Hämäläinen (1993, 115) ovat määritelleet neljä isätyyppiä, jotka sopivat Suomen kulttuurin isyyteen. Nämä tyypit on jaoteltu poissaolevaan, perinteiseen, avustavaan ja uuteen isään. Tässä tutkimuksessa osa tutkittavien isistä omasi piirteitä useammasta isätyypistä, jolloin tietyn yhden isätyypin tunnistaminen ei kaikkien kohdalla ollut aivan selkeää. Neljän haastateltavan tapauksessa isän voidaan katsoa omanneen eniten perinteisen isätyypin ominaisuuksia. Äiti oli kantanut suuremman vastuun perheen arjesta, mutta isällä oli kuitenkin ollut suurin päätösvalta perheen asioista. Isän koettiin

toimineen ennen kaikkea vahvana auktoriteettina ja perheenelättäjänä. Isä oli ollut läsnä perheen elämässä, mutta oli kuitenkin saattanut jäädä lapsille tunnetasolla etäiseksi.

”No oikeestaan mun ja isän välinen suhde oli jollain tapaa aika läheinen mut taas toisaalta vois kuvitella että ois voinu olla läheisempikin. Eli isä ei paljon keskustellut lastensa kanssa tai ainaka mun kanssa.”

Avustavan isätyypin piirteitä oli löydettävissä neljän tutkittavan isästä, joista tosin yksi muistutti myös uutta isätyyppiä. Näissä tapauksissa isä oli toiminut kasvatuksessa enemmän taustavaikuttajana äidin rinnalla. Hänen ei myöskään ollut tarvinnut tinkiä urastaan, mutta oli kuitenkin ollut perinteistä isää enemmän läsnä kotona. Eräs haastateltavista kuvasi hyvin isän avustavaa roolia kasvattajana:

”Ei faija oo ikinä mitään rajoja antanu, ku mutsi on antanu ne. No faija nyt oli töissäki muutenki niin paljon.”

Myös poissaoleva isätyyppi tuli selkeästi esiin yhden haastateltavan tapauksessa. Hänen isänsä oli ollut heikosti sitoutunut isyyteen ollut paljon poissa poikansa elämästä: *”Et jossai vaihees oli joku varmaa just viis vuotta et ei niiku ollu missää tekemisissä.”* Tämä isätyyppi on Huttusen (2001b, 90-92) aktiivisuuden ja sitoutuneisuuden käsitteisiin perustuvan isyyden jaottelun mukaan passiivinen ja heikosti sitoutunut isä.

Vaikka uuden isätyypin (Huttunen & Hämäläinen 1993, 119) sekä aktiivisen ja sitoutuneen isyyden (Huttunen 2001b, 83-85) mukainen isyys ei noussutkaan tutkimuksessa kovin vahvasti esille, voidaan muutaman haastateltavan isän sanoa vaalineen uuden isätyypin periaatteita hyvin vahvasti. He olivat toimineet vastuullisina kasvattajina äidin rinnalla ja kantaneet vastuuta lapsista huolehtimisesta sekä näyttäneet tunteitaan. Näitä ominaisuuksia useat isyystutkijat (Blankenhorn 1995, 96; Doherty, Kouneski & Erickson 1998, 289-290; Huttunen 2000, 59; Sinkkonen 1998, 18) ovat muun muassa nimenneet

uuden isyyden piirteiksi. Näissä tapauksissa generatiivinen isyys (Bertaux & Delcroix 1991, 189; Dollahite, Hawkins & Brotherson 1997, 18; Huttunen 2001b, 58) sekä jaettu vanhemmuus isän ja äidin välillä (Coltrane 1996, 168-176; Huttunen 2001a, 12-17) olivat tulleet esille.

”Kyllä me silloin lapsena hirveesti lähettii potkii palloa kentälle, et se [isä] oli aina mun ja veljen kansa. Keksi meille aina kaikennäköistä tekemistä, tuli aina mukaan meidän peleihin ja leikkeihin, vei meitä luistelee sun muuta.”

Myös Jain, Belsky ja Crnic (1996, 439-440) ovat tutkimuksensa pohjalta määritelleet neljä isätyyppiä, jotka pohjautuvat isän tapaan olla vuorovaikutuksessa lastensa kanssa: huolehtiva, leikkikaveri-opettaja, kurinpitäjä ja ei-sitoutunut isä. Edellä määritelty perinteinen isätyyppi (Huttunen ja Hämäläinen 1993, 115), joka tuli esiin neljän haastateltavan kohdalla, voidaan tässä jaottelussa katsoa vastaavan kurinpitäjätyyppiä. Jainin ym. mukaan kurinpitäjäisän rooli määrittyi ennen kaikkea kontrolloijana ja lapsen sosiaalistajana.

Puolestaan ei-sitoutunut isä tulee esiin Huttusen ja Hämäläisen (mt. 115) poissaolevana isätyyppinä, joka näkyi selkeästi yhden tutkittavan tapauksessa. Jain ym. (1996, 439-440) tuovat esiin, että ei-sitoutunut isä pysyy etäisenä lapsilleen. Tässä mielessä tämän isätyypin voidaan todeta näkyvän myös useamman tutkittavan kohdalla. Kuten edellä on tullut ilmi (ks. 4.1 Isäsuhteen kuvailua), moni haastateltavista kertoi isäsuhteen liikkuneen melko pinnallisella tasolla ja isän jääneen heille tunnetasolla etäiseksi.

Huolehtiva isä lienee vastaavaan Huttusen ja Hämäläisen (1993, 115) mukaista uutta isätyyppiä, jota muutaman haastateltavan isän voidaan katsoa edustavan. Huolehtiva isätyyppi on läsnä lastensa arjessa ja ottaa vastuuta heidän hoitamisestaan. Jainin ym. (1996, 439-440) jaottelun leikkikaveri-opettajaisätyyppi ei kuitenkaan tullut tässä tutkimuksessa varsinaisesti esille. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta haastateltavien isät eivät olleet juurikaan leikkineet lastensa kanssa. *”Isä ei niinku hirveesti osallistunu niinkun*

tämmösiin, tai kotona just niinku leikkiin.” Myöskään isän toiminta opettajana ei korostunut. Etenkin perinteinen isätyyppi näyttäytyi ennemminkin jämäkkänä ja määräävänä ohjeistajana kuin opettajana.

”On aika jäävi opettamaan mitään et se ennemmin haluaa itte tehdä ja sit pitää kattoa vieressä tumput suorana siinä, että ei se siihenkään [opettamiseen] hirveen hyvin kyllä sovellu.”

Isätyyppien lisäksi Huttunen ja Hämäläinen (1993, 110-113) ovat jaotelleet isän merkityksen kasvattajana ja vanhempana kolmeen eri osioon lapsen näkökulmasta katsottuna. Ensimmäisen ja kaikkein kriittisimmän näkökulman mukaan *isällä ei ole mitään vaikutusta lapsen kehitykseen* luovuttamiaan geenejä lukuun ottamatta. Toinen näkökulma tuo esiin, että isällä on *uniikki merkitys* lapsen elämässä, jonka myötä hän vaikuttaa lapsen persoonallisuuden kehitykseen ja etenkin siihen, millainen mies tai nainen lapsesta kasvaa. Kolmannessa näkökulmassa koko perheen sanotaan toimivan systeeminä, jossa *isän pääasiallinen merkitys tulee äidin kautta*. Vaikka isällä ei olisikaan kovin suurta itsenäistä osuutta lapsen kehityksessä, niin isää tarvitaan silti yhdeksi lenkiksi systeemiin, josta muodostuu hyvä kasvualusta lapselle.

Lähes kaikkien nuorten miesten puheesta ja isäsuhteen kuvailusta oli tulkittavissa, että isällä oli ollut kasvattajana hyvinkin uniikki merkitys heidän elämässään. Isä oli vaikuttanut heidän elämänsä kulkuun ja tämä vaikutus oli voitu kokea joko positiivisena tai negatiivisena, mutta kuitenkin merkittävänä. Suhde isään ja yleisesti isän olemassaolo koettiin tärkeäksi. Miehet toivat selkeästi esiin sen, että isä oli vaikuttanut suuresti siihen, minkälaisia heistä oli kasvanut ja tullut ihmisenä.

”Kyllä mä koen että sellanen perus jämäkkyys mitä mä oon niinku saanu kasvatuksessa ni on selkeesti tullu sielt isän puolelta. Se oli mun mielestä tosi hyvä ja sen mä koen edelleen että se niiku kantaa vieläki eteenpäin.”

Useammassa perheessä äiti oli toiminut pääasiallisena kasvattajana ja isä oli vaikuttanut enemmän taustalla. Äiti oli tehnyt linjaukset kasvatuksen suhteen, joita isä oli mukaillut. Näissä tapauksissa isän pääasiallinen merkitys kasvattajana oli tullut äidin kautta ja yleisesti vain olemalla osa perhettä. Erään haastateltavan mukaan isä oli ollut lapsuudessa ja nuoruudessa tärkeä juuri siksi, että oli ollut molemmat vanhemmat läsnä arjessa ja siten yhtenäinen perhe. Vaikka isä ei juuri ollut osallistunut kasvatukseen ja oli ollut pojalleen etäinen, hänen kuuluminen perheeseen oli silti koettu tärkeänä.

”Kyl sen vaan niiku koki tärkeänä varsinkin ala-asteella et sul on isä ja äiti ja silleen että pysty myös samaistumaan sitte muihin luokkalaisii. Ne kenellä oli vaa yksinhuoltajaisä tai yksinhuoltajaäiti, ni kylhän ne jotenki oli vähä sitte erilaisii kuitenkin siinä luokassa et pysty, sillon se on niin tärkeetä et sä oot samanlainen ku kaikki muut on, ni sitä kautta kyllä se tosi tärkeetä oli, että on ollu isä ja äiti kasvatuksessa mukana.”

Kahden tutkittavan kohdalla tuli osittainen vaikutelma siitä, että isällä ei olisi ollut mitään merkitystä heidän elämäänsä. Äiti oli toiminut heidän pääasiallisena kasvattajana, joka tutkittavien mukaan oli riittänyt hyvin. Äiti koettiin tärkeämmäksi ja läheisemmäksi vanhemmaksi kuin isä, kuten toinen haastateltavista ilmaisi: *”Nii no ei se [isä] ole taas sinänsä mitään mutsiin verrattuna.”* Molemmalla miehellä oli ollut isä elämässään, mutta hän oli ollut paljon poissa eikä ollut juurikaan viettänyt lastensa kanssa aikaa. Miehet kokivat varttuneensa ongelmitta, vaikka isä ei ollutkaan ollut liiemmin läsnä heidän elämässään. Kuitenkin miesten puheesta saattoi päätellä, että isä ei ollut heille aivan merkityksetön. Heistä välittyi kuva, että he olivat pohtineet muita enemmän isän merkitystä omalle elämälleen.

4.3 Isän roolin merkityksellisyys

Pohdittaessa isän roolia elämässä suurin osa haastateltavista mainitsi ensimmäisenä sen, että isä oli ollut tuki ja turva etenkin lapsuudessa ja nuoruudessa sekä joillakin myös aikuisiällä. Myös muutama niistä miehistä, joiden suhde omaan isään oli ollut etäinen ja viileämpi, mainitsivat isän olemassaolon tuoneen kuitenkin turvallisuutta elämään etenkin lapsuudessa. Tältä osin tutkittavat kokivat oman isänsä hyvin vahvasti psykologiseksi isäksi, joka Saija Kauhasen (1998, 11-12) mukaan merkitsee isää lapsen näkökulmasta: isä on lapsen lähettyvillä ja hänen turvanaan arjessa. Huttusen (2001b, 64) mukaan tällöin isän ja lapsen välillä vallitsee kiintymyssuhde.

”Semmonen turvallisuuden tunne, että oli helppo luottaa omaan isään ja ettei tarvinnut pelätä missään vaiheessa silleen kun oman isän tunti ja ties minkälainen mies on. Eikä tarvinnut koskaan epäillä millään lailla isän rakkautta ja motiiveja.”

Entisajan isän rooli on liittynyt hyvin vahvasti rajojen asettamiseen ja kurinpitämiseen (Amato 1998, 241; Innanen 2001, 18). Monien haastateltavien kohdalla isä näyttäytyi juuri rajojen asettajana ja perheen päänä, jonka auktoriteettia tutkittavat olivat kunnioittaneet. Tämä näkyi luonnollisesti voimakkaimmin niiden kohdalla, joiden isä oli noudattanut autoritaarista kasvatustyyliä, mutta myös muiden haastateltavien puheesta välittyi vahva kunnioitus isää kohtaan. Isän mielipiteillä oli ollut merkitystä ja hänen sanaansa oli kuultu, vaikka hän ei olisi tuonutkaan sitä vahvasti esille. Neljän haastateltavan kohdalla isän voidaan katsoa omanneen entisajan perinteisen isyyden mukaisen auktoriteetin, jota haastateltavat eivät lapsena ja nuorena juuri kokeneet voivansa vastustaa tai kyseenalaistaa.

”Joo kyllä ihan selkeesti siis semmonen auktoriteetti. Aina jossain vaiheessa tuli se peruste vastaan että, muistan näin nuoruudestani kotona että sen kenen leipää syöt sen lauluja laulat.”

”No vastaansanomien ei oikeestaan ollut silleen niikun vaihtoehto, kyllähän mä sitä kokeilin, mutta ei se niiku muuttanu asiaa mihinkään. Se oli niiku silleen, että kyl silloin tehtiin niiku meidän fajja sano.”

Kaksi haastateltavista korosti erityisesti, että isällä oli ollut tärkeä rooli perheenelättäjänä. Kujalan (2003, 149) mukaan entisajan isä vastasi ennen kaikkea perheensä toimeentulosta ja lastensa materiaalisesta hyvinvoinnista. Lamb (1998, 50) on kuitenkin todennut, että isän rooli perheenelättäjänä elää edelleen hyvin voimakkaana isyyden muutosprosessista huolimatta. Lambin mukaan lasten ja perheen taloudellinen turvaaminen on yksi isän tapa osallistua lasten kasvatukseen ja heidän emotionaaliseen hyvinvoinnista huolehtimiseen. Haastateltavat näkivät isän roolin perheen taloudellisten edellytysten luojana ja tietyn elintason mahdollistajana. Toinen miehistä mainitsi isän auktoriteetin kytkeytyvän vahvasti juuri siihen, että hän oli pääosin vastannut perheen taloudellisesta elintasosta.

”No isä oli semmonen auktoriteetti, että oli tämmönen joka toi taloudelliset edellytykset siihen perhe-elämään, että sanoi viimeisen sanan tavallaan.”

”Ehkä se eniten vaikutti sillä että se kävi töissä ja toi rahaa perheeseen et pysty harrastamaan ja tekemään mitä teki, että tota on mahdollistanu puitteet asua mukavassa rivitalossa ja mukavassa ympäristössä.”

Puolet tutkittavista painotti, että isä oli edustanut heille työnteon ja elämässä pärjäämisen roolimallia. Amato (1998, 241) ja Paquette (2004, 212) ovat esittäneetkin, että isän on katsottu toimivan erityisesti työnteon ja menestyksen roolimallina juuri poikalapsilleen. Miehet arvostivat ja ihailivat isänsä työmoraalia ja ahkeruutta sekä sitä, että isä oli aina hoitanut asiansa huolella ja hyvin. He olivat erittäin tyytyväisiä siitä, että isä oli tässä suhteessa toiminut

heille esimerkkinä ja opettanut heitä arvostamaan työtä sekä omaksumaan oikeaoppisen työmoraalin.

”No ainaki se on ollu roolimalli työnteon suhteen. Mä arvostan sitä et kaikki mitä sillä on ni se on ne työllä ansainnu ja aina on tehny töitä ja sit se on hyvä pohja ollu itekki kasvaa ku on tottunu siihen et aina tehää töitä.”

Pleckin (1987, 84) mukaan entisajan isä toimi moraalisenä pedagogina lapsilleen. Haastateltavat toivat esiin, että isä oli ohjeistanut heitä muun muassa siinä, miten tulisi käyttäytyä. Kaksi haastateltavista korosti erityisesti, että isä oli opettanut heidät kunnioittamaan vanhempia ihmisiä. Miehet olivat todella tyytyväisiä, että isä oli painottanut tätä asiaa kasvatuksessaan.

”Sieltä kautta on aikaki tullu se vanhempien ihmisten kunnioitus mikä puuttuu tänä päivänä noilta lapsilta ihan kokonaan.”

Isän rooli lapsen elämässä on nähty liittyvän ennen kaikkea leikkiin ja toimintaan ja äidin on puolestaan katsottu keskittyvän hoivaan ja huolenpitoon (Lamb & Tamis-Lemonda 2004, 11). Tässä tutkimuksessa isän rooli leikkiä koskien ei vahvistunut. Kuten edellä on jo tullut ilmi (ks. 4.2 Isä kasvattajana), moni tutkittavista toi esille, että isä ei ollut juuri leikkinyt hänen kanssaan lapsuudessa. Kaikista heistä välittyi kuva, että he olisivat toivoneet, että isä olisi leikkinyt ja pelannut enemmän heidän kanssaan lapsuudessa. Kuitenkin toimintaan ja urheiluun pohjautuva vuorovaikutus isän kanssa nousi hyvin vahvasti esiin nuorten miesten kuvaillessa isän roolia heidän elämässään. Tämä sama asia on ilmennyt Woodin ja Repetin (2004, 245) tutkimuksessa, jossa tarkasteltiin vanhempien osallistumista lastensa hoitamiseen. Tutkimustulosten mukaan urheilu toimii isä ja poikia yhdistävänä tekijänä. Valtaosa haastattelemistani nuorista miehistä korosti toiminnallisuutta isän ja hänen välisessä suhteessa. Isän kanssa vietetty aika oli liittynyt lähes poikkeuksetta jollain lailla toiminnallisuuteen; urheilemiseen, harrastamiseen, remonti- ja korjaustöihin tai muuhun vastaavaan toimintaan.

”Ja viikonloppusin käytiin jossain yleisurheilukentällä, et kyl se aika, tosiaan tosi pitkälle se on menny niinku siihen että urheilun kautta, toiminnan kautta, se on yhdistäny kyllä.”

Toiminnallisuus ja urheiluun perustuva harrastaminen isän kanssa koettiin tärkeäksi ja yhdistäväksi tekijäksi. Woodin ja Repetin (2004, 245) mukaan isän ja pojan yhteisten urheiluaktiiviteettien yhteydessä poika sosiaalistuu perinteisiin miehisiin arvoihin ja toimintoihin. Tämä seikka välittyi myös haastateltavien kertomuksista; isän kanssa yhdessä tekeminen oli eittämättä vahvistanut miehistä identiteettiä ja arvomaailmaa. Siltala (1994, 78-82) ja Sinkkonen (1998, 12) ovat esittäneet, että isän ja pojan yhdessä tekeminen on erityisen tärkeää. Siltalan mukaan urheiluharrastus voi nykyään olla maa- ja metsätyön vastine sukupolvien yhdistäjänä. Pojan itsetunto vahvistuu, kun isä tekee poikansa kanssa jotain konkreettista.

Toiminnallisuuteen ja tekemiseen perustuva vuorovaikutus koettiin osittain myös huonona asiana. Neljä miehistä esitti, että vuorovaikutus ja isän kanssa oleminen perustuivat ehkä liiaksikin ainoastaan tekemiselle ja harrastamiselle. Lisäksi kotona asuessa henkilökohtaisiin asioihin liittynyt keskustelu isän kanssa oli usein rajoittunut ainoastaan miesten urheiluharrastukseen, mutta poikansa henkilökohtaisista asioista isä ei ollut kysellyt.

”Ainut mistä keskusteli oli siitä siitä harrastuksesta, miten reenit meni ja koska on seuraavat kisat ja miten kisat meni ja, mut ei mitään muuta.”

Toiminnan vastapainoksi haastateltavat olisivat kaivanneet ihan tavallista yhteistä ajanviettoa; rentoa ja avointa keskustelua kaikenlaisista asioista ja kotona olemista yhdessä. Tekemiseen liittymätön seurustelu isän kanssa saattoi tuntua kiusalliselta juuri siksi, että se ei ollut kovin tavanomaista eikä siten luontevaa. Toiminnan ulkopuolella isät eivät olleet osanneet ottaa kontaktia poikiinsa ja vain olla heidän kanssaan tekemättä mitään. Toimintaan

sidottu yhdessäolo sujui oletettavasti helpommin juuri siksi, että pääasiallinen huomio kohdistui tekemiseen eikä suoraan vuorovaikutukseen.

”No se perustu kuitenkin aika pitkälti just semmosille harrastamisille ja tulemisille ja menemisille, niin varmaan semmonen kotona yhdessä olo ja jutteleminen, sitä ois varmaan enemmänki niinku kaivannu.”

”No ehkä mitä mäkin olisin niinku jääny kaipaamaan ni olis semmosta niinku pelailua tai jotain...Niin ajanviettoa, kaveruutta.”

Edellä mainitun lisäksi miehet olisivat toivoneet myös isän runsaampaa läsnäoloa ja ohjausta tunteisiin liittyvissä asioissa. Cabrera, Tamis-Lemonda, Bradley, Hofferth ja Lamb (2000, 130) ovat esittäneet, että vahva ja läheinen suhde isään vaikuttaa positiivisesti lapsen tunnetasoon. Haastateltavat olivat erityisesti jääneet kaipaamaan miehen roolimallia tunteisiin liittyvissä asioissa. Yli puolet tutkittavista tähdensi, että ei ollut saanut isältä tarvittavaa esimerkkiä ja opastusta sosiaalisissa taidoissa ja tunneasioissa. Kenenkään isällä ei ollut tapana puhua tunteistaan tai käsitellä tunteisiin liittyviä asioita lastensa kanssa. Etenkään henkilökohtaisista tai aroista tunneasioista isät eivät olleet keskustelleet poikiensa kanssa. Mintz (1998, 26) onkin todennut, että entisajan miehiä kritisoitiin siitä, että he rohkaisivat poikiaan emotionaaliseen itsekontrolliin ja tunteiden tukahduttamiseen, josta seurasi sosiaalisia haittavaikutuksia. Perinteisen isän mallin voidaan siis todeta korostuvan myös tässä suhteessa.

”Niin no se oli just se että ois toivonu että ois vähän enempi saanu tunnepuolella sitä roolimallia, mutta ku mejän fajja ei kertakaikkiaan ollu sellanen.”

”Hän ei millään lailla niinkun opettanu mitään sosiaalisia taitoja ja että kotioloissakin on aika hiljanen mies ja ei puhu niinku omista asioistaan.”

Joidenkin haastateltavien kohdalla tuli esiin myös isän toiminta miehen mallina. Heidän mukaan oli tärkeää, että isä oli ollut elämässä ja viitoittanut tien miehisyyteen. Esko (1984, 31) ja McCloughry (1992, 158) esittävät, että isän rooli miehen mallina on pojalle erittäin merkittävä. Isän on sanottu edustavan pojalle samastumismallia, joka on pojan kehityksen kulmakivi. Erään haastateltavan suhde isään oli ollut etäinen, mutta hän piti silti tärkeänä, että isä oli ollut mukana elämässä ja toiminut miehen mallina.

”Jos ne ois eronnu aikasemmi tai jotain muuta vastaavaa, ni sillä et kuitenki se tasapaino säily siinä perheessä ja sai sitte kuitenki sen miehen roolimallin just siihen omaan elämäänsä.”

McCloughry (1992, 158) näkee poikien joutuvan erityisiin ongelmiin, jos he ovat kasvaneet ilman selkeää miehen mallia. Ollessaan ilman miehen ja isän mallia, pojat eivät voi samaistua todelliseen henkilöön, vaan he muodostavat käsityksensä maskuliinisuudesta abstraktien mielikuvien avulla. Huttunen (1992, 35-36) on kuitenkin todennut, että pojasta voi tulla ihan kelpo mies ilman isääkin. Pojan miehisyyden kehityksessä isän on sanottu toimivan vain yhtenä vaikuttajana muiden lisäksi. Isän puuttuessa joku muukin pojalle tarpeeksi läheinen mies voi myös toimia riittävänä mallina. Myös Siltalan (1994, 84) mukaan poika voi käyttää minänsä aineksina useampia isähahmoja jopa silloinkin, kun oma isä koetaan olevan riittävän hyvä. Yhden varhaisen miesmallin varassa voi olla vaikeaa vastata kaikkiin monimutkaistuvan yhteiskunnan uusiin kehityshaasteisiin. Eräs haastateltavista toi esiin juuri sen, että hän oli ottanut mallia miehisyyteen muualta kuin omalta isältään. Hänen suhde isään oli ollut hyvin etäinen ja viileä eikä hän sen vuoksi kokenut samaistuneensa isäänsä millään lailla. Hän ei kuitenkaan tuntenut, että olisi jäänyt ilman miehen mallia, vaan arveli ottaneensa mallia miehisyyteen muista läheisistä miehistä.

”Kuitenki siinä mielessä, mä en tiedä mistä mä oon varastanu, sitte tätä roolimallia miehestä, varmaan kaverin fajalta.”

Ne miehet, jotka olivat jakaneet läheisen suhteen isän kanssa, tunsivat samaistuneensa isäänsä enemmän ja isä oli toiminut heille roolimallina monessa suhteessa. Isän arvostus ja ihailu lisäsivät halua olla samanlainen kuin hän, kuten yksi haastateltavista asian hyvin ilmaisi: *”Todellakin! Sellanen mä haluisin olla. On toiminut roolimallina ja toimii edelleen.”* Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat siten sosiaalisen oppimisen teoriaa, jonka mukaan isän seura koetaan arvokkaana ja hänen seuraansa hakeudutaan enemmän, jos lapsi ja isä jakavat myönteisen tunnesuhteen. Motivaatio identifikaatioon on suurin lapsen saadessa huomiota isältään. Jos isä on rankaiseva ja ei-hyväksyvä lasta kohtaan, motivaatio identifikaatioon vähenee. (Koski-Hyvärinen & Puttonen 1987, 6-7.)

4.4 Isyyden muutokset

Haastateltavien mukaan isyydessä oli tapahtunut merkittäviä muutoksia heidän oman isänsä lapsuudesta tähän päivään. *”Kyl se niinku, tosi paljon se on kyllä muuttunu varmasti viimesen viidenkymmenen vuoden aikana siitä et ku oma isä on ollu lapsi ja sitte nytte ku ite on lapsi.”* Noin puoli vuosisataa sitten, silloin kun tutkittavien omat vanhemmat olivat olleet lapsia, ankaruus ja tiukka kurinpito koettiin kuvaavan isän roolia parhaiten. Perinteinen isyyden malli miellettiin tuon ajan hegemoniseksi isyydeksi. (Alasuutari 2006, 82; Amato 1998, 241; Huttunen 2001a, 10; Innanen 2001, 18; Korhonen 1999, 81; Sinkkonen 1998, 18.) Yli puolet miehistä oli sitä mieltä, että ajan myötä isän rooli oli muuttunut pehmeämmäksi ja osallistuvammaksi. Entisajan isän vankkumaton rooli perheen elättäjänä ja auktoriteettina oli heikentynyt. Isän sanottiin näyttävän enemmän tunteitaan sekä osallistuvan lasten kasvatukseen ja hoitamiseen äidin rinnalla. Nämä ominaisuudet ovat osa uuden isyyden ihannetta. (Lupton & Barclay 1997, 1; Sinkkonen 1998, 18; Blankenhorn 1995, 96.)

”On se varmaan muuttunu vähän lähemmäs äidin roolia, siis tämmöseks rakastavammaksi vanhemmaksi. Nykyään ehkä

enemmän voi näyttää tunteita sitä lasta kohtaan. Isän ja äidin roolit ovat lähentyneet toisiaan.”

Moni haastateltavista korosti erityisesti sitä, että isän ja äidin roolit olivat tulleet lähemmäksi toisiaan. Tutkittavat näkivät tämän todella hyvänä asiana. He pitivät sitä positiivisena, että perinteisiä miehen ja naisen vanhemmuuteen ja kodinhoitoon liittyviä erillisiä tehtäviä ei ollut enää niin selkeästi olemassa. Korhonen (1999, 82) onkin esittänyt, että julkisen isäkeskustelun aiheena on Skandinaviassa ollut etenkin isyyden lähentäminen äitiyteen. Isän ideaali rooli nähdään tasavertaisena vanhempana, joka osallistuu tasapuolisesti kotitöihin ja lapsista huolehtimiseen sekä on valmis järjestelemään elämänsä perheen tarpeiden pohjalta. Mitään viitteitä siitä, että tutkittavat olisivat kokeneet isän ja äidin vanhemmuuden roolien lähentymisen aiheutuvan sukupuoliroolien katoamista, kuten Aalto (2004, 86) on esittänyt, ei ilmennyt.

”Roolit on mennyt sekasin et ei oo enää mitään sellast selkeätä isäroolimallia, et isä opettais remonttihommia ja äiti opettaa kotitaloustöitä, et ei oo enää sellast olemassa vaan kyl se niinku ihan ristiin menee tosi paljon mikä on tosi hyvä asia kyllä, et tota, tasa-arvosuutta.”

Lukuisten isyystutkijoiden (Huttunen 2001b, 163-164 & 1994, 48; Kolehmainen 2004, 90; Mintz 1998, 26; Tigerstedt 1996, 267-268) tavoin tutkittavat arvelivat isyyden muutosprosessin saaneen alkunsa sotien jälkeisen murroskauden yhteiskunnallisista muutoksista. *”Että siis niinku yhteiskunnallinen muutos kaiken kaikkiaan.”* Suurimpana yksittäisenä syynä isyyden muutokseen pidettiin naisten siirtymistä työelämään. *”No naiset on mennyt töihin ja alkanu tienaamaan.”* Kokonaisuudessaan naisten ja miesten välisen tasa-arvon lisääntyminen oli tutkittavien mukaan johtanut siihen, että tämän päivän isät osallistuvat enemmän lasten kasvatukseen ja perheen arkeen.

Miehet esittivät, että isyys oli erityisesti muuttunut heidän lapsuusvuosista tähän päivään; noin viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. *”Munki lapsuudessa ni mä luulen et se on ollu kuitenkin erilainen se isän rooli ku että mitä se on*

nykypäivänä.” Aidosti läsnäoleva ja tunteellisella tasolla lapsilleen läheinen isyys katsottiin olevan vielä suhteellisen tuore ilmiö, jota ei ollut heidän omassa lapsuudessaan kovin usein tavattu. Monen haastateltavan perheessä isän rooli oli edelleen noudattanut paljolti perinteisen isän mallia, vaikka uuden isyyden aate oli siihen aikaan jo kasvatuksellisesti tiedostettu. Isä oli ollut entisajan isää enemmän kotona, mutta usein kuitenkin jäänyt tunnetasolla lapsilleen etäiseksi.

”Isän rooli ehkä sinällään tullu lähemmäs lapsia mut meidän perheessä se ei välttämättä sit pitäny niiku silleen tunnetasolla paikkansa.”

Skandinaviassa osallistuvan isyyden ajattelua on pyritty tukemaan isyyslomia suosimalla. Isiä on tuettu ja rohkaistu hyödyntämään heille kuuluvia perhevapaita. Kuitenkin vain harvat isät ovat käyttäneet mahdollisuutta jäädä hoitamaan lasta kotiin. (Huttunen 1996, 80-81; Korhonen 1999, 82.) Suurin osa haastateltavista ei ottanut isyysvapaita esille heidän kuvaillessaan nykypäivän isyyttä. Monille ajatus isänä hoitovapaalle jäämisestä tuntui oletettavasti vielä vieroksuttavalta. *”Ehkä nyt täl hetkel jos aattelee, ni ois vähän vaikee kuvitella että kun kuitenkin lapsi ei nyt muutenkaan kuulu suunnitelmiin ihan niinku lähitulevaisuudessa.”* Kaksi haastateltavista toi kuitenkin vahvasti esille, että nykyään isät jäävät yhä useammin isyys- ja hoitovapaille. Heidän mukaansa ei ole tavatonta, että äiti menee töihin ja isä jää pienen lapsen kanssa kotiin.

”Isät jää koko ajan enemmän ja enemmän isyysvapaille ja, vaikka äiti menee töihin ni isi on kotona. Luulen et näitä käytetään tulevaisuudessaki paljon enemmän hyödyksi.”

Neljä miehistä arveli, että isyys ei ollut muuttunut pelkästään parempaan suuntaan. Miehillä oli tänä päivänä perheilleen enemmän aikaa ja sen myötä myös mahdollisuus olla lastensa kanssa enemmän. Kuitenkaan se, että kaikki miehet käyttäisivät tämän mahdollisuuden, ei haastateltavien mielestä ollut lainkaan itsestään selvää. Roosin ja Rotkirchin (1997, 6) mukaan perheenisän auktoriteetin katoaminen on aiheuttanut sen, että isyys on ehdollistunut historiallisesti hyvin voimakkaasti. Yksi miehistä kuvasi hyvin juuri sitä, että isän

rooli oli ajan myötä tullut pehmeämmäksi ja vähemmän autoritaariseksi, mistä johtuen isyyteen ei oltu enää niin sitoutuneita kuin aikaisemmin.

”Mutta sitte taas jos sieltä tullaan alaspäin, et ei olla enää niin sellasii jyrkkiä ja sellasia auktoritäärisiä ni sit tulee myös se toinen pää alaspäin eikä olla enää ollenkaan isukkeja. Et niitä on sitte taas varmaa aika paljon liian lepposiks tulleita, että ne ei sit välitä enää kummemmin.”

Huttunen (2001a, 16) on argumentoinut tätä samaa ilmiötä hyvin vahvasti. Hän on esittänyt, että perinteisen isämällin kadotessa on tullut entistä helpommaksi olla ”vähemmän” isä. Tänä päivänä perinteisen isän roolin rinnalle ei ole kohonnut ainoastaan osallistuva ja huolehtiva isä, vaan myös aikaisempaa ohuempi mahdollisuus toimia isänä. Erään haastateltavan mukaan tänä päivänä isä on etääntynyt lapsistaan entisestään. Hän katsoi, että miesten sitoutumattomuus isyyteen johtui ennen kaikkea liiallisesta urakeskeisyydestä. Kunnianhimo työelämässä on johtanut siihen, että isyyteen ei ehditä eikä jakseta keskittyä toivotulla tavalla.

”Nykyään ni kakarat saa juosta tuol ihan miten sattuu, isiä ei kiinnosta paskaakaan. Liian urakeskeistä, omat työt. Ei ehdi, ei kertakaikkiaan ehdi. Isä on etääntynyt lapsistaan sanotaan siitä mitä se oli ehkä aikasemmin.”

Tältä osin tämä tutkimus tukee LaRossan (1988, 451) päätelmiä siitä, että *isyyden kulttuuri* on muuttunut nopeammin kuin *isyyden käytös*. Toisin sanoen, isyyden yleisesti jaetut arvot ja normit ovat muuttuneet enemmän kuin se, miten miehet itse asiassa toimivat ja käyttäytyvät isänä. LaRossan mukaan tämä jako kulttuurin ja käytöksen välillä on tärkeää huomioida arvioitaessa isyyden muutoksia.

Isyyteen sitoutumattomuus on todettu tulevan selkeimmin esille avio- ja avoerojen yhteydessä (Huttunen 2001a, 14). Avioerojen ja yksinhuoltajaperheiden lisääntyminen on katsottu viestivän isyyden

haavoittuvuudesta ja jonkinlaisesta marginalisoitumisesta. Tästä johtuen monet naiset kokevat, että isän tarpeellisuus lasten arjessa ei ole välttämätön. Hyvinvointivaltio on toisaalta tehnyt mahdolliseksi sen, että lasten kanssa pärjää taloudellisesti ja sosiaalisesti myös ilman miestä ja isää. (Isätoimikunta 1999, 2, 4.) Myös tämä havainto nousi esille haastattelujen yhteydessä. Aikaisemmin isän kuuluminen perheeseen nähtiin tärkeänä etenkin siksi, että isä vastasi perheen toimeentulosta. Tänä päivänä naisen taloudellinen riippumattomuus mahdollisti sen, että isää ei välttämättä tarvittu perheessä lainkaan.

”Et se nainen pystyy hoitaa periaatteessa yksin sen, ettei siinä perheessä välttämättä tarvita sen kummallisemmin sitä miestä.”

4.5 Ajatuksia omasta isyydestä

Suurin osa haastateltavista oli pohtinut omaa mahdollista tulevaa isyyttään ja heillä oli melko selkeä mielikuva siitä, minkätyylistä isyyttä he haluaisivat itse noudattaa. Miehet pitivät ideaalina isyytenä sitä, että isä olisi mahdollisimman paljon läsnä lapsen elämässä ja pystyisi luomaan läheisen ja rakastavan suhteen hänen kanssaan. Myös tunteiden avointa näyttämistä ja hellyyttä pidettiin tärkeinä asioina. *”Että se koskettaminenkin liittyy sit siihen suhteeseen myös, että voi halata ja muuta tämmöistä.”* Isän toiminta ehdottomana auktoriteettina ei ollut kenenkään haastateltavan toiveiden mukaista. Johdonmukaiset rajat olisi toki asetettava, joita lapsen sekä vanhemman tulisi noudattaa. *”Lapset saa vapaasti tehdä niitten tiettyjen rajojen puitteissa ja et ne rajat sit tiedostetaan kans.”* Turvallisen elinympäristön luominen lapselle olisi tärkeää, jota juuri tietyt rajat loisivat. Myös lapsen kuunteleminen ja hänen näkökulmansa huomioiminen nousi esille.

”On mukana lasten elämässä mahdollisimman paljon ja kuuntelee heitä.”

Kaiken kaikkiaan uuden isyyden periaatteet tulivat vahvasti esille miesten pohtiessa omaa isyyttään ja sille asettamia tavoitteita. Jaetun vanhemmuuden ideaali (Coltrane 1996, 168-176; Huttunen 2001a, 17) korostui vahvasti heidän ajatuksissaan omasta vanhemmuudesta. Äidin ja isän tasavertainen vastuu lasten kasvatuksesta ja lapsista huolehtimisesta oli tutkittavien mukaan tärkeää.

”Tietenkin isän siis pitää olla kasvattajana mukana ihan yhtä paljon kun äitikin on ettei sitä voi niiku sitä kasvattamista sysätä toisen harteille sitte, olla sillon tällön vaan mukana.”

Tutkimustulosten pohjalta voidaan siis todeta, että tänä päivänä suosittava hegemoninen isyys (Huttunen 1999, 169-175) näyttäytyy hyvin pitkälti uuden, osallistuvan ja läheisen isyyden ihanteiden mukaisena. Uuden isyyden voidaan siten katsoa toimivan vallitsevana *kulttuurillisena* isyytenä, johon paikallistuu kaikki isyyteen liittyvät uskomukset, ennakkoluulot, asenteet ja stereotypiat. Uuden isyyden vaikutuksen voidaan katsoa ulottuneen myös *yhteiskunnalliseen isyyteen* ainakin siinä määrin, että isyyslomien ja -vapaiden (Korhonen 1999, 82) suosiota on pyritty kasvattamaan.

Kuvaillessaan itseään isänä ja hahmotellessaan omaa kasvatustyyliään, kaikki haastateltavat peilasivat ajatuksiaan oman isänsä toimintaan isänä. Isällä oli suuri vaikutus siihen, mitä haastateltavat odottivat itseltään isänä. Moni miehistä piti oman isän kasvatustyyliä tavoiteltavana. *”Kyl mä varmaan aika pitkälti, tai ainaki toivosin et vois noudattaa samanlaista ku oma isä.”* Kaksi miehistä toi vahvasti esille, että he aikoivat toteuttaa täysin erilaista isyyttä kuin heidän isänsä oli toteuttanut. Isä toimi heille roolimallina ainoastaan sen suhteen, mitä he eivät halunneet tehdä.

”Siinä mielessä on roolimalli et mä en ikinä haluu olla samanlainen ku fajja, omien lasteni kanssa ainakaan. Isältäni olen nähny et miten ei pidä hoitaa, ni toivottavasti pystyn tekemään kaiken päinvastoin.”

Vaikka moni haastateltavista pitikin oman isän kasvatustyyliä hyvänä, he toivoivat kuitenkin pystyvänsä tekemään monessa suhteessa toisin. He kuvailivat kasvatustyyli- ja isyysihannettaan tuomalla esiin omassa isässä ilmenneitä puutteita.

”Ehkä mä yrittäisin tästä omasta isäsuhteestani olla vähän enemmän niinku lapsuudessa varsinkin läsnä, että mä olisin niinku sen lapsen kanssa.”

”Kyllä mä haluan enempi olla sellain keskusteleva ja enempi myöskin niinku tunnepuolella käsitellä näitä asioita.”

Samaan viittaavia tutkimustuloksia on saanut myös Daly (1995, 26-29), joka on tarkastellut isyyden identiteetin muodostumista miehillä, joilla oli pieniä lapsia. Dalyn tutkimustulosten mukaan miesten isät toimivat ainoastaan negatiivisena roolimallina sen suhteen, miten miehet eivät halunneet toimia ja missä suhteessa he halusivat tehdä asioita toisin kuin heidän oma isänsä oli tehnyt. Isä nähtiin voimakkaana vaikuttajana tutkittavien omaan isyyteen, mutta vain siten, että nuoret isät totesivat oman isänsä epäonnistuneen isyydessään tämän päivän standardeilla mitattuna.

Luptonin ja Barclayn (1997, 1) mukaan modernissa länsimaisessa yhteiskunnassa isyys on valtava mahdollisuus miehille osoittaa heidän hoivaavia tunteitaan tavalla, jota heidän oma isänsä ei mahdollisesti koskaan tuonut esiin. Tämän tutkimuksen nuoret miehet tuntuivat olevan valmiita ja halukkaita ottamaan tämän mahdollisuuden vastaan. Heidän tavoitteiden asetteluistaan kuvastui vakaumuksellisuus ja päättäväisyys kohti uutta isyyttä.

Kuten sanottua, moni haastateltavista toi esille niitä asioita, joita he toivoivat pystyvänsä tekemään eri tavoin kuin heidän isänsä oli tehnyt. Tästä huolimatta miehet näkivät kokonaisuutena itsensä kuitenkin hyvin samanlaisina isinä kuin heidän oma isänsä. Vaikka omassa isässä oli ollut puutteita ja vikoja, hänen kasvatustyyliinsä myös luotettiin ja turvauduttiin. Kuten yksi miehistä, joka ei kokenut suhteensa isään olleen erityisen lämmin, totesi: *”No mä lähtisin kyl*

melkein samaan periaatteessa ku omaki isäni.” Myös Dalyn (1995, 39) tutkimuksessa kävi ilmi, että vaikka miehet eivät halunneet olla samanlaisia kuin heidän oma isänsä oli ollut, he usein kuitenkin osoittivat kunnioittavansa isänsä tapaa toimia isän roolissa.

5 POHDINTA

Tutkimuksessa tarkasteltiin isän ja pojan välistä suhdetta nuoren miehen näkökulmasta. Kymmenen nuorta miestä kuvaili suhdetta isäänsä ja isän roolia sekä merkitystä kasvattajana heidän elämässään. Tutkittavat pohtivat oman isän kasvatustyyliä sekä sitä, minkälaista kasvatustyyliä he itse tulisivat noudattamaan tulevaisuudessa. Lisäksi tutkimuksessa käsiteltiin miesten näkemyksiä isyyden muutoksesta.

Tutkimustulosten mukaan isällä oli ollut merkittävä vaikutus nuorten miesten elämäntapaan ja siihen, minkälaisia ihmisiä heistä oli varttunut. Miehet kokivat isän hyvin merkitykselliseksi ja tärkeäksi elämässään, vaikka suhde isään oli monen kohdalla ollutkin melko etäinen. Monilla isä oli tullut aikuisiällä kuitenkin hieman läheisemmäksi ja isäsuhde oli kehittynyt parempaan suuntaan. Oletettavasti tähän on vaikuttanut moni asia. Aikuisiällä suhde vanhempiin muodostuu tasa-arvoisemmaksi, sillä vanhemmalla ei ole enää päätäntävaltaa lapsensa elämästä. Etenkin ne miehet, joiden isän kasvatustyyli oli ollut autoritaarinen, kokivat isäsuhteen parantuneen heidän itsenäistymisen ja aikuistumisen myötä. Isän tiukka ja kurinalainen kasvatustyyli oli höllentynyt ja rentoutunut kasvatusvastuun poistumisen myötä. Mahdollisesti suhde isään oli kehittynyt paremmaksi myös siitä syystä, että iän myötä miehet olivat oppineet ymmärtämään ja hyväksymään isänsä kasvatustyyliä paremmin.

Tulevaisuudessa isäsuhteen onnasteltiin pysyvän samana tai kehittyvän parempaan suuntaan. Ne haastateltavat, joiden isä oli kuollut, pitivät sitä erityisen harmillisena, että eivät saaneet mahdollisuutta nähdä millaiseksi isäsuhde olisi vielä saattanut kehittyä vuosien varrella. Kenties isästä olisi tullut hyväkin ystävä etenkin siinä vaiheessa, kun miehet itse tulevat isäksi.

Tutkittavien isät olivat jakautuneet melko tasaisesti autoritaarisen ja sallivan kasvatustyylin välillä. Jokaisen isän kasvatustyyliin oli kuitenkin omia erityisiä piirteitä ja joidenkin kohdalla isän kasvatustyyli sisälsi piirteitä useammasta

eri kasvatustyylistä. Tähän kasvatustyylien sekoittumiseen on saattanut vaikuttaa 1970 - 1990-luvuilla alkanut isyyden muutosprosessi. Tuolloin miehille alkoi kohdistua voimakkaita uuden isyyssaatteen mukaisia odotuksia ja velvoitteita. Samaan aikaan perinteinen isämalli eli kuitenkin vahvasti mukana miesten muistikuvina omasta lapsuudestaan ja saamastaan kasvatuksesta. Tässä ristipaineessa oman johdonmukaisen kasvatustyylin hahmottaminen saattoi olla miehille vaikeaa, jolloin lopputuloksessa yhdistyi piirteitä useammasta kasvatustyylistä. Tietenkin voidaan myös ajatella, että useamman kasvatussuuntauksen yhdistyminen on voinut olla vanhemmille täysin tietoinen ja rationaalinen valinta. Jokaisessa kasvatustyyliässä lienee olevan omat vahvuutensa.

Kahdeksan miestä ilmaisi olevansa tyytyväisiä isänsä kasvatustyyliin kokonaisuutta ajatellen, vaikka kaikista isän kasvatustavoista he eivät olleet pitäneetkään. Näistä miehistä kuvastui vankka lojaalisuus isää kohtaan. Moni haastateltavista halusi korostaa, että kaikesta huolimatta hänestä oli kasvanut ”kunnon kansalainen”, jolloin isän toimintaa kasvattajana ei voida pitää täysin epäonnistuneena. Autoritaariset isät saivat kiitosta siitä, että olivat opettaneet jämäkkyyttä ja rajoja asettamalla tuoneet turvallisuutta elämään. Vapaata kasvatustyyliä pidettiin hyvänä taas siksi, että sen myötä oli saanut itse oppia ja kokeilla asioita ja siten kehittyä ihmisenä oikeaan suuntaan.

Tutkimustuloksista voidaan päätellä, että 1970-luvulla syntyneen uuden isyyssaatteen vaikutuksesta huolimatta entisajan isän rooli elää edelleen hyvin vahvasti, mikä vahvistaa useiden isyytutkijoiden (Dienhart 1998, 15; Korhonen 1999, 82) tutkimustuloksia siitä, että isyydessä ei ole tapahtunut suuria muutoksia odotuksista huolimatta. Kokonaisuudessaan perinteinen isyyden malli tuli esiin hyvin vahvasti nuorten miesten kuvaillessa isän roolia heidän elämässään. Monessa perheessä isä oli ollut vahva auktoriteetti ja rajojen asettaja, jota miehet olivat lapsena ja nuorena kunnioittaneet. Lisäksi isän toiminta roolimallina tuli vahvimmin esille työnannon ja elämässä pärjäämisen saralla, jonka on katsottu olleen entisajan isän tärkein pojalleen osoittama roolimalli. Vahva työmoraali, ahkeruus, ja rehellisyys olivat yleisempiä isältä omaksuttuja roolimalleja. Lisäksi perinteisen isämallin vahvaa asemaa kuvastaa

se, että yli puolet miehistä koki isän jääneen tunnetasolla heille melko etäiseksi. Isä ei ollut puhunut heille tunteistaan tai omista henkilökohtaisista asioistaan, vaan yleensä keskustelun aiheena oli ollut yhteiskunnalliset ja muut yleismaalliset asiat.

Suurin osa miehistä oli jäänyt kaipaamaan tunteellisesti läheisempää kontaktia isän kanssa. Miehet olisivat toivoneet, että isä olisi ollut avoimempi ja keskustellut heidän kanssaan omista tunteistaan ja siten opastanut myös lapsiaan tunneasioissa. Moni haastateltavista arveli, että isä olisi varmasti halunnut näyttää enemmän tunteitaan, mutta ei ollut osannut tai uskaltanut. Juha Siltala (1994, 56-57) onkin esittänyt, että suomalaisessa mieskulttuurissa isän mallin sisäistämistä on vaikeuttanut se, että isä ei ole voinut omasta läheisyyden pelostaan johtuen lähestyä poikaansa ja johdattaa tätä miesten maailmaan.

Mielenkiintoista olisi tietää, mistä tämä Siltalan mainitsema suomalaisten miesten läheisyyden pelko johtuu. Esiintyykö vastaavaa ilmiötä myös muissa pohjoismaissa ja kulttuureissa? Miten yleensäkin miehet ovat alkaneet vieroksua tunteiden avointa näyttämistä läheisilleen, etenkin omille lapsilleen? Onko ilmiö kehittynyt ajan myötä elinolosuhteista johtuen vai voiko tunteellinen pidättyneisyys olla vain jollekin tietylle ihmisrodulle ominaista? Edelleenkin kuulee puhuttavan asioista, jotka eivät ole miehille soveliaita, kuten itkeminen. Uskon näiden isältä pojalle periytyvien miehisyyden elementtien elävän edelleen hyvin vahvasti ja kuvastavan suomalaista mieskulttuuria.

Perinteistä isyyttä pehmeämpi ja lempeämpi isyys nousi myös tutkimuksessa esille, mutta vähemmässä määrin. Muutama miehistä koki isäsuhteensa olleen aina erittäin läheinen ja lämmin. Isä oli osallistunut täysipainoisesti lastensa elämään ja ollut paljon läsnä. Suhde isään oli tuntunut helpolta ja nyt aikuisiällä miehet määrittivät isäsuhteensa ennen muuta vahvaksi ystävyysuhteeksi. Näissä tapauksissa uuden isyyden voidaan sanoa nostaneen päätään.

Uuden isyysmallin julkinen tiedostaminen on todettu alkaneen 1970-luvulla (Lupton ja Barclay 1997, 1). Tämän tutkimuksen haastateltavien isät olivat

tulleet isäksi 1970-luvun lopussa ja 1980-luvulla, jolloin uusi isyys oli siis jo yleisesti tiedostettu. Kuitenkin vain muutaman tutkittavan isän voidaan sanoa toteuttaneen uuden isyysmallin mukaista isyyttä. Voisiko siten monien isyystutkijoiden (Atkinson & Blackwelder 1993, 976; Hawkins & Dollahite 1997, 7; Korhonen 1999, 82) tavoin päätellä, että miehet ovat huonosti sopeutuneita tähän isyydelle uusia odotuksia sisältävään todellisuuteen? Toki voidaan myös ajatella, että vaikka uuden isyyden malli oli jo 1970- ja 1980-luvuilla rantautunut ihmisten tietoisuuteen, sen omaksuminen saattoi silti olla vaikeaa miehille, joiden oma lapsuus sijoittui sotien jälkeiseen aikaan 1940 - 1950-luvuille, jolloin heidän omalta isältään saama malli isyyteen oli todennäköisesti hyvin autoritaarinen ja etäinen. Uuden isyysmallin juurtumiseen ja siihen totuttautumiseen lienee kulunut vuosikymmeniä. Huttunen (2001a, 16) onkin todennut, että vahvistuva isyys alkoi näkyä 1970-luvulla, mutta vasta 1990-luku toi sen laajemman julkisen keskustelun piiriin. Uuden isyysmallin ”sulattelussa” voidaan siis sanoa kuluneen aikaa.

Tutkimustulokset osoittavat, että isän rooli ja merkitys nuoren miehen elämässä oli tullut vahvimmin esille toiminnan ja tekemisen yhteydessä. Suurin osa miehistä sanoi isän kanssa vietetyn ajan yleensä liittyneen jollain tavalla tekemiseen, kuten esimerkiksi työntekoon tai urheiluharrastukseen. Monen haastateltavan tapauksessa isä oli tukenut heidän urheiluharrastustaan ja osallistunut harrastukseen liittyvään toimintaan. Isän kanssa yhdessä tekeminen nähtiin hyväksi ja yhteisyyttä luovaksi tekijäksi. Useat isyystutkijat (Siltala 1994, 78-82; Sinkkonen 1998, 12; Wood & Repetti 2004, 245) ovat määritelleet isän ja pojan yhteisen tekemisen erittäin tärkeäksi pojan suotuisan kehityksen kannalta.

Tämän tutkimuksen nojalla voidaan siis todeta, että useamman haastateltavan isä oli onnistunut tältä osin isyydessään. Kuitenkin moni tutkittavista tähdensi, että vuorovaikutus isän kanssa oli pohjautunut ehkä liiaksikin pelkälle tekemiselle ja usein tekeminen oli ollut hyvin isäjohtoista. Tavallista arkista yhdessäoloa sekä välitöntä ja avointa syvällisempiinkin aiheisiin ulottuvaa keskustelua oli jääty kaipaamaan. Pelkkä tekeminen ei siis riitä. Haastateltavien miesten kertoman mukaan voisi olettaa, että tärkeintä ei ole se mitä ja kuinka

paljon tehdään yhdessä, vaan miten tehdään yhdessä. Olennaisinta lienee se, että tekemisen yhteydessä isä huomioisi poikansa ja ottaisi myös hänen mielipiteet ja ehdotukset huomioon, jonka pohjalta tekemistä voisi muokata kummankin osapuolen mieltymysten mukaisesti. Lisäksi tekemisen yhteydessä voisi mahdollisuuksien mukaan keskustella asioista ja siten toteuttaa läheisempää vuorovaikutusta. Ehkä yhdessä puuhastelun lomassa vaikeat ja arkaluontoisetkin asiat, kuten tunteet, olisi helpompaa ottaa esille.

Tutkittavien mukaan isyys oli muuttunut merkittävästi heidän vanhempiansa lapsuudesta, jolloin isän roolia oli kuvannut lähes ainoastaan perheen elättäminen ja kurinpito. Tutkittavien lapsuuteen mennessä isyys oli vanhoista ajoista pehmentynyt hieman, mutta silloin ei kuitenkaan ollut vielä voinut puhua uudesta isyydestä, joka tänä päivänä heidän mukaansa on kuitenkin jo noussut vallitsevaksi isyyden malliksi. Miesten mielikuvat itsestään isänä rakentuivat hyvin vahvasti juuri uuden isyysmallin komponenttien varaan. Ei siis ole epäilystä siitä, ettei vahvistuvan isyyden aatevirta olisi kulkeutunut näiden nuorten miesten tietoisuuteen.

Miehet olivat hyvin tietoisia siitä, minkälaisia isiä he toivoisivat joskus olevan. He halusivat osallistua lastensa hoitoon tasapuolisesti äidin rinnalla: rakastaa, olla läsnä, kuunnella, leikkiä, näyttää tunteita, mutta myös asettaa rajoja ja opettaa oikeita elämänarvoja. Monet haastateltavista korostivat haluavansa toteuttaa isänä etenkin niitä asioita, mitä he itse olivat oman isänsä toiminnassa jääneet kaipaamaan. Toisin sanoen, omassa isässä havaitut puutteet tuntuivat lisäävän miesten motivaatiota toteuttaa isyyttä eri tavalla. Miehet vaikuttivat olevan hyvin päättäväisiä ja vakaumuksellisia asettamiensa tavoitteiden suhteen. Heistä välittyi voimakas tahto ja halu muuttaa isyyden suuntaa pysyvästi.

E erityisen mielenkiintoista on se, miten miehet tulevat onnistumaan tässä voimakastahtoisessa pyrkimyksessään. En suinkaan epäile miesten kykyä tai mahdollisuuksia onnistua tavoitteissaan, mutta pohdinnan arvoista on kuitenkin se, kuinka helppoa uuden kasvatustyylin omaksuminen on pelkästään ihanteiden pohjalta; ilman että olisi saanut varteenotettavaa esimerkkiä siitä,

miten tätä tyyliä käytännössä tulisi toteuttaa. Tällä viitataan siihen, että oman näkemykseni mukaan ihminen oppii ennen kaikkea mallioppimisen kautta, myös tahtomattaan. Tällöin se kasvatus, jonka nuoret miehet ovat itse saaneet ja josta heillä on selkeä malli, tulee myös hyvin todennäköisesti näkymään heidän omassa tavassaan toimia kasvattajana. Siten oletankin, että pysyvän muutoksen aikaansaamiseksi heidän täytyy ponnistella tavallista enemmän ja olla koko ajan tietoisia omista pyrkimyksistään, jotta omalta isältä opittu isyyden malli ei toistuisi. Myös Levine (2000, 29) on esittänyt, että nykyajan isät, joiden oma isä on ollut poissa ja etäinen, ottavat usein erilaisen suunnan siinä miten ovat itse isiä. He haluavat toimia eri tavalla ja paneutua isyyteen sekä olla enemmän läsnä lastensa elämässä. Vaikka kyseinen tavoite on helppo määritellä, niin sen toteuttaminen lienee kuitenkin ongelmallista ilman kunnollista mallia siitä, miten tulisi toimia.

Hyvin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisikin suorittaa eräänlainen seurantatutkimus siitä, miten nämä nuoret miehet tulevaisuudessa saavuttavat omat tavoitteensa, jos he tulevat isäksi. Onnistuvatko he toteuttamaan uudenlaista isyyttä ilman konkreettista ja isältä opittua mallia siitä, miten tulisi toimia? Olisi mielenkiintoista tarkastella sitä, miten helppona tai vaikeana miehet kokisivat isänä olemisen ja mitä tuntemuksia se heissä herättäisi. Kuinka paljon he löytäisivät yhtäläisyyksiä oman isyyden ja oman isänsä isyyden välillä? Olisiko omalta isältä saadusta isyyksistä poisoppiminen hankalaa vai tekisivätkö lapsuudessa koetut isän puutteet suunnan muuttamisesta vain helpompaa? Toki konkreettista esimerkkiä ja tukea omaan isyyteen saisi varmasti ystäviltä tai esimerkiksi isä-lapsiryhmistä, jotka ovat tämän päivän yleistä ilmiötä. Lisäksi media ja aiheesta käytävä julkinen keskustelu helpottanevat uuden isyyden haasteisiin vastaamisessa. Kokonaisuudessaan tämän niin sanotun murrosvaiheen tarkempi tutkiminen olisi sangen houkuttelevaa.

Tutkimukseni merkitys kiteytyy ennen kaikkea isän ja pojan välisen suhteen moninaisuuden kuvaamiseen. Tavoitteena oli tutkia isän ja pojan välistä suhdetta sekä siihen liittyviä merkityksiä nuoren miehen näkökulmasta katsottuna. Isän rooli nuoren miehen elämässä oli tutkimuksen keskiössä. Oma

olettamukseni oli, että isän ja aikuisiässä olevan pojan suhde saattaa usein olla jännittynyt ja etäinen. Tutkimustulokset osoittavat tämän oletuksen paikkansapitävyyden, vaikkakin toisenlaisia tuloksia nousi myös esille. Osa tutkittavista miehistä oli jakanut erittäin lämpimän ja läheisen suhteen isänsä kanssa lapsuudesta aikuisuuteen saakka.

Isyyden ideologian muutosprosessin voidaan katsoa alkaneen 1970-luvulla, jonka jälkeen suurin osa haastateltavista oli syntynyt. Oli mielenkiintoista tarkastella miten ja kuinka vahvasti tämä isyyden muutosprosessi oli näkynyt tutkittavien isäsuhteessa. Tutkimustulokset osoittavat, että perinteinen isämalli elää edelleen vahvasti isyyden muutospaineesta huolimatta. Tutkimuksessa nousi myös esille, että tämän hetken nuorella sukupolvella on halu korvata perinteinen isämalli pysyvästi uuden, vahvistuvan ja osallistuvan, isyyden mallilla. Tämän tutkimuksen merkittävyys ilmenee myös tämän murrosvaiheen esiintuomisena ja kuvaamisena.

LÄHTEET

Aalto, I. 2004. Perinteisestä uuteen? Isyyden muutoskertomusta purkamassa. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isä kirja. Tampere: Vastapaino, 65-87.

Alasuutari, M. 2006. Kulttuuriset kehykset kasvatusvuorovaikutuksessa. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. R. Nummenmaa & H. Rausku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 70-90.

Amato, P. R. 1998. More than money? Men's contributions to their children's lives. Teoksessa A. Booth & A. C. Crouter (toim.) Men in Families. When Do They Get Involved? What Difference Does It Make? New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 241-278.

Atkinson, M. P. & Blackwelder, S. P. 1993. Fathering in the 20th century. Journal of Marriage and the Family 55, 975-986.

Aunola, K. 2005. Kasvatus ja vanhemmuus. Tutkimuksen traditiot ja haasteet. Psykologia 04/05, 356-368.

Badinter, E. 1993. Mikä on mies? Tampere: Vastapaino.

Barclay, L. & Lupton, D. 1999. The experience of new fatherhood: a socio-cultural analysis. Journal of Advanced Nursing 29 (4), 1013-1020.

Barnett, R. C., Marshall, N. L. & Pleck, J. H. 1992. Adult son-parent relationships and their associations with sons' psychological distress. Journal of Family Issues 13 (4), 505-525.

Baumrind, D. 1966. Effects of authoritative parental control on child behavior. Child Development 37, 887-907.

Baumrind, D. 1989. Rearing competent child. Teoksessa W. Damon (toim.) *Child Development Today and Tomorrow*. San Francisco: Jossey-Bass, 349-378.

Bergman, H. & Hobson, B. 2002. The coding of fatherhood in the Swedish welfare state. Teoksessa B. Hobson (toim.) *Making Men into Fathers*. Cambridge University Press, 92-124.

Bergsten, B. & Bäck-Wiklund, M. 1996. Modern fathers – between tradition and relation. Teoksessa U. Björnberg & A-K. Kollind (toim.) *Men's Family Relations*. Göteborg University: Monograph from the Department of Sociology No 60, 59-78.

Bertaux, D. & Delcroix, C. 1992. Where have all the daddies gone? Teoksessa U. Björnberg (toim.) *European Parents in the 1990s. Contradictions and Comparisons*. New Jersey: Transaction, 181-196.

Blankenhorn, D. 1995. *Fatherless America. Confronting Our Most Urgent Social Problem*. New York: HarperPerennial.

Bly, R. 1990. *Rautahannu. Matka miehuuteen*. Juva: WSOY.

Bronstein, P. 1988. Father-child interaction: implications for gender role socialization. Teoksessa P. Bronstein & C. P. Cowan (toim.) *Fatherhood Today. Men's Changing Role in the Family*. New York: John Wiley & Sons, 107-124.

Cabrera, N. J., Tamis-Lemonda, S., Bradley, R. H., Hofferth, S. & Lamb, M. E. 2000. Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development* 71 (1), 127-136.

Clarke, L., Cooksey, E. C. & Verropoulou, G. 1998. Fathers and absent fathers: sociodemographic similarities in Britain and the United States. *Demography*, Vol. 35, No. 2, *Men in Families*, 217-228.

Coltrane, S. 1995. The future of fatherhood. Social, demographic, and economic influences on men's family involvements. Teoksessa W. Marsiglio (toim.) *Fatherhood. Contemporary Theory, Research, and Social Policy*. Thousand Oaks: SAGE, 255-274.

Coltrane, S. 1996. *Family Man. Fatherhood, Housework, and Gender Equity*. New York: Oxford University Press.

Connell, R. W. 2000. *The Men and the Boys*. Oxford: Blackwell.

Cowan, C. P. & Bronstein, P. 1988. Father's roles in the family: implications for research, intervention, and change. Teoksessa P. Bronstein & C. P. Cowan (toim.) *Fatherhood Today. Men's Changing Role in the Family*. New York: John Wiley & Sons, 341-347.

Daly, K. J. 1995. Reshaping fatherhood: finding the models. Teoksessa W. Marsiglio (toim.) *Fatherhood. Contemporary Theory, Research, and Social Policy*. Thousand Oaks: SAGE, 21-40.

Darling, N. & Steinberg, L. 1993. Parenting Style as Context: An Integrative Model. *Psychological Bulletin* 113 (3), 487-496.

Dean, J. P. & Foote Whyte, W. 2003. "How do you know if the informant is telling the truth?" Teoksessa N. Fielding (toim.) *Interviewing. Volume IV*. London: SAGE, 350-359.

Dick, G. & Bronson, D. 2005. Adult men's self-esteem: the relationship with the father. *Families in Society: the Journal of Contemporary Social Services*, 580-588.

Dienhart, A. 1998. *Reshaping Fatherhood. The Social Construction of Shared Parenting*. Thousand Oaks: SAGE.

Doherty, W. J., Kouneski, E. F. & Erickson, M. F. 1998. Responsible fathering: an overview and conceptual framework. *Journal of Marriage and the Family* 60, 277-292.

Dollahite, D. C., Hawkins, A. J. & Brotherson, S. E. 1997. Fatherwork: a conceptual ethic of fathering as generative work. Teoksessa A. J. Hawkins & D. C. Dollahite (toim.) *Generative Fathering. Beyond Deficit Perspectives*. Thousand Oaks: SAGE, 17-35.

Esko, M. 1984. *Mies ja isyys. Perheen kehitysvaiheet ja isän muuttuva rooli*. Helsinki: WSOY.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus, 133-157.

Eskola, J. & Vastamäki, J. 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. Jyväskylä: PS-kustannus, 24-42.

Forsberg, H. 1995. Sosiaalitoimiston isä: kaivattu, toivoton ja uhkaava. Teoksessa L. Eräsaari, R. Julkunen & H. Silius (toim.) *Naiset yksityisen ja julkisen rajalla*. Tampere: Vastapaino, 132-149.

Gottman, J. M. 1998. Toward a process model of men in marriages and families. Teoksessa A. Booth & A. C. Crouter (toim.) *Men in Families. When Do They Get Involved? What Difference Does It Make?* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 149-192.

Hawkins, A. J. & Dollahite, D. C. 1997. Beyond the role-inadequacy perspective of fathering. Teoksessa A. J. Hawkins & D. C. Dollahite (toim.) *Generative Fathering. Beyond Deficit Perspectives*. Thousand Oaks: SAGE, 3-16.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hobson, B. & Morgan, D. Introduction. Teoksessa B. Hobson (toim.) *Making Men into Fathers*. Cambridge University Press, 1-21.

Huttunen, J. 1990. Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research*.

Huttunen, J. 1992. Poika ja isä. Teoksessa J. Huttunen (toim.) *POIKA, POIKA! Näkökulmia pojan kasvuun ja kehitykseen*. Sivunvalmistus Oy. Yleisradio Ab. Opetusjulkaisut, 25-37.

Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: isä Perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa J. Virkki (toim.) *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. Juva: WSOY, 46-66.

Huttunen, J. 1996. Full-time fathers and their parental leave experiences. Teoksessa U. Björnberg & A-K. Kollind (toim.) *Men's Family Relations*. Göteborg University: Monograph from the Department of Sociology No 60, 79-90.

Huttunen, J. 1999. Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja*. Tampere University Press, 169-193.

Huttunen, J. 2000. Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa L. Laurinen (toim.) Koti kasvattajana, elämä opettajana. Jyväskylä: PS-kustannus, 36-66.

Huttunen, J. 2001a. "Iskä – mihin sä meet?" Teoksessa M. Torkkeli (toim.) Löytöretki isyyteen. Mannerheimin lastensuojeluliitto, 10-21.

Huttunen, J. 2001b. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus.

Huttunen, J. & Hämäläinen, J. 1993. Vanhempien kasvattajaominaisuuksista ja isätyypeistä. Teoksessa M. Ojala (toim.) Suomalainen varhaiskasvatus. Mikkeli: Länsi-Savo Oy, 99-124.

Innanen, M. 2001. Isyys ja äitiys nuorten kertomana – Lukiolaisten tyttöjen ja poikien kirjoituksia. LIKES Research Center for Sport and Health Sciences.

Isätoimikunta. 1999: 1. Isätoimikunnan mietintö. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Jain, A., Belsky, J. & Crnic, K. 1996. Beyond fathering behaviors: types of dads. *Journal of Family and Psychology* 10 (4), 431-442.

Jump, T. L. & Haas, L. 1987. Fathers in transition. Dual-career fathers participating in child care. Teoksessa M. S. Kimmel (toim.) *Changing Men. New Directions in Research on Men and Masculinity*. Newbury Park: SAGE, 98-114.

Kaila-Behm, A. 1997. Miehestä esikoisen isäksi. Kuopion yliopiston julkaisuja E. *Yhteiskuntatieteet* 49.

Kauhanen, S. 1998. Kohti uudenlaista isyyttä. *Yhteiskuntapolitiikan tutkimuksia*. Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos.

Kiviniemi, K. 2001. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle*

tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 68-84.

Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isä kirja. Tampere: Vastapaino, 89-108.

Kolehmainen, J. & Aalto, I. 2004. Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isä kirja. Tampere: Vastapaino, 9-25.

Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. University of Joensuu Publications in Social Sciences No.39.

Koro-Ljungberg, M. 2005. Tietoteoreettinen validiteettitarkastelu laadullisessa tutkimuksessa. Kasvatus 36 (4), 274-284.

Koski-Hyvärinen, P. & Puttonen, T. 1987. Isät tänään. Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisu. Lapsiraportti A54.

Kujala, E. 2003. Sodan pojat. Sodanaikaisten pikkupoikien lapsuuskokemuksia isyyden näkökulmasta. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research.

Kurki-Suonio, K. 1992. Isien oikeudet ja lapsen etu – Naisnäkökulma ja lapsen huollon määräytyminen. Teoksessa R. Turunen (toim.) Naisnäkökulmia oikeuteen. Tampere: Gaudeamus, 146-172.

Lamb, M. E. 1986. The changing roles of fathers. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) The Father's Role. Applied Perspectives. New York: John Wiley & Sons, 3-27.

Lamb, M. E. 1998. Fatherhood then and now. Teoksessa A. Booth & A. C. Crouter (toim.) Men in Families. When Do They Get Involved? What Difference Does It Make? New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 41-52.

Lamb, M. E. & Tamis-lemonda, C. 2004. The role of the father: an introduction. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) The Role of the Father in Child Development. New Jersey: WILEY, 1-31.

Lamb, M. E., Pleck, J. E. & Levine, J. A. 1986. Effects of increased paternal involvement on children in two-parent families. Teoksessa R. A. Lewis & R. E. Salt (toim.) Men in Families. Beverly Hills: SAGE, 141-158.

LaRossa, R. 1988. Fatherhood and social change. Family Relations 37 (4), 451-457.

LaRossa, R. 1997. The Modernization of Fatherhood. A social and Political History. The University of Chicago Press.

Levine, S. B. 2000. Father Courage. What Happens When Men Put Family First? New York: Harcourt.

Lewis, J. 2002. The problem of fathers: policy and behavior in Britain. Teoksessa B. Hobson (toim.) Making Men into Fathers. Cambridge University Press, 125-149.

Lupton, D. & Barclay, L. 1997. Constructing Fatherhood. Discourses and Experiences. London: SAGE.

Manninen, V. 1991. Pojan polku, isän tie. Helsinki: Kirjayhtymä.

Marsiglio, W. 1995. Fatherhood scholarship: an overview and agenda for the future. Teoksessa W. Marsiglio (toim.) Fatherhood. Contemporary Theory, Research, and Social Policy. Thousand Oaks: SAGE, 1-20.

McCloughry, R. 1992. Millainen mies? Keskustelua miehisyydestä, vallasta ja rakkaudesta. Helsinki: Karas-Sana.

Metsäpelto, R-L. & Pulkkinen, L. 2004. Vanhempien kasvatustyyli ja psykososiaalinen toimintakyky. *Kasvatus* 3/2004, 212- 222.

Mintz, S. 1998. From patriarchy to androgyny and other myths: placing men's family roles in historical perspective. Teoksessa A. Booth & A. C. Crouter (toim.) *Men in Families. When Do They Get Involved? What Difference Does It Make?* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 3-30.

O'Brien, M. 1992. Changing conceptions of fatherhood. Teoksessa U. Björnberg (toim.) *European Parents in the 1990s. Contradictions and Comparisons.* New Jersey: Transaction, 171-180.

Paquette, D. 2004. Theorizing the father-child relationship: mechanisms and developmental outcomes. *Human Development* 47, 193-219.

Parke, R. D. 1996. *Fatherhood.* Harvard University Press.

Patton, M. Q. 2002. *Qualitative Research & Evaluation Methods.* Thousand Oaks: SAGE.

Pleck, J. H. 1987. Men in domestic settings. American fathering in historical perspective. Teoksessa M. S. Kimmel (toim.) *Changing Men. New Directions in Research on Men and Masculinity.* Newbury Park: SAGE, 83-97.

Pleck, E. H. 2004. Two dimensions of fatherhood. A history of the good dad – bad dad complex. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) *The Role of the Father in Child Development.* New Jersey: WILEY, 32-57.

Perttula, J. 1995. Kokemuksen tutkimuksen luotettavuudesta. *Kasvatus* 1, 42-47.

Rohner, R. P. & Veneziano, R. A. 2001. The importance of father love: history and contemporary evidence. *Review of General Psychology*, Vol 5, Issue 4.

Roos, J. P. & Rotkirch, A. 1997. Hirveät vanhemmat. Teoksessa J. P. Roos & A. Rotkirch (toim.) Vanhemmat ja lapset. Sukupolvien sosiologiaa. Tampere: Gaudeamus, 5-17.

Rotkirch, A. 2000. Pirstoutunut vanhemmuus. Teoksessa T. Hoikkala & J.P. Roos (toim.) 2000-luvun elämää. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta. Helsinki: Gaudeamus, 187-200.

Russell, G. 1999. Primary caregiving fathers. Teoksessa M. E. Lamb (toim.) Parenting and Child Development in "Nontraditional" Families. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 57-81.

Rönkä, A. & Rönkä, T. 1994. Isän viisaus. Tasapainoon ja eheyteen isänä, äitinä, puolisona ja kasvattajana. Helsinki: Ajatus.

Sevón, E. & Huttunen, J. 2002. Odottavan äidin vastuu. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tutkiminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 72-98.

Siekkinen, K. 2001. Syvähaastattelu. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 43-58.

Sihvola, T. 1994. Isän rooli perheessä. Teoksessa P. Linna (toim.) Perhe. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan laitoksen julkaisuja C-sarja 6, 95-102.

Siltala, J. 1994. Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Helsinki: Otava.

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY.

Tamis-Lemonda, C. S. 2004. Conceptualizing father's roles: playmates and more. Human Development 47, 220-227.

Tigerstedt, C. 1996. Isyys. Teoksessa T. Hoikkala (toim.) *Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa*. Tampere: Gaudeamus, 262-269.

Tiittula, L. & Ruusuvuori, J. 2005. Johdanto. Teoksessa J. Ruusuvuori & L. Tiittula (toim.) *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino, 9-21.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuudesta. *Kasvatus* 22 (5-6), 387-398.

Varto, J. 2002. *Isien synnit. Kasvatuksen kulttuurinen ja biologinen ongelma*. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Vuori, J. 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampereen Yliopistopaino Oy.

Wood, J. J. & Repetti, R. L. 2004. What gets dad involved? A longitudinal study of change in parental child caregiving involvement. *Journal of Family Psychology* 18 (1), 237-249.

LIITE 1 TEEMAHAASTATTELURUNKO

Teema 1: Suhde omaan isään

- Miten kuvailisit suhdetta omaan isääsi?
- Koetko olevasi läheinen isäsi kanssa? Mitkä tekijät siihen ovat vaikuttaneet?
- Kuinka tärkeä isäsi on sinulle?
- Kuinka usein tapaat/olet tekemisissä isäsi kanssa? Onko se vähentynyt tai lisääntynyt iän myötä? Missä tilanteissa/mihin liittyen yleensä olette tekemisissä?
- Mitä arvostat/ihailet isässäsi?
- Mikä suhteessanne on parasta/helpointa?
- Onko suhteesi isääsi tuntunut koskaan vaikealta? Milloin ja miten?
- Oletko jäänyt kaipaamaan mitään isäsi ja sinun välisessä suhteessa? Koetko mitään puuttuvan?

Teema 2: Isän merkitys elämässä

- Mikä on ollut isäsi rooli/merkitys elämässäsi lapsena, nuorena ja aikuisiällä?
- Milloin/missä vaiheessa isäsi on vaikuttanut elämääsi eniten? Miksi?
- Onko isäsi toiminut/toimiiko roolimallina ja esimerkkinä elämässäsi?
- Mitä malleja, sekä hyviä että huonoja, koet omaksuneesi isältäsi?

Teema 3: Isä kasvattajana

- Millainen kasvattaja isäsi on ollut?
- Miten kuvailisit hänen kasvatustyyliään?

Teema 4: Tulevaisuus

- Minkälainen luulet suhteesi isääsi olevan tulevaisuudessa? Arvelua suhteen mahdollisesta muutoksesta/kehityksestä ja siihen johtavista tekijöistä.

- Millaista kasvatustyyliä itse aiot noudattaa jos/kun tulet isäksi?

Teema 5: Näkemyksiä isyydestä

- Mitä on hyvä isyys? Kuvaile ja perustele mahdollisimman tarkkaan mielipiteesi?
- Mikä isyydessä on tavoiteltavaa/tärkeää/merkityksellistä? Miksi?
- Onko yleisesti isyysajattelu ja isän rooli muuttunut yhteiskunnassamme? Miten?